

BIBLIOTEKARZ

ZACHODNIOPOMORSKI

Leszek Laskowski

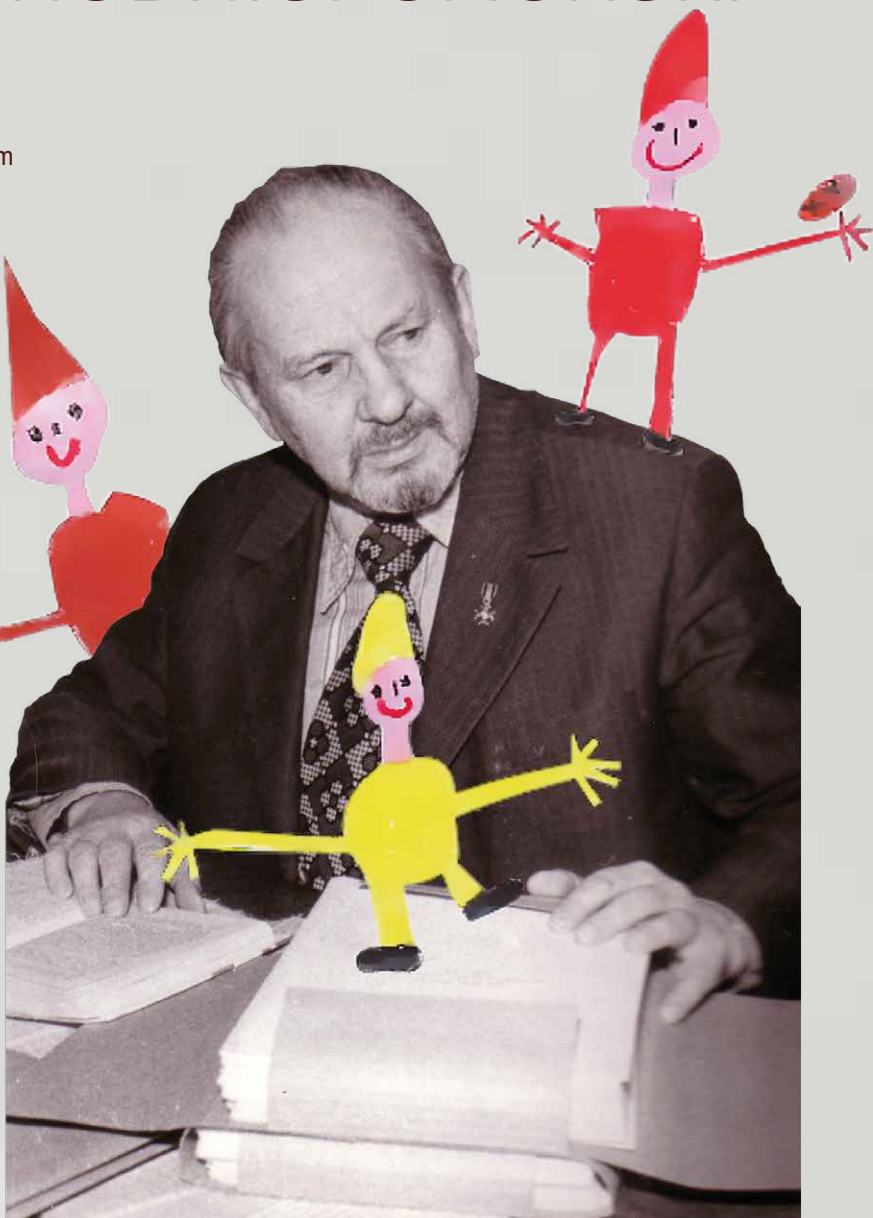
Między bibliotekarstwem
a polityką. Danuta
Przemieniecka
(1932–1992)
STR. 11

Hans-Gerd Warmann

Jak powstała moja
prywatna biblioteka?
STR. 20

Monika Kwaśniak

Sprawozdanie
z działalności
bibliotek publicznych
województwa
zachodniopomorskiego
w 2020 roku
STR. 24

1 (168)
2021

Kwartalnik
ISSN 0406-1578
Indeks 35263

PATRONI BIBLIOTEK
GRACJAN BOJAR-FIJAŁKOWSKI

Małgorzata Zychowicz STR. 5

BIBLIOTEKARZ ZACHODNIOPOMORSKI

KWARTALNIK PL ISSN 0406-1578 INDEKS 35263

KSIĄŻNICA POMORSKA
IM. STANISŁAWA STASZICA
W SZCZECINIE

ZACHODNIOPOMORSKIE
POROZUMIENIE BIBLIOTEK

KOSZALIŃSKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA
IM. JOACHIMA LELEWELA
W KOSZALINIE

STOWARZYSZENIE
BIBLIOTEKARZY POLSKICH
Okręg Zachodniopomorski

ROCZNIK LXII
NR 1 (168)
SZCZECIN 2021

Spis treści

ARTYKUŁY

Małgorzata Zychowicz	
Patroni bibliotek. Gracjan Bojar-Fijałkowski	5
Leszek Laskowski	
Danuta Przemieniecka (1932–1992). Między bibliotekarstwem a polityką	11
Hans-Gerd Warmann	
Jak powstała moja prywatna biblioteka?	20

SPRAWOZDANIA

Monika Kwaśniak	
Sprawozdanie z działalności bibliotek publicznych województwa zachodniopomorskiego w 2020 roku	24

SYLWETKI

Władysław Michnał	
Janina Maria Kosman – bibliotekarz, starszy kustosz dyplomowany, doktor i archiwista	99
Małgorzata Zychowicz	
Krystyna Maryańska-Zgrzebnicka	106

Z ŻAŁOBNEJ KARTY

Cecylia Judek	
Józefa Teresa Zakrzewska (1937–2021)	111
Anna Kowal	
Teresa Matejko (1946–2020)	119

PO GODZINACH

Edyta Sztylc

Dzień jak co dzień. Z pamiętnika bibliotekarki 121

KRONIKA

Anna Kotowska, Małgorzata Maciejewska, Przemysław Nowaczek, Małgorzata Zychowicz

Kronika (styczeń – marzec)..... 123

Małgorzata Zychowicz

Koszalińska Biblioteka Publiczna

GRACJAN BOJAR-FIJAŁKOWSKI PATRONI BIBLIOTEK

Wiele bibliotek w województwie zachodniopomorskim nosi imię osób zasłużonych dla kultury, literatury, bibliotekarstwa, regionu. Na szczególną uwagę i promocję zasługują patroni regionalni, których biografie i dokonania są mało znane szerszej publiczności. Proponuję więc powstanie cyklu artykułów pod hasłem *Patroni bibliotek zachodniopomorskich*, które przybliżyłyby ich postaci i zasługi.

Ten artykuł chciałabym poświęcić Gracjanowi Bojarowi-Fijałkowskiemu, koszalińskiemu pisarzowi. Najpierw trochę historii. Idea nadawania imion zasłużonych osób bibliotekom publicznym powstała w koszalińskim Stowarzyszeniu Bibliotekarzy Polskich w połowie lat 60. XX wieku. Pierwszą placówką, której nadano nazwę zgodnie z nowym nurtem, była biblioteka publiczna w Kołobrzegu.

W 1966 roku otrzymała ona imię Galla Anonima. Uroczystości towarzyszyła konferencja *Polska Piastów w Kronice Galla Anonima*. W związku z tym, że dziejopisarz nie był postacią kontrowersyjną, jest wciąż patronem. Inaczej ma się sprawa z patronami „zasłużonymi w walce o wolność i demokrację”. Bez rozgłosu pozbywano się ich z oficjalnych nazw albo pośpiesznie wymieniano na bardziej neutralnych światopoglądowo.

W latach 60. imiona nadawano bibliotekom chętnie i wielokrotnie. W 1967 roku Okręg Koszaliński SBP odnotował, że imiona otrzymały dwie biblioteki powiatowe (w Drawsku i Kołobrzegu), cztery miejskie (w Jastrowiu, Połczynie Zdroju, Sianowie i Ustce) oraz dwie gminne (w Radawnicy w powiecie złotowskim i w Studzienicach w powiecie bytowskim). W późniejszych latach patronów otrzymały między innymi Wojewódzka i Miejska Biblio-

Gracjan Bojar-Fijałkowski

teka Publiczna w Koszalinie (Joachim Lelewel, 1973) oraz Miejska Biblioteka Publiczna w Szczecinku (Bogdan Horodyski, jeden z pierwszych powojennych bardzo zasłużonych przewodniczących SBP, 1980). W sprawozdaniu z 1978 zanotowano, że do końca tego roku nadano imiona 37 bibliotekom z ówczesnego województwa koszalińskiego.

Oprócz bibliotek głównych, patronów otrzymywały niektóre filie biblioteczne. W trend ten wpisało się nadanie imienia Gracjana Bojara-Fijałkowskiego dziecięcej Filii nr 3 Koszalińskiej Biblioteki Publicznej, działającej od założenia w tym samym budynku przy ulicy Młyńskiej 12. Uroczystość odbyła się w 7 maja 1987 roku. Towarzyszyło jej rozstrzygnięcie pierwszej edycji konkursu plastycznego, w którym należało stworzyć ilustrację do wybranej legendy patrona.

Gracjan Bojar-Fijałkowski był postacią niezwykłą, perypetiami żywotnymi mógłby obdzielić kilku ludzi, ale nie uprzedzajmy faktów. Urodził się 21 października 1912 roku w Bobrownikach nad Wisłą, koło Włocławka, jako syn urzędnika sądowego Adolfa Fijałkowskiego i Władysławy z domu Olejniczak. Miał pięciu braci i siostrę. Ojciec zmarł w 1924 roku, więc Gracjan po ukończeniu szkoły średniej w Rypinie i uzyskaniu świadectwa dojrzałości (1931) wybrał karierę wojskowego, licząc na szybkie uzyskanie stabilizacji życiowej. W 1934 roku ukończył Szkołę Podchorążych Kawalerii w Grudziądzu i pozostał w wojsku jako oficer zawodowy. Mógłby wieść dostatnie spokojne życie, jednak wybuchła druga wojna światowa.

W 1939 roku walczył w szeregach Rezerwowej Brygady Kawalerii Wołkowysk. Po wyczerpaniu możliwości dalszego prowadzenia boju, został internowany w obozie jeńnickim na Litwie. Nie zamierzał beczynnie czekać. Chciał walczyć w armii francuskiej albo brytyjskiej. Aby zrealizować ten cel, uciekł z obozu. Gdy go złapano, próbował jeszcze raz – tym razem z powodzeniem. Dotarł do Warszawy. Przyjaciele, których w niej miał, znaleźli mu pracę na dalekiej Lubelszczyźnie, aby nie rzucał się w oczy Niemcom. Tam poznał żonę Zofię, z którą po krótkim narzeczeństwie się ożenił. Przeniósł się na ziemię sandomierską, gdzie nawiązał kontakt z członkami ruchu oporu i wraz z żoną wstąpił w szeregi Związku Walki Zbrojnej – późniejszej Armii Krajowej.

Posługiwał się dwoma pseudonimami – Żegota i Bojar. Ten drugi po wojnie stał się częścią jego nazwiska. Na ziemi sandomierskiej pełnił funkcję oficera łączności. Brał udział w akcjach bojowych, szkolił łącznościowców, organizował przyjmowanie zrzuconych lotniczych. W Armii Krajowej dosłużył się do stopnia rotmistrza (kapitana). Został aresztowany w 1943 roku. Trafił do więzienia w Sandomierzu, a następnie do obozu koncentracyjnego w Auschwitz. Nie byłby sobą, gdyby nawet w obozowych warunkach nie działał w ruchu oporu. Pomagał więźniarkom i więźniom polskim oraz jugosłowiańskim, organizując lekarstwa i opatrunki.

Po roku przeniesiono go do obozu koncentracyjnego w Natzweiler, zlokalizowanego w pobliżu granicy szwajcarskiej. Na początku kwietnia 1945 roku obóz ewakuowano – więźniowie pod eskortą esesmanów pomaszerowali na zachód. Gracjan Bojar-Fijałkowski uciekł z kolumny marszowej i przez kilka dni ukrywał się w okolicznych lasach.

15 kwietnia 1945 roku wstąpił jako ochotnik do armii francuskiej i w jej szeregach brał udział w końcowych walkach drugiej wojny światowej. Służył w niej także tuż po wojnie – w jednostkach okupujących Niemcy. Otrzymał wtedy propozycję, aby zostać zawodowym żołnierzem, ale z niej nie skorzystał.

Na Zachodzie „cudem” odnalazł żonę i z powiększoną o córkę Annę rodziną wrócił do kraju w 1947 roku. Początkowo osiadł w Gliwicach, później szukał lepszego miejsca do życia w Pasłęku, w którym pracował jako kierownik działu planowania, księgowy, prezes spółdzielni, a nawet nauczyciel języka polskiego w liceum. Wówczas ujawnił się jego talent pisarski, co przełożyło się na wybór dalszej drogi zawodowej. Wspierany przez pisarzy środowiska olsztyńskiego, w 1957 roku przeniósł się do Koszalina, w którym objął stanowisko kierownika oddziału redakcji „Słowa Powszechnego”, które piastował cztery lata.

W okresie tym zainteresował się słowiańską przeszłością i ludnością ziemi koszalińskiej, co zaowocowało napisaniem legend i opowieści historycznych dotyczących Pomorza Środkowego. Jako pisarz zadebiutował w 1961 roku zbiorem opowiadań historycznych o ziemi koszalińskiej *Morze szumi jak dawniej*. Później opublikował *Pieśń Swantibora* (1964), *Powilcze* (1971), *Legendsy koszalińskiego grodu* (1972), *Legendsy znad drawskich jezior* (1974), *Legendsy ze słowiańskiej checzy* (1976), *Wróżbę Swante-wita* (1977), *Mury Drahimia* (1982), *Powrót z tamtego brzegu* (1984). Już pośmiertnie wydano jego dwie ostatnie książki – *Szczęście pod jaskółczym gniazdem* (1986) i *Święty Otton z Bambergu* (1986). Był także współautorem tomu legend zachodniopomorskich *W krainie Gryfitów* (1976).

W twórczości literackiej Gracjana Bojar-Fijałkowskiego dominują dwa nurty tematyczne – wojna, partyzantka, przeżycia obozowe oraz historia i tradycje Pomorza Zachodniego. Był on też utalentowanym publicystą. Napisał kilkaset artykułów o różnorodnej tematyce. Należał do Stowarzyszenia Dziennikarzy Polskich i Związku Literatów Polskich. Był jednym z założycieli koszalińskiego oddziału ZLP.

Gracjan Bojar-Fijałkowski zmarł 24 grudnia 1984 roku w Koszalinie i pochowany został na miejscowym cmentarzu.

Za swą działalność był wielokrotnie odznaczany, między innymi Krzyżem Kawalerskim orderu Odrodzenia Polski (1965), Krzyżem Srebrnym orderu Virtuti Militari (1939), Krzyżem Walecznych (1945), Krzyżem Partyzanckim (1961), Medalem Zwycięstwa i Wolności 1945 r. (1961), Orderem Zasługi dla Narodu ze Srebrną Gwiazdą Jugosławii (1965).

Dla Koszalińskiej Biblioteki Publicznej jest on postacią szczególną. Przez wiele lat w budynku głównym instytucji istniał Gabinet Gracjana Bojara-Fijałkowskiego, z oryginalnymi meblami, maszyną do pisania. Jak już wspomniałam, w 1987 roku Filia nr 3 Koszalińskiej Biblioteki Publicznej otrzymała jego imię. W sierpniu bieżącego roku odsłonięto upamiętniającą go tablicę umieszczoną na siedzibie placówki.

Warto dodać, że imię Gracjana Bojara-Fijałkowskiego nosi jedna z ulic na osiedlu Bukowym w Koszalinie.

Tablica umieszczona na siedzibie Filii nr 3 Koszalińskiej Biblioteki Publicznej upamiętniająca Gracjana Bojara-Fijałkowskiego

Ponadto od wielu lat organizowane są konkursy plastyczne na temat legend Gracjana Bojara-Fijałkowskiego. Niektóre prace posłużyły do zilustrowania ich dwóch nowych wydań opublikowanych przez Koszalińską Bibliotekę Publiczną w 2006 i 2012 roku.

Bardzo wiele dla propagowania życia i twórczości Gracjana Bojara-Fijałkowskiego robią jego dzieci, szczególnie córka Anna. Zabiega ona o nowe wydania książek, pisze artykuły, uczestniczy w wydarzeniach poświęconych ojcu. Wraz z braćmi Czesławem i Zbigniewem (oba są kapitanami żeglugi wielkiej) chętnie uczestniczy w spotkaniach, wręcza nagrody konkursowe, występuje w mediach. Na kanale YouTube Koszalińskiej Biblioteki Publicznej można obejrzeć bardzo ciekawe spotkanie ze wspomnieniami o ojcu.

Warto zaglądać do biografii patronów naszych bibliotek. Myślę, że Gracjan Bojar-Fijałkowski – postać tak wyjątkowa, barwna, o arcyciekawym życiorysie zasługuje na propagowanie. Warto też sięgnąć po jego książki zarówno o tematyce wojennej, jak i legendy, które w sposób fabularny opowiadają o zdarzeniach historycznych mających miejsce w Koszalinie i jego okolicach oraz na całym Pomorzu Środkowym.

Ciekawostka. Braćmi Gracjana byli: gen. Czesław Młot-Fijałkowski (1892–1944), ppłk Stefan Fijałkowski (1899–1966, pseudonimy w AK Baca i Młotek), rtm. Kajetan Fijałkowski (1915–1975, pseudonim w AK Rafał), lekarz prof. Włodzimierz Fijałkowski (1917–2003). Można stwierdzić, że był „dziedzicznie obciążony” odwagą i wielkością.

Publikacje indywidualne

Morze szumi jak dawniej. Opowiadania, Poznań 1961.

Pieśń Swantibora. Baśnie i podania Pomorza Zachodniego, Poznań 1964.

Powilcze. Opowiadania, Olsztyn 1971.

Legends koszalińskiego grodu, Koszalin 1972.

Legends znad drawskich jezior, Koszalin 1974.

Obóz jeniecki w Czarnem. Stalag II B Hammerstein, Koszalin 1975, współautor Andrzej Zientarski.

Legends ze słowińskiej checzy, Koszalin 1976.

Córka i synowie Gracjana Bojara-Fijałkowskiego

Wróżba Swantewita. Wybór baśni, podań i legend Pomorza Środkowego, Koszalin 1977.

Śladami żołnierskiej drogi. Z dziejów ruchu kombatanckiego na Ziemi Koszalińskiej, Warszawa 1977, współautor Mieczysław Prokop.

Losy jeńców wojennych na Pomorzu Zachodnim i w Meklemburgii 1939–1945, Warszawa 1979.

Mury Drahimia, Warszawa 1982.

Powrót z tamtego brzegu. Wspomnienia, Warszawa 1984.

Szczęście pod jaskółczym gniazdem. Z wierzeń, obrzędów i zwyczajów ludowych na Pomorzu Zachodnim, Koszalin 1986.

Święty Otton z Bambergu, Warszawa 1986.

Legendy i baśnie o Koszalinie. Wybór, Koszalin 1997.

W świecie pomorskich legend, Koszalin 1999.

O zbójcach z Góry Chełmskiej i inne legendy o Koszalinie, Koszalin 2006.

O księżniczkach, zbójcach, karzelkach i... Wybór pomorskich legend, Koszalin 2012.

Publikacje zbiorowe

Morski naszyjnik, Koszalin 1960.

Oświęcim-Brzezinka w twórczości Jerzego Adama Brandhubera, Koszalin 1961.

Ludzie, ziemia, morze, Koszalin 1965.

Koszalin literacki, Koszalin 1966.

Pierwsze widzenie, Poznań 1967.

Zbrodnie hitlerowskie na ziemi koszalińskiej w latach 1933–1945, Koszalin 1968.

- Pogranicze i Kaszuby w latach terroru*, Koszalin 1970.
Działalność związków zawodowych na ziemi koszalińskiej, Koszalin 1975.
W krainie Gryfitów. Podania, legendy i baśnie Pomorza Zachodniego, Poznań 1976.
„Profile kultury” 1982, t. 11.
„Profile kultury” 1984, t. 12.

BIBLIOGRAFIA

- Gracjan Bojar-Fijałkowski*, „Miesięcznik” 2009, nr 10.
Gracjan Bojar-Fijałkowski, https://pl.wikipedia.org/wiki/Gracjan_Bojar-Fija%C5%82kowski, (przełączany 10 września 2020).
Gracjan Bojar-Fijałkowski – materiały, <https://uchodzcywniemczech.pl/gracjan-bojar-fijalkowski-materialy/> (przełączany 11 września 2020).
Gracjan Fijałkowski, <https://grajewiak.pl/index.php/biogramy/860-fijalkowski-gracjan> (przełączany 11 września 2020).
L.M. Jakób, *O Gracjanie Bojarze-Fijałkowskim*, „Latarnia Morska” 2006, nr 4.
Bernard Konarski, *Gracjan Bojar-Fijałkowski*, „Jantarowe Szlaki” 1986, nr 2.
Literatura na Pomorzu Zachodnim do końca XX wieku. Przewodnik encyklopedyczny, red. Inga Iwasiów, Szczecin 2003.
Pisarze Pomorza Zachodniego. Informator, Gdynia 1967.
Pisarze Pomorza Środkowego, Koszalin 1988.
Polscy pisarze współcześni. Informator 1944–1974, oprac. Lesław M. Bartelski, Warszawa 1977.
Spotkanie z dziećmi Gracjana Bojara-Fijałkowskiego, <https://www.youtube.com/watch?v=6p4fR6OTAY&feature=youtu.be>, (przełączany 24 sierpnia 2020).
Życiorys pisarza, do druku przygotował Józef Narkowicz, „Pobrzeże” 1989, nr 12.

Leszek Laskowski

Koszalińska Biblioteka Publiczna

DANUTA PRZEMIENIECKA (1932–1992). MIĘDZY BIBLIOTEKARSTWEM A POLITYKĄ

Przygotowując ten materiał biograficzny, natrafiłem w „Głosie Pomorza” na wspomnienie przyjaciół o zmarłej 27 maja 1992 roku Danucie Przemienieckiej:

Była urodzonym społecznikiem, człowiekiem wyjątkowo wrażliwym na ludzkie nieszczęście. Potrafiła – jak nikt – nieść ludziom pomoc, delikatnie i taktownie, a kiedy Jej dziękowano, kiedy słyszała słowa wdzięczności, niezmiennie mówiła: *Oddaje się nie temu, kto okazał pomoc, ale temu, kto jej potrzebuje. Będzie ktoś w potrzebie – pomożesz.*

Danuta Przemieniecka, z domu Brodzka, urodziła się 1 stycznia 1932 roku w Kościeniewiczach na Podlasiu. W 1949 roku ukończyła II Państwowe Liceum i Gimnazjum Żeńskie im. Emilii Plater w Białej Podlaskiej. W tym samym roku wstąpiła na Wydział Nauk Humanistycznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. W 1952 roku uzyskała dyplom pierwszego stopnia w zakresie historii ze specjalizacją bibliotecarską i, dodatkowo, pedagogiczną. W 1960 roku, na podstawie pracy *Polska prasa i książka na tzw. Pograniczu w latach 1919–1939*, uzyskała w trybie zaocznym stopień magistra bibliotekoznawstwa na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Łódzkiego.

Od 1 września 1952 do 28 lutego 1955 roku pracowała w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej w Lublinie jako instruktor. Trudne warunki bytowania i nierealny wymóg

Danuta Przemieniecka

odbywania studiów drugiego stopnia na KUL w trybie dziennym prawdopodobnie przesądziły o decyzji wyjazdu do Koszalina. W mieście tym, od 1 marca 1955 roku, podjęła pracę w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej, jako instruktor, a później jako kierownik Działu Instrukcyjno-Metodycznego.

W 1962 roku zawarła związek małżeński z Bolesławem Przemienieckim. Doczekali się dwóch synów – Lecha i Janusza. Bolesław Przemieniecki był z wykształcenia ekonomistą. Pracował m.in. w Koszalińskim Ośrodku Naukowo-Badawczym – wówczas obronił pracę doktorską. Miał interesującą przeszłość wojenną – służył w 3 Wileńskiej Brygadzie Armii Krajowej, dowodzonej przez por. Gracjana Froga „Szczerbca”.

Danuta Przemieniecka była bardzo aktywna społecznie. Od 1955 należała do Związku Młodzieży Polskiej (zapisła się jeszcze w Lublinie) – pełniła funkcję przewodniczącej koła roku. Ale wyborem ideowym było dopiero wstąpienie w 1962 roku do Stronnictwa Demokratycznego. Dawało to możliwość działalności politycznej, przy zachowaniu własnej KUL-owskiej tożsamości, a także chroniło przed agitacją do PZPR. Od lat 70., z ramienia SD, była radną Miejskiej Rady Narodowej, a w latach 80. jej wiceprzewodniczącą. Wchodziła w skład prezydium Miejskiego Komitetu SD. W 1981 roku została wybrana członkiem prezydium Wojewódzkiego Komitetu, a w 1985 – jego wiceprzewodniczącą. Do palety organizacji, w których aktywnie działała społecznie, należy jeszcze dodać między innymi Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, związki zawodowe, Klub Inteligencji Jamsborg, Klub Literacki. Ponadto pełniła funkcję ławnika.

Danuta Przemieniecka rozpoczęła pracę w Koszalinie w momencie zwrotnym dla miejscowego bibliekarstwa. 1 stycznia 1955 roku, na mocy rozporządzenia ministra kultury, w miastach będących stolicą województwa, połączono biblioteki wojewódzkie z miejskimi. W nowym kształcie bibliotekę w Koszalinie, jako Wojewódzką i Miejską Bibliotekę Publiczną, uruchomiono w lipcu 1955 roku – jej dyrektorem został Aleksander Majorek, wcześniej kierujący Wojewódzką Biblioteką Publiczną. Nowe przepisy zlikwidowały, z powodu braków lokalowych, istniejącą anomalię – wreszcie biblioteka o randze wojewódzkiej przeniosła się z Białogardu do Koszalina. Ale na wprowadzenie się do nowego gmachu trzeba było czekać jeszcze do 1973 roku.

Kierując Działem Instrukcyjno-Metodycznym, a potem pełniąc funkcję wicedyrektora, Danuta Przemieniecka przez całe lata wędrowała po województwie koszalińskim. Znała jak nikt stan bibliotek na tym terenie. Ale też ich pracowników, ich sprawy domowe. Przeglądając kronikę WiMBP, zwróciłem uwagę na wklejony artykuł ze „Słowa Powszechnego”, informujący, że 8 maja 1972 roku w Złotowie odbyło się sympozjum polskiej książki w ramach Dni Oświaty, połączone z jubileuszem Powiatowej i Miejskiej Biblioteki. Danuta Przemieniecka przedstawiła rozwój czytelnictwa w okresie minionego ćwierćwiecza. Obrady uświetnił swoim przemówieniem były konsul Rzeczypospolitej Polskiej w Pile, w okresie międzywojennym, dr Kazimierz Szwarcenberg-Czerny.

W 1975 roku uruchomiono w Koszalinie Policealne Studium Bibliotekarskie Zaoczne. Było ono częścią warszawskiego Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy. Danuta Przemieniecka kierowała nim od samego początku. Jednocześnie wykładała na nim podstawy nauki o kulturze.

Wcześniej, na początku lat 60., rozpoczęła się inna przygoda bibliotekarki – trwająca do lat 80. Zaproponowano jej prowadzenie zajęć z literatury na Studium Oświaty Dorosłych przy Towarzystwie Wiedzy Powszechnej. Niebawem przekształciło się ono w Państwowe Zaoczne Studium Kultury i Oświaty Dorosłych przy Międzywojewódzkim Ośrodku Dydaktycznym w Koszalinie. Danuta Przemieniecka wspominała, dzieląc się w latach 80. swoimi doświadczeniami, w „Bibliotekarzu Zachodniopomorskim”:

Wiedziałam, że czeka mnie wiele pracy, ale chęć bliższego poznania ludzi, którzy pracują w ośrodkach kultury różnego typu była silniejsza od obawy o wysiłek, jaki będę musiała włożyć – nie będąc filologiem – w przygotowanie zajęć.

W innym numerze „Bibliotekarza Zachodniopomorskiego” cierpko zauważała:

Może socjolog rozszyfruje to zjawisko niechęci do książek wśród młodej kadry pracowników kulturalno-oświatowych. Bo zjawisko niechęci do czytania wystąpiło wśród słuchaczy opisywanego przeze mnie studium, kiedy przywędrowali doń ludzie młodzi. Stąd ta niechęć? Dlaczego tylko niewielki odsetek deklaruje, że ma ulubioną książkę i niewielu deklaruje, że w książce szuka inspiracji do swojej pracy?

Danuta Przemieniecka miała „lekkie pióro”, ale jednocześnie konkretne i obrazowe. Teksty jej, odrzucając charakterystyczną dla epoki otoczkę polityczną, czyta się bardzo dobrze. Autorka była też trochę niespełnionym naukowcem – nie tylko historykiem i bibliotekarzem. W 1963 roku, w numerze 11 „Bibliotekarza”, opublikowała artykuł *Polskie książki i biblioteki w międzywojennej historii Pogranicza*, nawiązujący do jej pracy magisterskiej.

W 1976 roku w numerze 2/3 „Bibliotekarza Zachodniopomorskiego” zamieściła *Uwagi o programie rozwoju bibliotek publicznych woj. koszalińskiego w latach 1975–1990* – tekst fachowy, analityczny, uwzględniający warunki społeczno-gospodarcze w perspektywie rozwoju bibliotek. Pisała w nim:

Jest to po prostu szkic o potrzebach bibliotecznych na terenie województwa koszalińskiego skreślony przez praktyka... [...] Jeżeli biblioteka publiczna ma odegrać rolę w kształtowaniu przeobrażeń społeczno-gospodarczych kraju, jej rozwój powinien je nieco wyprzedzić. Stąd też bibliotekarze z ogromną uwagą muszą śledzić trendy rozwojowe regionu. Niestety, w niewielu wypadkach spotykamy się z poparciem prostej i znanej prawdy, że wchodzący w nowo tworzące się środowisko obywatel musi zastać na miejscu nie tylko hotel i piekarnię, ale także... dobrze zorganizowaną bibliotekę.

W 1977 roku w wypowiedzi dla „Głosu Pomorza” Danuta Przemieniecka mówiła o sobie i zawodzie bibliotekarza w materiale nieprzypadkowo zatytułowanym *Bibliotekarstwo zawód sfeminizowany*:

Jestem bibliotekarzem nietypowym, bo ja po prostu uczę bibliotekarstwa. Tak się zresztą złożyło, że studiowałam kierunek pedagogiczny i bibliotekarski, co w mojej pracy zawodowej okazało się szczególnie idące w parze. [...] Kandydat na bibliotekarza powinien się charakteryzować przede wszystkim niezwykłą dokładnością. Jedna książka ustawiona nie w to miejsce gdzie należy może się znaleźć po stu latach. [...] A dlaczego w naszym zawodzie pracuje aż tyle kobiet? Bo kobiety pracują wszędzie tam, gdzie jest potrzebna ogromna dokładność i systematyczność. Kobiety tę właśnie cechę mają.

We wrześniu 1973 roku oficjalnie otwarto nowoczesną i funkcjonalną siedzibę WiMBP w Koszalinie. Patronem ksiąźnicy został Joachim Lelewel. Po wprowadzeniu w 1975 roku reformy administracyjnej przestało istnieć pośrednie ogniwo pomocy metodycznej, którym była biblioteka powiatowa. Objęcie pomocą metodyczną przeszło 100 bibliotek przez, kierowany przez Danutę Przemieniecką, 4-osobowy Dział Instrukcyjno-Metodyczny stało się nierealne. Istniejąca w Koszalinie od 1946 r. biblioteka powiatowa została wchłonięta przez WiMBP. Wojewoda koszaliński pozostawił pięciu bibliotekom miejskim, dawniej powiatowym (w tym WiMBP), obowiązek prowadzenia doskonalenia zawodowego, instruktażu oraz doboru księgozbioru dla bibliotek na określonym terenie.

We wrześniu 1977 roku ówczesny dyrektor koszalińskiej biblioteki Tadeusz Dymek złożył do urzędu wojewódzkiego wniosek o powołanie Danuty Przemienieckiej na zastępcę dyrektora – w związku z odejściem na emeryturę Marii Hudymowej, dotychczas pełniącej tę funkcję. We wniosku czytamy same superlatywy. Danuta Przemieniecka stanowisko zastępcy dyrektora objęła 1 stycznia 1978 roku – na 10 lat, do przejścia na emeryturę 30 czerwca 1988 roku. Nominacja ta, oprócz tego, że wyniknęła z bezdyskusyjnych kwalifikacji zawodowych, była zapewne również realizacją niepisanej umowy między PZPR a SD o parytecie partyjnym w kierownictwie WiMBP. Pierwszy dyrektor (w latach 1950–1975) Aleksander Majorek był członkiem SD, a jego wieloletnia zastępczyni Maria Hudymowa należała do PZPR – co więcej, była pierwszym członkiem tej partii w historii biblioteki. Kolejni dyrektorzy – Tadeusz Dymek (1975–1979) i Zenon Jońca (1981–1990) byli aktywnymi działaczami PZPR. Rozrastające się szeregi tej partii zdominowały kadrowo instytucję. Z analizy dostępnych materiałów wynika, że do SD należały tylko trzy osoby (w tym Aleksander Majorek i Danuta Przemieniecka), a do ZSL – jedna. Należy zauważyć, że Aleksander Majorek, człowiek z piękną przeszłością i olbrzymimi zasługami dla koszalińskiego bibliotekarstwa, był jednocześnie znaczącym działaczem Towarzystwa Szkoły Świeckiej, a potem Towarzystwa Krzewienia Kultury Świeckiej. W ówczesnym okresie stanowiło to jednoznaczny deklarację światopoglądową. Danuta Przemieniecka, działając również w SD, reprezentowała inną postawę – pragmatyzm połączony z wartościami wyniesionymi z domu na Podlasiu i potwierdzonymi studiami na KUL.

Gdy w 1979 roku zakończył się okres „dyrektorowania” Tadeusza Dymka, przez rok biblioteką kierowała Danuta Przemieniecka – do momentu objęcia tej funkcji w 1981 roku przez Zenona Jońcę. W 1980 roku zorganizowano uroczystości 30-lecia. W trakcie sesji naukowej mającej miejsce 27 listopada 1980 roku, odpowiadając wówczas za całą instytucję, wygłosiła referat *Przeszłość i przyszłość Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Koszalinie*. W wywiadzie dla „Głosu Pomorza” zatytułowanym *Nowiutki, a już przyciasny garnitur...* podkreślała zasługi Aleksandra Majorka:

Więcej, był to wybór jedyny. Ten człowiek nigdy nie uznawał działań pozornych, działań na efekt, dla niego zawsze najważniejszą sprawą była informacja i właśnie dobry księgozbiór. [...] Właśnie dlatego nie przesadzę, jeżeli powiem, że gdyby nie Aleksander Majorek, nie byłoby biblioteki. Nie mówię tu tylko o gmachu, ale o warsztacie jaki reprezentuje, biblioteki uniwersalnej o takim księgozborze jaki posiadamy. Ktoś inny kto wówczas dostałby tę placówkę w ręce, zrobiłby jedynie z niej wypożyczalnię. Obszerną wypożyczalnię, a nie warsztat naukowy, jakim dziś nasza biblioteka może być. [...] Przede wszystkim cieszymy się i szcycimy tym, że mamy dobry księgozbiór. Przypominam, że nasza biblioteka organizowana była w roku pięćdziesiątym, a przecież – doszliśmy do tego, że rocznie wysyłamy coraz mniej zapotrzebowań na książki do centralnych bibliotek. To jest nasza duma. Warto też przypomnieć tak cenną pozycję jaką jest „Bibliografia Pomorza Zachodniego”, którą opracowujemy i wydajemy wraz ze Szczecinem z inicjatywy Aleksandra Majorka. No i nasze Zaoczne Policealne Studium Bibliotekarskie, które z takim powodzeniem prowadzimy od wielu lat.

W 1981 roku w pierwszym numerze „Koszalińskich Studiów i Materiałów” ukazał się artykuł Danuty Przemienieckiej *W 30 rocznicę utworzenia Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Koszalinie*. Jest to krytyczna analiza funkcji biblioteki i potrzeb czytelników oraz wzajemnych oddziaływań tych sfer. Autorka pisała:

Zadaniem biblioteki wojewódzkiej są badania czytelnicze i oparte o nie wypracowanie koncepcji edukacji czytelniczej w bibliotekach publicznych, leży ona bowiem u podstaw wszelkiej działalności kulturalnej. [...] Wydaje się, że najstosowniejszym podsumowaniem będą słowa pierwszego dyrektora biblioteki. *Cechą szczególną, wyróżniającą bibliotekarstwo Ziemi Zachodnich, a więc i bibliotek Ziemi Koszalińskiej, jest ich współudział, często niedostrzegalny, ale nie mniej istotny w procesach stabilizacji społecznej.*

Druga połowa lat 70. i początek lat 80. były okresem dla bibliotekarstwa bardzo pomyślnym. W latach 80. systematycznie rosła liczba bibliotek i punktów bibliotecznych. Tworzono nowe filie na terenie miasta i nowe biblioteki na terenie województwa koszalińskiego. Rozwijała się sieć punktów bibliotecznych – sezonowych i stałych – w zakładach pracy, szkołach i klubach. W wypowiedzi dla „Głosu Pomorza” w 1982 roku zatytułowanej *Białe kruki i białe plamy* Danuta Przemieniecka omówiła kwestię osiedli bez dostępu do książek w województwie koszalińskim i w samym Koszalinie:

Zachęcamy komitety domowe i obwodowe oraz osoby prywatne do zorganizowania punktów bibliotecznych. Jeżeli ktoś zechce w piwnicy lub niewykorzystanym pomieszczeniu na wózek urządzić taki punkt, to my w tym pomożemy. [...] Liczymy na emerytów posiadających dużo wolnego czasu. Gdy któryś z nich podejmie się organizacji i prowadzenia takiego punktu, jesteśmy w stanie pomóc mu nie tylko w adaptacji pomieszczenia, ale także płacić wynagrodzenie za prowadzenie tego punktu.

Danuta Przemieniecka aktywnie działała w Stowarzyszeniu Bibliotekarzy Polskich. Od 1980 roku była przewodniczącą Zarządu Okręgu Koszalińskiego SBP. Sytuacja polityczna wywarła swoje piętno na działalności stowarzyszenia. 22 marca 1983 roku, na wniosek przewodniczącej, ZO SBP podjął uchwałę o akcesie do Patriotycznego Ruchu Odrodzenia Narodowego. W Radzie Wojewódzkiej PRON stałym przedstawicielem okręgu była Teresa Wojtych. W posiedzeniach brała udział także przewodnicząca zarządu okręgu. Właściwe decyzje o przystąpieniu takiej czy innej organizacji do PRON zapadały gdzie indziej – na wyższym szczeblu instancji partyjnych. Organizacjom pozostawało tylko to zaakceptować. Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, ze względu na swój profil działalności, całkowicie nie przystawało do politycznego PRON. Spowodowało to duży odpływ bibliotekarzy ze struktur SBP.

Jednocześnie PRON, dziecko stanu wojennego, był bardzo nieufnie traktowany przez lokalnych decydentów PZPR. W wyniku ich decyzji, 11 listopada 1983 roku, szef Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych założył sprawę obiektową na Radę Wojewódzką PRON w Koszalinie, której nadano kryptonim *Mediator*. Jest to przykład całkowitej kompromitacji systemu politycznego – partia komunistyczna zleciła Służbie Bezpieczeństwa inwigilację swoich politycznych i społecznych koalicjantów. Celem sprawy *Mediator* było

operacyjne rozpoznanie aktywu kierowniczego Rady Wojewódzkiej PRON oraz głównych animatorów tego ruchu w województwie; podejmowanie przedsięwzięć rozpoznawczych i profilaktycznych w obiekcie celem uzyskania wyprzedzających informacji o niekorzystnych inicjatywach społeczno-politycznych a w szczególności próbach wykorzystania PRON-u do działalności opozycyjnej...

Z akt sprawy inwigilacji RW PRON, przechowywanych w archiwum Instytutu Pamięci Narodowej, wynika między innymi, że SB zaobserwowała tendencje do podejmowania przez dwóch członków RW PRON – Jacka Lesińskiego (SD) i Mariana Okulicza (Stowarzyszenie PAX) – inicjatywy zmierzającej w kierunku zwiększenia udziału przedstawicieli ze środowisk katolików świeckich i rozszerzenia reprezentacji ze środowisk pozapartyjnych.

Mimo zawirowań politycznych OK SBP, z Danutą Przemieniecką jako przewodniczącą, realizował swoje zadania. Organizowano prelekcje dla bibliotekarzy. W soboty robocze odbywały się narady całej biblioteki. Wygłaszano wówczas referaty dotyczące

Danuta Przemieniecka (druga od prawej) z członkami niemieckiej delegacji na placu przed biblioteką (2 października 1985)

zagadnień literaturoznawczych, historycznych, politycznych, warsztatu bibliotekarskiego. Członkowie okręgu koszalińskiego uczestniczyli w konsultacjach dotyczących nowelizacji statutu SBP i innych dokumentów bibliotecznych.

W 1985 roku zjazd delegatów OK SBP w Koszalinie zobowiązał zarząd okręgu do podjęcia akcji w sprawie nadawania bibliotekom imion zasłużonych bibliotekarzy. We wrześniu 1987 roku zorganizowano ogólnokrajową sesję na temat *Wzór osobowy bibliotekarza*, na którą zaproszono przedstawicieli bibliotek noszących imiona bibliotekarzy. Spotkanie połączono z nadaniem Filii nr 8 Koszalińskiej Biblioteki Publicznej imienia Heleny Radlińskiej.

Danuta Przemieniecka od 1980 roku wchodziła w skład komitetu redakcyjnego „Bibliotekarza Zachodniopomorskiego”. Była także członkiem kolegium doradczego „Poradnika Bibliotekarza”. Działała także w Wojewódzkiej Radzie Książki. Uczestnicząc w grudniu 1984 roku w Ogólnopolskiej Naradzie Radnych Bibliotekarzy i Księgarzy zabrała głos w dyskusji, informując, że w województwie koszalińskim przez ostatnie dwa lata liczba bibliotek uległa zwiększeniu o 25, a plan do 1990 roku przewiduje powstanie dalszych 35. We wrześniu 1985 roku brała udział w sesji naukowej w Olsztynie, odbywającej się pod patronatem ministra kultury i sztuki, na temat *Rola kultury w integracji Ziemi Odzyskanych*. Wygłosiła wówczas referat *Rola bibliotek publicznych i ruchu wydawniczego (lokalnego) w integracji Pomorza Środkowego*.

W 1985 roku obchodzono 35-lecie biblioteki. Anna Romanowska w artykule *Książki i ludzie* opublikowanym w „Głosie Pomorza” z 1 października 1985 roku napisała:

W latach 50-tych rozpoczęła pracę w bibliotece w Koszalinie Danuta Przemieniecka – obecny zastępca dyrektora. Zawsze najbliższą dla niej sprawą było kształcenie kadr i dziś kieruje Policealnym Studium Bibliotekarskim przy WiMBP. Zaczynała pracę jako kierownik działu instrukcyjnego, może właśnie dlatego potem stworzyła bardzo silny ośrodek instruktorski.

31 stycznia 1985 roku Danutę Przemieniecką wybrano na wiceprzewodniczącą Wojewódzkiego Komitetu SD. Zapewne poruszyło to gremia kierownicze PZPR, skoro wykonujący ich zalecenia dyrektor Wydziału Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego poprosił o opinię na jej temat dyrektora biblioteki, o opinię także polityczną. Zenon Jońca, odnosząc się do kwestii zawodowych, wyszczególnił wszystko co najlepsze, dodając we wnioskach:

D. Przemieniecka jest polityczną realistką, wywierającą wysoce pozytywny wpływ na integrację zespołów pracowniczych biblioteki.

W latach 80. Danuta Przemieniecka uczestniczyła w jednej z konferencji organizowanych w bibliotece przez Stowarzyszenie PAX. Bardzo odważnie wypowiadała się na temat męczeństwa biskupa Antoniego Baraniaka, byłego sekretarza prymasa Stefana Wyszyńskiego, który, poddany przez oprawców z Urzędu Bezpieczeństwa brutalnemu śledztwu i torturom, nie dał się złamać.

W 1988 roku „Głos Pomorza” (nr 31) zamieścił wypowiedź Danuty Przemienieckiej, jako wiceprzewodniczącej Miejskiej Rady Narodowej, podsumowującą kadencję w latach 1984–1988:

Jako działaczka kultury satysfakcjonuje mnie oddanie trzech nowych bibliotek, wzrost czytelnictwa i poziomu usług bibliotecznych. [...] Są oczywiście i zjawiska niepokojące. Pozostając przy kulturze, niepokoi perspektywa długotrwałego remontu WDK, teatru, groźba częściowego ograniczenia działalności instytucji artystycznych, choć mam nadzieję, że do tego nie dojdzie.

Danutę Przemieniecką uhonorowano wieloma odznaczeniami, między innymi orderem Odrodzenia Polski, srebrnym Krzyżem Zasługi, Medalem Edukacji Narodowej, medalem *Za zasługi dla miasta Koszalina*, odznaką honorową *Za zasługi w rozwoju województwa koszalińskiego*. Jej biografia to przykład pozytywistycznej działalności politycznej i społecznej, przy zachowaniu systemu wartości wyniesione z rodzinnego domu na Podlasiu i KUL. Pod względem zawodowym i naukowym była człowiekiem o dużych możliwościach, nie zawsze – zwłaszcza w tej ostatniej sferze – spełnionych.

BIBLIOGRAFIA

Źródła archiwalne

Akta osobowe Danuty Przemienieckiej, Archiwum Koszalińskiej Biblioteki Publicznej.

Akta Zarządu Okręgu SBP, Archiwum Okręgu Koszalińskiego Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich.

Archiwum Państwowe w Koszalinie.

Kronika Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Koszalinie.

Sprawa obiektowa kryptonim „Mediator”, Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Szczecinie.

Opracowania

Barbara Góra, *Regionalne czasopisma bibliotekarskie wydawane w Polsce (1953–1985)*, Kraków 1996.

Anna Marcinek-Drozdalska, *Koszalińska Biblioteka Publiczna im. Joachima Lelewela. 55-lecie działalności*, Koszalin 2002.

Ogólnopolska Narada Radnych Bibliotekarzy i Księgarzy (Warszawa 18–19 XII 1984 r.), „Bibliotekarz” 1985, nr 7.

Danuta Przemieniecka, *W 30 rocznicę utworzenia Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Koszalinie*, „Koszalińskie Studia i Materiały” 1981, nr 1.

Danuta Przemieniecka, *Dziesięć lat po ustawie*, „Bałtyk” 1978, nr 6.

Danuta Przemieniecka, *Uwagi o programie rozwoju bibliotek publicznych woj. koszalińskiego w latach 1975–1990*, „Bibliotekarz Zachodniopomorski” 1976, nr 2/3.

Danuta Przemieniecka, *Polskie książki i biblioteki w międzywojennej historii Pogranicza*, „Bibliotekarz” 1963, nr 11.

Danuta Przemieniecka, *Pracownik kulturalno-oświatowy a znajomość literatury*, „Bibliotekarz Zachodniopomorski” 1983, nr 2/3.

Danuta Przemieniecka, *O ulubionej książce po raz wtóry*, „Bibliotekarz Zachodniopomorski” 1985, nr 1.

Andrzej Sakson, *Kultura w integracji Ziem Zachodnich*, „Przegląd Zachodni” 1986, nr 1.

Małgorzata Zychowicz, *Historia Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich w Koszalinie*, w: *Zachodniopomorskie Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich z perspektywy dziesięcioleci (1946–2016)*, red. Agnieszka Borysowska, Szczecin 2017.

Hans-Gerd Warmann

Dziennikarz, pisarz

JAK POWSTAŁA MOJA PRYWATNA BIBLIOTEKA?¹

Jak doszło do tego, że najważniejsze zbiory mojej liczącej blisko 5 tys. tomów biblioteki przekazałem Bibliotece Kraju Związkowego Meklemburgii-Pomorze Przednie w Schwerinie i Książnicy Pomorskiej? Szczecin to moje miasto rodzinne. W nim przyszedłem na świat 15 maja 1931 roku. Ze względu na sytuację polityczną w 1945 roku musiałem je opuścić. Szczecin na mocy postanowień konferencji poczdamskiej został 5 lipca 1945 roku przekazany Polsce. Miłość do miasta, na którego obliczu odcisnęły piętno ciężkie naloty samolotów angielskich i amerykańskich w 1944 roku, nigdy nie wygasła. Przeciwnie, po życiu na pustyni pokrytej ruinami pod panowaniem Armii Czerwonej i polskiej administracji, wciąż rosła. Wtedy, po zakończeniu okrutnej wojny i upadku panowania nazistowskiego, jako 14-letni członek Hitlerjugend, któremu wtłoczony do głowy obraz świata rozpadł się na kawałki, obiecałem sobie, że nigdy więcej nie będę przysięgać wierności żadnemu „führerowi” i nie wezmę w ręce żadnej broni. W owym czasie wegetacji, w odebranych nam – Niemcom – mieście nad Odrą, postanowiłem, że dowiem się wszystkiego na temat narodowego socjalizmu, jego czynów, zbrodni, natury i dążeń, przywódców, ale też przeciwników, których ostrzeżenia, co pokazała klęska brunatnych koszul, okazały się prawdziwe. Chciałem wiedzieć, w jaki sposób naziści uzyskali władzę, dlaczego doszło do tej przeklętej wojny, dlaczego Żydzi byli prześladowani i na koniec zostali wymordowani? Dlaczego tak wielu intelektualistom zabroniono pracować, dlaczego ich dzieła zostały zakazane, a oni musieli opuścić Niemcy i na obcej ziemi szukać swojej nowej ojczyzny?

Kto znał odpowiedź na pytania młodzieńca, który swoją zastępczą ojczyznę znalazł w końcu w Schlezwiku-Holsztynie? Szukając odpowiedzi na te pytania, postanowiłem zostać dziennikarzem, by przez pisanie o czasach, które naznaczyły całe moje życie, uświadamiać tych, którzy ich nie przeżyli. Przez ponad 50 lat mojej pracy dziennikarskiej zajmowałem się tym zagadnieniem. Dziś mam 82 lata i wciąż jeszcze piszę na tematy, które już niebawem staną się historią. Wojna, okres powojenny i lata tzw. „Trzeciej Rzeszy” trzymają moje życie jeszcze wciąż mocno pod kontrolą. Mówiąc z goryczą – jestem wciąż mocno „zafascynowany” tymi czasami.

Moja pasja kolekcjonowania czasopism, gazet i książek rozpoczęła się w momencie, gdy nauczyłem się czytać i pisać w szkole ludowej, która nosiła imię narodowosocjali-

1 Z języka niemieckiego przetłumaczyła M. Maciejewska.

stycznego ministra kultury Hansa Schemma. Mieściła się na Mallon-Strasse w dzielnicy Scheune (dzisiejsza ulica Chobolańska na Gumieńcach). W owym okresie mieszkalem z rodzicami i babcią na Stöverner Allee (ulica Okulickiego). W 1941 roku, po jednej z akcji zbiórki makulatury przez członków Hitlerjugend, zwędziłem ze zmagazynowanych w łaźni stosów prasy kilka roczników „Berliner Illustrierten” i „Koralle”. Wykradliśmy je potajemnie z moim przyjacielem podczas porządkowania bez nadzoru zwalów gazet. Przechowywaliśmy je w naszej piwnicy. Był to szczególnie dowód mojej „choroby książkowej”: Podczas nocnego alarmu bombowego, zapowiadanego rykiem syren przez kierownictwo obrony przeciwlotniczej Stettin, udaliśmy się do schronu w naszym domu. Tam usiadłem na stołku przy centralnym ogrzewaniu. I gdy łomot działa przeciwlotniczego na zewnątrz rozrywał ciszę nocy, a ludzie zatrwożeni świstem bomb czekali na koniec bombardowania, ja czytałem, trzymając na kolanach, książkę Karola Maya o przygodach Winnetou i Old Shatterhanda. Nie był to przejaw niefrasobliwości, służyło to raczej uporaniu się z lękiem.

Po przeczytaniu wszystkich interesujących mnie pozycji z domowej biblioteki mojego ojca, szukałem możliwości zaopatrzenia się w kolejne książki. Kiedy na regale między zgromadzonymi przez niego publikacjami odkryłem katalog zbiorów szczecińskiej biblioteki na Grüne Schanze (dziś Książnica Pomorska, ulica Podgórna 15/16), z wielkim zainteresowaniem zacząłem go wertować, aby dowiedzieć się, co się w niej znajduje. Ale mając zaledwie 10 lat, nie mogłem zostać czytelnikiem tej wielkiej biblioteki. Byłem rozczarowany. Wkrótce jednak znalazłem rozwiązanie. Szczecińska biblioteka miała w wielu dzielnicach miasta filie, w których można było wypożyczać literaturę. W Wendorf i Scheune (Słowińsko i Gumieńce) nie było żadnej filii. Najbliższa znajdowała się na Pogodnie (Braunsfelde) w szkole na Wilhelm-Busch-Weg (dzisiejsza ulica Reymonta). Przemierzałem więc trasę ulicami Wendorfer Strasse (ulica Derdowskiego), Brunner Allee (ulica Witkiewicza), Horst-Wessel Allee (ulica Poniatowskiego), Kreckower Strasse (ulica Mickiewicza), aż do szkoły przy Wilhelm-Busch-Weg (ulica Reymonta).

W tym okresie biblioteki nie oferowały wolnego dostępu do półek i trzeba było swoje życzenia czytelnicze wyszukać w katalogu kartkowym, a następnie przekazać bibliotekarzowi. Ja wybrałem dzienniki podróży i opisy ekspedycji (Robert Scott, Roald Amundsen, Sven Hedin), co okazało się zbyt dużym wyzwaniem jak na mój wiek. Powiedziałem jednak, że nie chcę czytać już więcej baśni. Wręczono mi więc wybrane książki. Biblioteka zyskała we mnie stałego, choć młodego czytelnika. W filii na Pogodnie wypożyczałem od pięciu do sześciu książek co trzy tygodnie.

W 1941 roku zacząłem uczęszczać do König-Wilhelm Oberschule (gimnazjum Króla Wilhelma) na Deutsche Strasse (dziś ulica Wielkopolska). Zastałem tam całkiem dobrą bibliotekę szkolną. Ponownie zetknąłem się ze Friedrichem Steubenem i Karolem Mayem. Jednak i ten czas skończył się w kwietniu 1943 roku, gdy zgodnie z zarządzeniem nazistów zostałem ewakuowany do obozu dziecięcego (kinderlandverschickung – KLV) w Binz na Rugii. Zarządzenie dotyczące ewakuacji dla zapewnienia bezpieczeństwa

dzieci z miast zagrożonych nalotami bombowymi, początkowo dobrowolne, wkrótce stało się przymusowe we wszystkich szkołach szczecińskich. Moi rodzice odebrali mnie z obozu dopiero w lecie 1943 roku. Następnie przenieśli mnie do Balten-Schule w Międzyzdrojach na wyspie Wolin, do której uczęszczałem do stycznia 1945 roku. W kurorcie tym znalazłem prywatną wypożyczalnię, która jednak oferowała jedynie popularną literaturę rozrywkową. Znajdowały się w niej jednak, poza tanimi romansami, uwielbiane przeze mnie powieści przygodowe Billy'ego Jenkinsa, Suna Koha i Rolfa Tarringa, które choć przez kierownictwo organizacji młodzieżowej były zabronione, tu jednak się zawieruszyły.

Mój ojciec zginął 9 marca 1945 roku podczas sowieckiego ostrzału artyleryjskiego w Szczecinie w swoim biurze na Schulzenstrasse (dziś ulica Sołtysia) i 12 marca został pochowany na szczecińskim Cmentarzu Centralnym. Moja matka i ja uciekaliśmy przed wojskami rosyjskimi. Zostaliśmy umieszczeni w mieszkaniu nauczyciela, w budynku szkoły, w miejscowości Langendamm nad zatoką Saaler Bodden na Pomorzu Przednim (Vorpommern). Gdy 1 maja 1945 roku Armia Czerwona zajęła wioskę, były dziennikarz dał nam schronienie w swoim domu, ustrzegając w ten sposób moją matkę przed najgorszym – gwałtem i grabieżą. Następnie wróciliśmy do Szczecina i naszego splądrowanego mieszkania.

W lecie 1945 roku, gdy żołnierze radzieccy zostali wykwaterowani z naszego domu, a my znów poczuliśmy się prawdziwie u siebie, pętałem się z moim przyjacielem Horstem po pustych domach, szukając czegoś do jedzenia. W ten sposób trafiliśmy do domu szkolnego kolegi przy „Am Bültpohl” (ulica Krzywa). Przeszukując pomieszczenia, znaleźliśmy na poddaszu w rogu trzy opasane sznurkiem toboły gazet. Przy bliższych oględzinach okazało się, że były to kompletne roczniki „Pommersche Zeitung” z lat 1932–1933. Były zakurzone, ale prawie nieuszkodzone. Dla mnie był to naprawdę niezwykle interesujący materiał do nauki. Zawinęliśmy gazety w leżące wokół szmaty i tak zrolowane przenieśliśmy do piwnicy w domu moich rodziców na Stöverner Allee 22. Podczas transportu mieliśmy niezłego pietra, że nas nakryją. Gdyby złapali nas rosyjscy żołnierze, byłoby z nami źle, ponieważ gazeta ta była centralnym organem pomorskiej NSDAP. Ale wszystko poszło dobrze. Nigdy nie dane mi było przeczytać owych gazet. Zostały w piwnicy rodzinnego domu i z pewnością zostały zniszczone wkrótce potem, gdy w październiku 1945 roku opuściliśmy Szczecin.

Jesteśmy na mało uczęszczanej drodze, nieopodal granicy z sowiecką strefą okupacyjną, koło Bismarku – milicjant, który złapał nas na szosie do Tanowa, kierując pistolet maszynowy na drugą stronę ulicy, rzekł szydlerczo *Tam powyżej leżą Niemcy*. Potem przemierzaliśmy wzdłuż strefę sowiecką, by po kilku dniach przekroczyć we mgle granicę w pobliżu Lubeki i uniknąć w ten sposób wszelkich nieprzyjemności w brytyjskiej strefie okupacyjnej. Odetchnęliśmy dopiero w Bordesholm. Uczęszczałem do szkoły Maxa Plancka w Kilonii, poza tym pracowałem jako lokalny korespondent dla „Kieler Nachrichten”. W 1950 roku chodziłem do „pierwszej szkoły dla

dziennikarzy” w Aachen. Zaczynałem jako dziennikarz (wolny strzelec), by potem pracować jako redaktor i redaktor naczelny w różnych redakcjach, w tym 12 lat we Flensburgu i 28 lat w Hamburgu.

Jako reporter i publicysta urzeczywistniałem moje młodzieńcze postanowienia, by swoją publicystyką budzić świadomość historyczną. Na ten okres przypada również rozbudowa mojej biblioteki. Na targach staroci i w antykwariatach kupowałem książki. W antykwariatach trafiałem na literaturę emigracyjną, poznawałem w ten sposób działaczy partyjnych okresu Republiki Weimarskiej, czytałem ich wspomnienia, zbierałem czasopisma wydawane przez wypędzonych z Niemiec. Tak powstał mój zbiór gazet i czasopism emigracyjnych, między innymi „Die Weltbühne”, „Das Tagebuch”, „Der Gegenangriff”, „Neue Vorwärts” i „Deutsche Wochenzeitung”. Nabywałem gazety oryginalne, reprints i mikrofilmy. Odwiedzałem pchle targi i wystawy specjalne. Biblioteka rosła i rosła, moje mieszkanie dosłownie było otoczone murami książek. To jest właśnie pasja – szukanie i kolekcjonowanie. Moje hobby stało się znane.

Po moim odejściu z redakcji znalazłem wreszcie wolną chwilę, by pisać o czasach Republiki Weimarskiej, „Trzeciej Rzeszy”, a także o przeżyciach w mojej małej ojczyźnie – Szczecinie. Poznałem dyrektorów Książnicy Pomorskiej i Biblioteki Krajowej Meklemburgii Pomorza Przedniego (Landesbibliothek Mecklenburg-Vorpommern). W Szczecinie miałem spotkanie autorskie, podczas którego czytałem swoje publikacje. Spotkały się one z dobrymi recenzjami. Z całego serca dziękuję za to moim polskim kolegom. Dyrektorzy Lucjan Bąbolewski i dr Frank Pille, którzy obecnie przyjmują do zbiorów swoich bibliotek część mojego księgozbioru o tematyce historyczno-politycznej, zawsze wspierali mnie w moich zamierzeniach. Uważam, że moje książki trafiły w dobre ręce. Poza tym być może w moich książkach młodzi naukowcy znajdą materiały źródłowe do swoich badań. Wiem, czym jest wsparcie pracy badawczej przez biblioteki i archiwa. Moje książki dostarczą czytelnikom wiedzę, a może nawet sprawią im radość. Dodam, że niełatwo mi przyszła rozłąka z moimi skarbami. Ale mam ponad 80 lat i nadszedł czas, by uporządkować moją spuściznę. Nie mogę jej zabrać w moją ostatnią podróż. Ale dobrze jest wiedzieć, że moje zbiory dalej żyją w instytucji, która jest odwiedzana i szanowana przez wielu ludzi. Świadomość, że część mojej literackiej kolekcji zostanie włączona do zbiorów biblioteki w moim ukochanym mieście rodzinnym, przynosi mi zaszczyt i radość.

Monika Kwaśniak

Książnica Pomorska

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI BIBLIOTEK PUBLICZNYCH WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO W 2020 ROKU

Sprawozdanie opracowano na podstawie danych statystycznych przesłanych do Głównego Urzędu Statystycznego, danych liczbowych zebranych przez Książnicę Pomorską na potrzeby Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz sprawozdań opisowych bibliotek z terenu województwa.

I. Stan i struktura bibliotek publicznych. Status formalno-prawny bibliotek

1. Liczba bibliotek

Liczba bibliotek publicznych województwa zachodniopomorskiego z początkiem 2020 roku nie uległa zmianie w stosunku do roku poprzedniego i na koniec roku jest następująca:

- biblioteka wojewódzka,
- biblioteka powiatowa, której organizatorem jest starostwo powiatowe,
- biblioteki w miastach na prawach powiatu,
- 8 bibliotek w gminach miejskich,
- 55 bibliotek w gminach miejsko-wiejskich,
- 48 bibliotek w gminach wiejskich.

W 113 gminach województwa zachodniopomorskiego w 2020 roku działało 116 bibliotek publicznych (68 w miastach i 48 we wsiach).

Wszystkie gminy województwa zachodniopomorskiego prowadzą biblioteki publiczne.

2. Liczba placówek bibliotecznych (biblioteki i filie)

Lokalizacja	2019	2020
Ogółem	361	357 (-4)
Miasto	137	136 (-1)
Wieś	224	221 (-3)

Łącznie sieć bibliotek w województwie zachodniopomorskim zmniejszyła się o cztery placówki – filie biblioteczne: jedną filię miejską Białogardzkiej Biblioteki Publicznej oraz trzy filie wiejskie w gminach Rąbino (powiat świdwiński), Dygowo (powiat kołobrzeski) i Wolin (powiat kamieński).

Filia miejska Białogardzkiej Biblioteki Publicznej była przekazaną kilka lat wcześniej filią Wojewódzkiej Biblioteki Pedagogicznej. W strukturach biblioteki publicznej pełniła

funkcję filii ze zbiorami o charakterze pedagogicznym i popularnonaukowym. Z powodu wysokich kosztów utrzymania radni miasta Białogard zdecydowali o jej zlikwidowaniu.

Dwie zlikwidowane filie wiejskie należały do bibliotek, które nie były instytucjami kultury i działały w strukturach urzędu gminy: filia w Nielepie (gmina Rąbino) i filia w Gąskowie (gmina Dygowo). O likwidacji tych filii biblioteka wojewódzka została poinformowana po fakcie.

Po wielu latach starań gmina Wolin zlikwidowała też filię w miejscowości Dargobądz. Pomieszczenia filii pierwotnie przeznaczono na potrzeby przedszkola. Obecnie, mimo protestów mieszkańców, zostały przekazane do użytku komercyjnego.

3. Liczba filii bibliotecznych

Lokalizacja	2019	2020
Ogółem	245	241 (-4)
Miasto	69	68 (-1)
Wieś	176	173 (-3)

Wyjaśnienia dotyczące likwidacji filii w 2020 roku zostały podane w punkcie wyżej.

Na dzień 31 grudnia 2020 nieczynnych było dziewięć filii bibliotecznych, z czego trzy mieszczące się w budynkach szkół, które z powodu pandemii zostały zamknięte.

Z pism z prośbą o opinię w sprawie likwidacji filii, które wpłynęły do Książnicy Pomorskiej w 2020 roku wynika, że podjęto już uchwały o zamiarze ich zlikwidowania w 2021 roku. Przynajmniej kilka placówek, zlokalizowanych zarówno w miastach, jak i we wsiach przestało funkcjonować w 2021 roku. Dotyczy to, między innymi, stosunkowo niedawno powołanych, dwóch filii w miastach powiatowych, które wcześniej były filiami Wojewódzkiej Biblioteki Pedagogicznej, a w procesie ich likwidacji lokal oraz majątek zostały przekazane powiatowej bibliotece publicznej. W wyniku tego przekształcenia pracownicy obu bibliotek stali się pracownikami biblioteki publicznej. Obecnie likwidacja obu filii wiąże się z opuszczeniem lokalu, ubytkowaniem specjalistycznego księgozbioru oraz utratą pracy przez pracujących w nich bibliotekarzy. W 2021 roku cztery filie Miejskiej Biblioteki Publicznej w Szczecinie zostaną zlikwidowane.

4. Filie i oddziały dla dzieci

W województwie zachodniopomorskim funkcjonowało 47 oddziałów i 5 filii dla dzieci. Liczba oddziałów i filii dla dzieci w stosunku do 2019 roku nie uległa zmianie.

5. Punkty biblioteczne

Lokalizacja	2019	2020
Ogółem	73	62 (-11)
Miasto	15	14 (-1)
Wieś	58	48 (-10)

Powodem zlikwidowania punktów bibliotecznych w 2020 roku, w większości przypadków, była pandemia. Wszystkie punkty biblioteczne zlokalizowane we wsiach zlikwidowały biblioteki w Połczynie Zdroju (3), Osinie (3) oraz Suchaniu (2). Punkty te funkcjonowały przy świetlicach wiejskich, które z powodu pandemii zamknięto.

Z powodu pandemii zlikwidowano kolejny, niedawno utworzony, punkt biblioteczny dla kuracjuszy w Kamieniu Pomorskim. Na początku 2020 roku zlikwidowano 2 punkty biblioteczne w gminach wiejskich Banie i Świdwin. Niestety, zwykle działalność punktów nie jest już wznawiana.

6. Status formalno-prawny bibliotek

Pomimo pandemii 2020 rok przyniósł pozytywne zmiany w sieci bibliotecznej województwa zachodniopomorskiego. Utworzono instytucje kultury w gminach, w których dotychczas nie było wyodrębnionej jednostki organizacyjnej o zadaniach w sferze kultury.

Na dzień 31 grudnia 2020 roku w województwie zachodniopomorskim funkcjonowało jeszcze 5 (-5) bibliotek, które nie były instytucjami kultury, zlokalizowanych w 4 gminach.

Według statystyk GUS w województwie zachodniopomorskim na koniec 2020 roku funkcjonowały 3 biblioteki (9 placówek) działające w strukturach innych instytucji. Biblioteki te nie były instytucjami kultury i w 2020 roku działały w strukturach urzędów.

Powyższe biblioteki są zlokalizowane w następujących miejscowościach:

- Dygowo (powiat kołobrzeski, biblioteka gminy wiejskiej +2 filie)
- Siemysł (powiat kołobrzeski, biblioteka gminy wiejskiej +3 filie)
- Brzeżno (powiat świdwiński, biblioteka gminy wiejskiej +1 filia).

W 2020 roku podjęto uchwały w gminach Siemysł i Brzeżno o utworzeniu instytucji kultury, w skład których wejdą biblioteki. Rozpoczną one swoją działalność odpowiednio 1 stycznia 2021 i 1 marca 2021 roku.

Tylko w przypadku gminy Bielice powołano bibliotekę jako samodzielną instytucję kultury. W Gościnie, Rąbinie, Rymaniu i Sławoborzu biblioteki są częścią nowo powstałych instytucji kultury.

Ponadto:

Gmina wiejska Rewal (powiat gryficki) posiada dwie równorzędne biblioteki publiczno-szkolne niebędące instytucjami kultury (w Niechorzu i Rewalu).

Z prowadzonych rozmów wynika, że gminy Dygowo i Rewal nadal nie planują utworzyć instytucji kultury.

W 2020 roku w województwie zachodniopomorskim działało 68 (+4) placówek bibliotecznych (biblioteki i filie) w strukturach ośrodków kultury. Liczba ta zwiększyła się w stosunku do 2019 roku z powodu utworzenia czterech instytucji kultury, w których skład weszły biblioteki, które dotychczas funkcjonowały w strukturach urzędów gminy.

W województwie funkcjonuje 8 placówek publiczno-szkolnych, w tym 2 biblioteki (Rewal, Niechorze) oraz 6 filii. Liczba ta nie uległa zmianie w stosunku do 2019 roku.

W 2020 roku wpłynęły dwa pisma w sprawie połączenia biblioteki z innymi instytucjami kultury z gmin Tychowo i Wierzychowo. Po zapoznaniu się z projektami statutów, planami rozwoju nowo tworzonej instytucji oraz przeprowadzonymi rozmowami Książnica Pomorska zaopiniowała negatywnie oba zamiary połączenia.

7. Budżet bibliotek

Zestawienie budżetu bibliotek publicznych województwa zachodniopomorskiego:

Budżet	2019	2020
Budżet ogółem (zł)	76 717 090	80 587 104
Budżet bibliotek od organizatora (zł)	70 555 029	76 856 512
w tym wydatki na:		
książki	2 655 907	2 620 202
czasopisma	414 860	349 472
zbiory specjalne	114 868	87 806
licencjonowane zbiory elektroniczne	419 456	602 179
środki pozyskane od podmiotów publicznych (zł)	2 254 458	1 998 899
w tym z MKiDN	1 620 460	1 322 157
w tym dotacja wydatkowana na:		
książki	1 042 248	852 513
czasopisma	0	0
zbiory specjalne	28 678	14 105
licencjonowane zbiory elektroniczne	0	15 939
Środki pozyskane z funduszy europejskich (zł)	1 857 391	26 500
Środki wypracowane przez instytucję	1 258 798	1 379 671

Z zestawienia wynika, iż budżet, który biblioteki otrzymały w 2020 roku od organizatorów, zwiększył się o ponad 6 mln zł w stosunku do 2019 roku. Główna różnica spowodowana jest otrzymaniem przez MBP w Szczecinie dodatkowych funduszy inwestycyjnych od organizatora na modernizację istniejącej filii oraz budowę nowej. Była to kwota w wysokości ponad 5 mln zł.

W 2020 roku zmniejszono budżety 6 dużym bibliotekom, 2 w miastach na prawach powiatu i 4 bibliotekom powiatowym (razem około 340 tys. zł). Ponadto 9 bibliotekom, znacząco w stosunku do wcześniej otrzymywanych dotacji, zmniejszono w 2020 roku budżety (od 20 tys. do 220 tys.). Ogółem budżety zmniejszono 38 bibliotekom.

Zwiększone dotacje podmiotowe otrzymało 59 bibliotek, w tym 10 bibliotek powiatowych. Znaczące podwyżki wystąpiły w 12 bibliotekach, wśród nich 2 biblioteki kończyły remonty swoich obiektów i w ramach dotacji celowej otrzymały transze na wydatki inwestycyjne (Malechowo i Lipiany razem otrzymały o około 400 tys. zł więcej niż w 2019 roku).

W większości bibliotek zwiększone budżety wystarczyły tylko na pokrycie wyższych wydatków związanych z zatrudnieniem pracowników i wyższymi opłatami za media.

Pozyskano o ponad 250 tys. zł mniej środków finansowych od podmiotów publicznych. Suma dotacji przekazanych z MKiDN była o prawie 300 tys. zł mniejsza niż w 2019. Dotacja na zakup nowości wydawniczych została zmniejszona o 200 tys. zł, gdyż po zmianie regulaminu, biblioteki biorące udział w Programie nie były w stanie wydatkować odpowiednio wysokiej kwoty wkładu własnego.

Dzięki dodatkowej dotacji z Biblioteki Narodowej na zakup dostępu do książek elektronicznych, w której biblioteki nie musiały przeznaczać środków wkładu własnego, pięć bibliotek pozyskało prawie 16 tys. zł na zakup platformy e-booków bądź dokupienie kodów dla czytelników.

II. Zbiory bibliotek

1. Wpływy materiałów bibliotecznych

Rodzaj zbiorów	2019	2020
Książki	226 104 wol.	217 794 wol. (-8 310)
Zbiory specjalne	11 710 jedn.	8 824 jedn. (-2 886)
Czasopisma oprawne	5 550 wol.	4 806 wol. (-744)

W 2020 roku w zachodniopomorskich bibliotekach zinwentaryzowano ponad 8 tys. książek mniej niż w roku poprzednim. Znacznie spadła również liczba zinwentaryzowanych zbiorów specjalnych i czasopism oprawnych. Niewątpliwie, największy wpływ na zmniejszenie wpływów materiałów bibliotecznych miała pandemia covid-19. Części bibliotek zmniejszono budżet, większość, zgodnie z zaleceniami organizatorów, musiała ograniczyć wydatki. Odbiło się to głównie na zakupach książek i prenumeracie czasopism.

Dzięki wieloletniemu Programowi Zakup nowości wydawniczych, biblioteki w większości dysponują już odświeżonym, aktualnym księgozbiorem.

2. Stan księgozbiorów w wol.

Rodzaj zbiorów	2019	2020
Ogółem	6 154 859 wol.	6 039 415 (-115 444)
Książki	5 863 851 wol.	5 746 216 (-117 635)
Czasopisma oprawne	291 008 wol.	293 199 (+2 191)

Z powodu zamknięcia bibliotek podczas pandemii, bibliotekarze skupili się na pracy wewnętrznej; uporządkowaniu i aktualizacji księgozbioru, melioracji katalogów, sprawdzaniu poprawności opisów bibliograficznych, poprawności zapisów w księgach inwentarzowych. W wyniku selekcji stan książek zmniejszył się o ponad 120 tys. wol.; pozycji zdezaktualizowanych, uszkodzonych lub niezwróconych przez czytelników. W 2020 roku 12 bibliotek (10%) nie ubytkowało książek.

Działania te sprzyjają pozyskiwaniu przestrzeni dla czytelników, np. na rekreacyjne kąciki z miejscami siedzącymi.

W 2020 roku na 100 mieszkańców województwa przypadało 356 (-6) wol. książek.

Biblioteki województwa zachodniopomorskiego w 2020 roku zubytkowały nieznacznie większą liczbę zbiorów bibliotecznych niż w latach poprzednich, ale jednocześnie zinwentaryzowano o ponad 16 tys. wol. mniej niż w 2019 roku.

3. Zakup książek

Zmalała kwota, którą biblioteki przeznaczyły w budżetach na zakup książek papierowych, znacznie mniej wydatkowano też w 2020 roku na czasopisma papierowe i zbiory specjalne. Prawie o połowę wzrosły natomiast środki na zakup licencjonowanych zbiorów, głównie e-książek. Ogółem na zbiory biblioteczne wydatkowano z dotacji organizatora 3 659 659 zł, tj. o 56 tys. zł mniej niż w 2019 roku.

Z powodu ograniczania dotacji podmiotowej aż jedna trzecia bibliotek zmniejszyła wkład własny do programu Zakup nowości wydawniczych dla bibliotek publicznych w 2020 roku, a dziewięć bibliotek nie przystąpiło do programu z powodu braku wystarcza-

jącego wkładu własnego (biblioteki w Boleszkowicach, Krzęcinie, Kamieniu Pomorskim, Nowym Warpnie, Starym Czarnowie, Rymaniu, Sławoborzu, Wałczu i gminie Świdwin).

W 2020 roku biblioteki na zakup książek wydały o ponad 250 tys. zł mniej niż w 2019 roku. Biblioteki publiczne dokonywały zakupu książek ze środków finansowych organizatora (74,7% całości środków wydatkowanych na zakup), ze środków MKiDN (24,5%) oraz z innych źródeł – najczęściej ze środków finansowych starostwa powiatowego (0,8%).

Rok	Liczba zakupionych książek (wol.)			Środki na zakup (zł)		
	ogółem	z dotacji organizatora	z dotacji MKiDN	ogółem	z dotacji organizatora	z dotacji MKiDN
2019	160 873	113 877	44 569	3 776 003	2 655 907	1 042 248
2020	146 587	108 517	36 459	3 507 064	2 620 202	860 513

Ograniczenie przez organizatorów środków na działanie bibliotek niekorzystnie odbiło się na zakupach nowości wydawniczych, więcej bibliotek nie kupiło w ogóle książek lub kupiło ich minimalną liczbę. W Krzęcinie i gminie Świdwin nie zakupiono ani jednej książki, w Kamieniu Pomorskim zakupiono 21 wol., MBP w Wałczu zakupiła 27 książek, do biblioteki w Nowym Warpnie kupiono 67 wol., w gminie Boleszkowice – 99. Zakup w pozostałych gminach wyniósł powyżej 100 egzemplarzy.

Biblioteki w Boleszkowicach, Krzęcinie, Kamieniu Pomorskim, Nowym Warpnie, Starym Czarnowie, Rymaniu, Sławoborzu, Wałczu i gminie Świdwin nie miały możliwości starania się o dotację na zakup nowości wydawniczych w Programie Biblioteki Narodowej, gdyż organizator nie zapewnił środków na wkład własny. Cztery z wymienionych bibliotek miały zerowe wskaźniki zakupu nowości książkowych na 100 mieszkańców: Krzęcin, Kamień Pomorski, gmina Świdwin, MBP Wałcz.

Do 26 (+15) filii bibliotecznych nie zakupiono w 2020 roku ani jednej książki. Są to filie, które przeznaczono do likwidacji lub w których trwają remonty. Ograniczone fundusze na zakup nowości wydawniczych spowodowały też brak zakupu książek do mniejszych placówek bibliotecznych.

W 2020 roku wskaźnik zakupu książek w województwie zmniejszył się w stosunku do 2019 roku (o prawie cały punkt procentowy) i wynosi 8,6 wol. na 100 mieszkańców (-0,9).

Niższy wskaźnik procentowy wyraźnie obrazuje niekorzystny wpływ pandemii na fundusze bibliotek, a co za tym idzie – na wydatki na zbiory biblioteczne.

Najniższe wskaźniki zakupu książek na 100 mieszkańców miały biblioteki w miejscowościach takich jak: Krzęcin (0), Kamień Pomorski (0), Świdwin (gmina, 0), Wałcz (MBP, 0), Połczyn Zdrój (1), Szczecin (KP, 2), Wałcz (PBP, 2), Boleszkowice (3), Borne Sulinowo (3), Dygowo (3), Gryfino (3), Rąbino (3), Recz (3), Stargard (3).

Najwyższy wskaźnik zakupu nowości na 100 mieszkańców uzyskiwały biblioteki w:

Mielnie (33), Baniach (28) Darłowie gminie (28), Kozielicach (28), Ustroniu Morskim (27), Dziwnowie (26), Świerżnie (26), Biesiekierzu (25), Międzyzdrojach (24), Grzmiącej (23), Dolicach (22), Nowogródku Pomorskim (21), Osinie (20) i Siemysłu (20).

W 2020 roku z programu MKiDN *Zakup nowości wydawniczych dla bibliotek* 101 bibliotek województwa zachodniopomorskiego otrzymało 866 617 zł na zakup książek, czasopism i audiobooków oraz 15 939 zł na zakup usługi e-booków. Z dodatkowych środków Biblioteki Narodowej skorzystało 5 bibliotek z miejscowości takich jak: Barwice, Goleniów, Police, Szczecin (KP), Świdwin.

4. Księgozbiór ubytkowany

Rodzaj zbiorów	2019	2020
Ogółem	337 853 wol.	341 806 wol.
Książki	335 024 wol.	339 191 wol.
Czasopisma oprawne	2 829 wol.	2 615 wol.

Biblioteki w sposób ciągły przeprowadzają selekcje przestarzałego, nieaktualnego księgozbioru, robiąc miejsce na nowości wydawnicze. Prace wewnętrzne podczas zamknięcia bibliotek z powodu pandemii nie wpłynęły znacząco na liczbę zubytkownego księgozbioru. Jest ona nieznacznie wyższa w stosunku do lat ubiegłych.

Żadnej książki nie zubytkowały biblioteki w Krzęcinie, Przybiernowie, Brojcach, Rewalu, Cedyni, Radowie Małym, Nowogrodzku Pomorskim, Nowym Warpnie, Kołbaskowie, Koziełlicach, gminie Sławno, Postominie. W przypadku czterech gmin wymienionych jako ostatnie, księgozbiór już w ubiegłych latach został zaktualizowany i nie wymaga bieżących selekcji.

Na dosyć dużą liczbę ubytków czasopism oprawnych wpływ miała likwidacja filii o charakterze pedagogicznym MBP w Choszczynie; wszystkie czasopisma oprawne zostały zubytkowane. Dokonano też selekcji nieaktualnych czasopism w Książnicy Pomorskiej i Koszalińskiej Bibliotece Publicznej.

5. Zakup i prenumerata czasopism

W 2020 roku wydatki na prenumeratę czasopism wyniosły prawie 25% mniej niż w 2019 roku – biblioteki wydały 353,3 tys. zł (-80,5 tys.). Ogólnie na zakup czasopism wydatkowano 360 003 zł. Powodów zmniejszenia wydatków na prenumeratę czasopism papierowych było kilka, między innymi:

- biblioteki, chcąc kupić jak najwięcej książek, aby wywiązać się z umów w ramach programu *Zakup nowości wydawniczych do bibliotek*, rezygnowały z zakupu czasopism w drugiej połowie roku;
- od kilku lat biblioteki zgłaszają coraz mniejsze zainteresowanie prasą ze strony czytelników, a pandemia dała pretekst do rezygnacji z zakupu czasopism;
- zamknięcie bibliotek spowodowało, że zakupione czasopisma nie były wykorzystywane przez czytelników, w związku z tym organizatorzy bibliotek nie byli skłonni ponosić kosztów prenumeraty na drugą połowę 2020 roku i zabezpieczać środki na przedpłatę prenumeraty w 2021.

Pomimo dofinansowania Biblioteki Narodowej na zakup czasopism o tematyce kulturalnej, żadna z bibliotek nie zdecydowała się na ich kupno z dotacji MKiDN. Niewiele też decydowało się na zakup zbiorów specjalnych. Dotacja wydatkowana była głównie na zakup książek w formie tradycyjnej.

Biblioteki dysponowały 5821 (-403) tytułami czasopism pochodzącymi z prenumeraty, egzemplarza obowiązkowego Książnicy Pomorskiej oraz z darów i wymiany. Z prenumeraty zakupiono 1912 tytułów, o ponad 300 tytułów mniej niż w 2019 roku.

Jak w latach poprzednich największą liczbę tytułów czasopism bieżących odnotowano w Książnicy Pomorskiej, KBP, MBP w Szczecinie, Bibliotece Publicznej w Gryfinie oraz w bibliotekach w Dębnie, Goleniowie, Gryficach, Kołobrzegu, Nowogardzie, Sianowie i Świnoujściu. Stosunkowo dużą liczbę tytułów gromadzą też biblioteki w gminie Białogard, Choszczynie, Dziwnowie, Polanowie, Stargardzie, Szczecinku.

W 2020 roku liczba bibliotek nieprenumerujących czasopism ponownie wzrosła – z 26 do 32. Były to biblioteki w gminach: Barlinek, Bierzwnik, Boleszkowice, Brojce, Dobra (powiat łobeski), Dobra (powiat policki), Dobrzany, Dolice, Golczewo, Ińsko, Karnice, Kobylanka, Krzęcin, Lipiany, Marianowo, Mieszkowice, Myślibórz, Niechorze, Nowe Warpno, Przybiernów, Radowo Małe, Rąbino, Rewal, Rymań, Stara Dąbrowa, Stargard (g¹), Świdwin (g), Świerzno, Tychowo, Warnice, Wierzychowo, Złocieniec. Jako przyczynę braku prenumeraty, biblioteki podawały brak środków finansowych oraz brak zainteresowania ze strony czytelników.

Prawie 19% bibliotek nie posiada żadnych czasopism bieżących, są to biblioteki w gminach: Barlinek, Boleszkowice, Brojce, Dobra (powiat policki), Dobrzany, Golczewo, Ińsko, Kobylanka, Lipiany, Marianowo, Nowe Warpno, Przybiernów, Radowo Małe, Rąbino, Rewal, Rymań, Stargard (g), Świdwin (g), Świerzno, Warnice, Wierzychowo, Złocieniec.

Oprócz wyżej wymienionych, biblioteki w: Bierzwniku, Bornem Sulinowie, Cedyni, Czaplunku, Człopie, Dygowie, Grzmiącej, Krzęcinie, Nowogródku Pomorskim, Postominie, Świdwinie, MBP w Wałczu oraz w gminie Wałcz nie udostępniały żadnej prasy, nawet pochodzącej z darów.

6. Zbiory specjalne

W ciągu 2020 roku do bibliotek województwa zachodniopomorskiego wpłynęło 8772 jedn. (-2938) zbiorów specjalnych (z tego zakupiono 4233 jedn. o wartości 103 530 zł). Z dotacji MKiDN przeznaczono o ponad 14 tys. zł mniej niż w 2019 roku, tj. 14 105 zł na zakup zbiorów specjalnych, głównie audiobooków.

Na koniec 2020 roku ogółem zbiory specjalne liczyły 415 374 jedn. (w tym 213 589 materiałów audiowizualnych i 83 395 audiobooków).

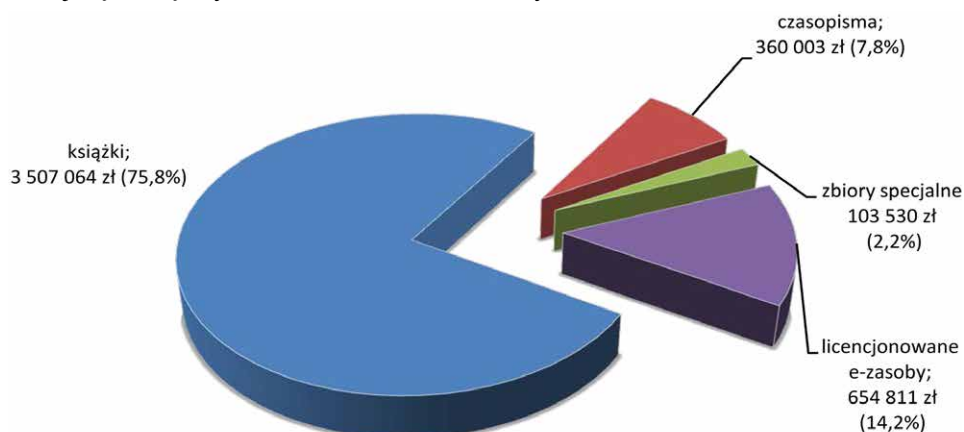
Wpływy	2019		2020	
	ogółem	w tym zakup	ogółem	w tym zakup
Zbiory specjalne	11 710	5 981	8 772	4 233
w tym audiowizualne	6 959	5 845	5 086	4 121
w tym audiobooki	4 857	4 544	4 468	3 666

1 Biblioteka gminy.

Spośród 8824 jedn. zbiorów specjalnych, które wpłynęły do zachodniopomorskich bibliotek, 2608 jedn. zostało zinwentaryzowanych w Książnicy Pomorskiej w Szczecinie. Były to głównie materiały, które wpłynęły do biblioteki w ramach egzemplarza obowiązkowego (dokumenty życia społecznego, materiały kartograficzne, nuty, materiały ikonograficzne). Wpływ tych było zdecydowanie mniej niż w latach wcześniejszych.

Ubytki	2019	2020
Zbiory specjalne	16 959	9 933
w tym audiowizualne	16 817	4 628
w tym audiobooki	10 749	445

W większych bibliotekach: MBP w Szczecinie, MBP w Łobzie, Książnicy Pomorskiej, przeprowadzana została duża selekcja kaset książki mówionej i innych zbiorów audiowizualnych. W KBP ubytkowano dublujące się DŻS. W ostatnich latach większe biblioteki ubytkowały duże liczby nieudostępnianych już lub uszkodzonych kaset książki mówionej. W związku z tym w kolejnych latach biblioteki będą wykazywać coraz mniejszą liczbę ubytków zbiorów audiowizualnych.

Wydatki na zbiory biblioteczne

Udział poszczególnych materiałów bibliotecznych w wydatkach na zbiory (%):

Rodzaj zbiorów	2018	2019	2020
książki	78,3	78,6	75,8
czasopisma	9,9	9	7,8
specjalne	4	3	2,2
licencjonowane e-zasoby	7,8	9,4	14,2

III. Użytkownicy bibliotek

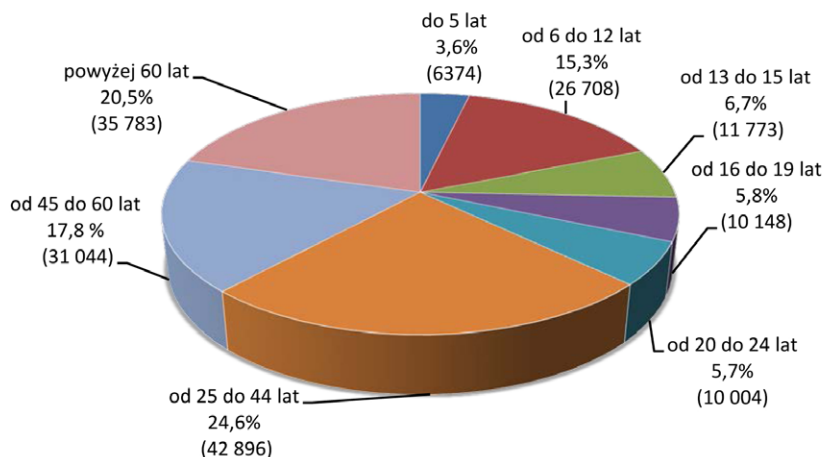
Liczba użytkowników bibliotek znacząco przewyższa liczbę czytelników (tj. osób aktywnie wypożyczających). W 2020 roku z bibliotek publicznych województwa za-

chodniopomorskiego skorzystało 199 844 użytkowników (+25 114 w stosunku do liczby czytelników). Przykładem mogą być największe biblioteki województwa: Książnica Pomorska, MBP w Szczecinie i KBP, w których różnica ta wynosi ponad 13 tys. osób (odpowiednio 6 tys., 5 tys. i 2 tys. osób). Użytkownicy, niebędący w rozumieniu definicji czytelnikami, w 2020 roku korzystali z czasopism, książek i innych zbiorów udostępnianych wyłącznie na miejscu oraz e-książek dostarczanych zdalnie.

Definicja *czytelnik* nie przewiduje zakwalifikowania osób czytających na miejscu ani czytających e-booki do grona czytelników biblioteki.

Z powodu pandemii znacznie spadła zarówno liczba użytkowników, jak i czytelników bibliotek, odpowiednio, w stosunku do 2019 roku:

Liczba czytelników	2018	2019	2020	Spadek w stosunku do 2019 roku (%)
czytelnicy ogółem	221 187	220 359	174 730	20,7
do 5 lat	5 304	8 077	6 374	21,1
od 6 do 12 lat	33 891	33 911	26 708	21,2
od 13 do 15 lat	15 097	15 197	11 773	22,5
od 16 do 19 lat	16 099	14 563	10 148	30,3
od 20 do 24 lat	16 024	14 259	10 004	29,8
od 25 do 44 lat	58 204	56 394	42 896	23,9
od 45 do 60 lat	38 213	37 961	31 044	18,2
powyżej 60 lat	38 355	39 997	35 783	10,5

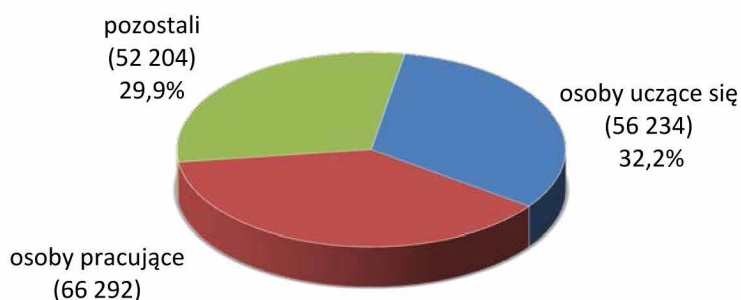

Czytelnicy

Jak wynika ze statystyk, największe spadki zarejestrowanych czytelników zanotowano wśród osób od 16 do 24 lat, najmniejsze w grupie seniorów, powyżej 60 roku życia. Wpłynęło to na strukturę procentową poszczególnych grup wiekowych. Zdecydowanie

zmniejszył się procent osób uczących się w stosunku do całości czytelników, z 13,5% do 11,5%. O 2,5 punktu procentowego zwiększył się udział seniorów w liczbie czytelników bibliotek.

Liczba czytelników	2018	2019	2020	Spadek w stosunku do 2019 roku (%)
czytelnicy ogółem	221 187	220 359	174 730	20,7
osoby uczące się	77 613	75 386	56 234	25,4
osoby pracujące	82 249	81 974	66 292	19,1
pozostali	61 325	62 999	52 204	17,1

Czytelnicy według zajęcia

Podobnie jak w strukturze według wieku czytelników, podobne zmiany nastąpiły w strukturze czytelników podzielonych według zajęcia. O 2% spadł udział osób uczących się, udział osób pracujących nieznacznie wzrósł, o 0,7%. Najbardziej zwiększył się udział innych czytelników – o 1,3%.

Liczba czytelników na 100 mieszkańców wynosi 10 (spadek o 3 punkty w stosunku do 2019 roku).

Poniżej wymieniono miejscowości z najwyższymi i najniższymi wskaźnikami czytelników na 100 mieszkańców:

- Międzyzdroje 29*, Sianów 28, Mielno 27*, Ustronie Morskie 22*;
- gmina Sławno 2, Ińsko 3, Brojce 3, Człopa 5, Czaplinek 4, Cedynia 4, Dobra (powiat policki) 4, Połczyn Zdrój 4, Przybiernów 4, Rąbino 4, gmina Stargard 4, gmina Wałcz 4.

* Razem z czytelnikami sezonowymi.

Biblioteki w gminach nadmorskich, które corocznie wykazywały największą liczbę czytelników na 100 mieszkańców, w 2020 roku zanotowały największe spadki, od kilku do nawet 20 punktów procentowych.

Najmniejsze różnice w liczbie czytelników na 100 mieszkańców wykazały biblioteki z najniższym odsetkiem czytelników. Procent aktywnych czytelników z populacji gminy nie uległ zmianie lub spadł tylko o 1%.

W gminie Świdwin, pomimo braku zakupu książek w 2019 i 2020 roku, utrzymuje się dosyć wysoki wskaźnik czytelników – 7 osób na 100 mieszkańców.

Pomimo pandemii, osiem bibliotek zarejestrowało w 2020 roku więcej czytelników niż w 2019 roku – w Chociwlu, Człopie, Manowie, Nowym Warpnie, Radowie Małym, Rąbinie oraz dwie w gminie Rewal.

Biblioteka w Manowie zanotowała wzrost liczby czytelników o ponad 25%. Na znaczne zwiększenie liczby czytelników wpływ miało zarejestrowanie po raz pierwszy w systemie bibliotecznym osób wypożyczających książki w punktach bibliotecznych.

IV. Udostępnianie zbiorów

Biblioteki województwa zachodniopomorskiego odnotowały znaczny spadek wypożyczeń i udostępnień na miejscu wszystkich zbiorów. Wypożyczono o 30% zbiorów mniej, na miejscu udostępniono 70% mniej jednostek zbiorów niż w 2019 roku.

Statystyczny czytelnik w województwie zachodniopomorskim w 2020 roku wypożyzył 15 książek (średnio o 1,7 książki mniej niż w 2019 roku).

Wypożyczenia	2018	2019	2020	Spadek w stosunku do 2019 roku (%)
Liczba wypożyczonych zbiorów (książki, czasopisma, zbiory specjalne)	3926,3 tys.	3899,4 tys.	2742,2 tys.	29,7
Wypożyczenia zbiorów na 100 mieszkańców w województwie	231	230	162	–
Liczba wypożyczonych książek (w wol.)	3697,8 tys.	3673,6 tys.	2616,4 tys.	28,8
Wypożyczenia książek na 100 mieszkańców w województwie	217	216	154	–
Liczba wypożyczonych czasopism (oprawnych i nieoprawnych)	107,4 tys.	106,6 tys.	57 tys.	46,5
Liczba wypożyczonych zbiorów specjalnych (w jedn. inwentarzowych)	120,8 tys.	119,2 tys.	69,8 tys.	41,4

W 2020 roku 19 bibliotek wykazało więcej wypożyczeń zbiorów niż w 2019 roku. Na zwiększenie liczby wypożyczonych zbiorów wpływ mogło mieć udostępnianie na zewnątrz księgozbioru podręcznego i czasopism, udostępnianych wcześniej tylko na miejscu. We wszystkich gminach gdzie zanotowano wyższą niż w 2019 roku liczbę wypożyczeń, jednocześnie zarejestrowano mniej czytelników.

Udostępnianie na miejscu	2018	2019	2020	Spadek w stosunku do 2019 roku (%)
Liczba udostępnionych zbiorów (książki, czasopisma, zbiory specjalne)	1222,1 tys.	1082,9 tys.	297,5 tys.	72,5
Udostępnianie zbiorów na 100 mieszkańców w województwie	71,8	63,8	18	–
Liczba udostępnionych na miejscu książek (w wol.)	574,7 tys.	530,7 tys.	157,1 tys.	70,4
Udostępnianie książek na 100 mieszkańców w województwie	33,7	31,2	9,2	–
Liczba udostępnionych czasopism (oprawnych i nieoprawnych)	626,5 tys.	531,8 tys.	133,7 tys.	74,8
Liczba udostępnionych zbiorów specjalnych	19,9 tys.	20,4 tys.	6,7 tys.	67,1

Liczba udostępnień w tys.

W bibliotekach z roku na rok przybywa e-usług i czytelników korzystających wyłącznie z tej oferty, wzrasta również udostępnianie książek i czasopism w wersji elektronicznej. W 2020 roku znacznie wzrosła liczba czytelników i udostępnień licencjonowanych materiałów elektronicznych (e-booków, baz danych, dokumentów elektronicznych). Ponad dwukrotnie wzrosła liczba sesji, ze 121 tys. do prawie 300 tys. połączeń w celu pobrania dokumentów. Z 2,6 mln w 2019 roku do 4,4 mln w 2020 wzrosła liczba otwartych licencjonowanych materiałów elektronicznych.

Z powodu korzystania z różnych platform, na których udostępniane są dokumenty, dostawcy usług w zróżnicowany sposób podają ich wykorzystanie. Dlatego podawane dane mogą nie odzwierciedlać dokładnie różnic pomiędzy rokiem 2020 a 2019. Jak wynika ze sprawozdań opisowych, usługa zdalnego dostarczania książek cieszy się w bibliotekach szczebla powiatowego i dużych miejskich coraz większą popularnością. W mniejszych gminnych bibliotekach, oferujących usługę e-booków od 2–3 lat, zainteresowanie nadal utrzymuje się na minimalnym poziomie.

Biblioteki w miejscowościach: Dębno, Łobez i Międzyzdroje włączyły w drugiej połowie 2020 roku dostęp do e-booków i nie można jeszcze stwierdzić, czy usługa będzie popularna wśród czytelników.

Wypożyczenia międzybiblioteczne

Największą liczbę wypożyczeń międzybibliotecznych zanotowały biblioteki w: Szczecinie, Koszalinie, Płotach, gminie Darłowo, Dębnie, Osinie. Jednak w 2020 zrealizowano jedynie ułamek wypożyczeń międzybibliotecznych w stosunku do lat poprzednich.

Z Książnicy Pomorskiej do innych bibliotek wypożyczono 217 wol. książek oraz wysłano 29 kopii materiałów oryginalnych. Z innych bibliotek sprowadzono 30 wol., w tym 5 jedn. z bibliotek zagranicznych. Z bibliotek krajowych sprowadzono 11 kopii materiałów oryginalnych.

W KBP w 2020 roku z wypożyczalni międzybibliotecznej skorzystało tylko 11 osób i instytucji. Złożono i zrealizowano tylko 15 rewersów ze zbiorów własnych i w innych bibliotekach. Najbardziej aktywną biblioteką, która korzysta z wypożyczeń międzybibliotecznych, była biblioteka ze Złocienica. Wśród bibliotek, z którymi współpracowano najczęściej, należy wymienić Książnicę Pomorską i Bibliotekę Sejmową.

Po kilka wypożyczeń międzybibliotecznych wykazały również w biblioteki w Będzinie, Gryficach, Gryfinie, Kamieniu Pomorskim, Stargardzie, Trzebiatowie, Świerżnie, Wałczu i Złocienicy. Większość bibliotek w województwie odnotowała brak wypożyczeń międzybibliotecznych.

V. Działalność informacyjna bibliotek. Informacja o regionie

Liczba informacji udzielonych w bibliotekach publicznych województwa zachodniopomorskiego (w tym odpowiedzi na zapytania internetowe) zmniejszyła się prawie o połowę w stosunku do roku ubiegłego i wyniosła 872 315, w tym 129 041 informacji bibliograficznych.

W okresie pandemii większość małych bibliotek podjęła decyzję o wypożyczaniu do domu księgozbioru podręcznego, ponieważ nie miała możliwości udostępniania go na miejscu. Sytuacja ta może spowodować przegrupowanie na stałe księgozbiorów podręcznych bibliotek i przesunięcie ich do wypożyczalni. Trzy biblioteki nie posiadają już księgozbiorów podręcznych.

Księgozbiór prezencyjny najczęściej wykorzystywany jest do pracy z dziećmi i młodzieżą na lekcjach bibliotecznych lecz w 2020 roku odbywało się mało tego typu zajęć.

Do najczęściej podejmowanych przez biblioteki publiczne działań informacyjnych należało co roku prowadzenie lekcji bibliotecznych i tematycznych. Stanowiły one również najpopularniejszą formę współpracy bibliotek ze szkołami i przedszkolami. Ze sprawozdań bibliotek wynika, że prawie wszystkie lekcje biblioteczne zorganizowano w styczniu i lutym oraz na początku września 2020 roku.

Biblioteki organizowały lekcje przede wszystkim dla dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym, rzadziej dla uczniów szkół średnich.

Biblioteka wojewódzka przeprowadziła tylko 17 lekcji bibliotecznych dla 382 uczestników. Koszalińska Biblioteka Publiczna wraz z filiami przeprowadziła 7 lekcji bibliotecznych dla 191 uczniów. Największą liczbę lekcji bibliotecznych, pomimo pandemii, wykazały biblioteki w: Nowogardzie (23 lekcje dla 306 uczniów), Szczecinku (23 lekcje dla 170 uczniów), Sianowie (22 lekcje dla 466 uczniów), Malechowie (21 lekcji bibliotecznych dla 575 uczniów), Dolicach (17 lekcji dla 191 uczniów).

Pozostałym małym bibliotekom udało się zorganizować po kilka lekcji bibliotecznych. Przykładowe tematy lekcji bibliotecznych to:

- *Biblioteka? Co to za miejsce?*,
- *Rodzaj księgozbioru i jego układ*,
- *Rodzaje katalogów w bibliotece*,
- *Katalog kartkowy i elektroniczny*,
- *Jak działa biblioteka?*,
- *Księgozbiór podręczny – czy jeszcze potrafię z niego korzystać?*,
- *Książki XXI wieku: I-buk Libra i e-booki*,
- *Książka beletrystyczna a popularnonaukowa*,
- *Sam wybieram książkę z półki*,
- *Stajemy się czytelnikami biblioteki publicznej*,
- *Korzystamy z wypożyczalni – ćwiczenia*,
- *Biblioteka jako centrum informacji*,
- *Jak zachowujemy się w czytelnii?*,
- *Sporządzanie bibliografii*,
- *Gazety i czasopisma źródłem aktualnej wiedzy i informacji – dlaczego warto po nie sięgać?*,
- *Słowniki i potrzeba korzystania z nich*.

Biblioteki w: Bobolicach, Bornem Sulinowie, Choszczynie, Dobrej (powiat policki), Dolicach, Dziwnowie, Krzęcinie, Malechowie, Rewalu, Sławnie, Świeszynie, PBP w Wałczu oraz Książnica Pomorska i KBP przeprowadziły lekcje biblioteczne online.

Obok typowych lekcji bibliotecznych, biblioteki przeprowadziły zajęcia tematyczne niezwiązane z bibliotekarstwem. Taką działalność popularyzatorską dotyczącą różnych dziedzin życia i wiedzy należy odróżnić od wiedzy przekazywanej na typowych lekcjach bibliotecznych. Ze sprawozdań opisowych wynika, że wielu bibliotekarzy wykazuje łącznie lekcje biblioteczne i zajęcia tematyczne o charakterze niezwiązanym z bibliotekarstwem.

Wyłącznie tradycyjne katalogi kartkowe prowadzi jeszcze kilkanaście bibliotek w niewielkich miejscowościach. Wykorzystywane są one jednak sporadycznie. Część bibliotek prowadzi tradycyjne katalogi równoległe z katalogami komputerowymi, zwłaszcza do momentu komputerowego opracowania całego księgozbioru. Część bibliotek posiada tradycyjne katalogi kartkowe, ale nie prowadzi ich już dla nowości wydawniczych lub posiada wyłącznie katalogi kartkowe tylko w swoich filiach. Biblioteki wykorzystują katalogi kartkowe pokazowo, podczas lekcji bibliotecznych dla uczniów.

Istotną działalnością bibliotek publicznych jest gromadzenie materiałów dotyczących regionu i udzielanie informacji o regionie.

Biblioteki gromadzą mapy, przewodniki, lokalne dokumenty życia społecznego. Prowadzą kroniki swoich miejscowości, zamieszczają skany dokumentów samorządowych na stronach bibliotek. Niektóre z bibliotek współredagują lokalne czasopisma. Zajmują się też ich digitalizacją. Biblioteki gromadzą też widokówki, płyty DVD dokumentujące ważne wydarzenia odbywające się na terenie gminy, fotografie, także wspomnienia mieszkańców. W większości bibliotek zbiory regionalne ograniczają się jednak do książek i czasopism.

Z powodu pandemii udostępnianie dokumentów regionalnych zostało ograniczone do minimum. Niektóre biblioteki w czasie zmniejszonego udostępniania skupiły się na opracowaniu i skanowaniu regionalistów (Biesiekierz, Borne Sulino, Dębno, Drawsko Pomorskie, Dziwnów, Gryfino, Międzyzdroje, Nowogard, Osina, Pyrzyce, Sianów, Tuczo). W większości były to biblioteki, które już opracowywały lub skanowały dokumenty życia społecznego w latach poprzednich.

Biblioteki w Choszczynie, Dębnie i Goleniowie założyły i uzupełniały bazy bibliografii regionalnych. Miejska Biblioteka Publiczna w Choszczynie w 2020 roku utworzyła bazę *Bibliografia Powiatu Choszczeńskiego*, która będzie tworzona przy współudziale 4 bibliotek z powiatu choszczeńskiego. DŻS-y będą częścią tej bazy. W okresie pracy zdalnej prowadzono intensywne monitorowanie przestrzeni wirtualnej w celu wyszukiwania i zapisywania publikacji związanych z regionem choszczeńskim. Ze względu na ulotność publikacji internetowych ważniejsze z nich zostały zapisane w plikach pdf lub jpg.

Regionalnych DŻS-ów nadal nie gromadzą biblioteki powiatowe w Szczecinku i Wałcu.

Bogatym źródłem wiedzy o regionie jest Encyklopedia Pomorza Zachodniego – pomeranica.pl, tworzona przez Książnicę Pomorską we współpracy z portalem sedina.pl i bibliotekami powiatowymi. Encyklopedia zawiera internetowy zbiór haseł opisujących ludzi, miejsca, organizacje, zabytki, dzieła i wydarzenia związane z województwem zachodniopomorskim.

Źródłem informacji dla osób poszukujących materiałów na temat Pomorza Zachodniego jest też tworzona przez Książnicę Pomorską i KBP *Elektroniczna Baza Bibliografia Pomorza Zachodniego*.

Pomimo pandemii kilkunastu bibliotekom udało się zorganizować wydarzenia związane z promocją gminy. W bibliotekach, w miesiącach poprzedzających epidemię oraz w miesiącach letnich, zorganizowano wykłady, pogadanki i prelekcje o historii i zabytkach regionu. Kilka bibliotek zorganizowało wystawy dotyczące regionu w przestrzeni bibliotecznej lub na wolnym powietrzu.

Poniżej podano wybrane przykłady działalności informacyjnej bibliotek popularyzującej region.

Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Bobolicach dla uczniów szkół podstawowych przeprowadziła konkurs *Współczesna opowieść o Bobolicach*, odbyły się inscenizacje legend bobolicznych jak również czytanie fragmentów legend z okien biblioteki. Odbyło się też spotkanie *Z historią na Ty*, na którym gościł boboliczki fotograf.

W ramach *Programu EtnoPolska 2020* ze środków Narodowego Centrum Kultury MBP w Bornem Sulinowie zorganizowała szereg wydarzeń, między innymi czytanie baśni, bajdurek i legend Pomorza Zachodniego, konkurs kulinarny na najlepszą potrawę regionalną, konkurs dla mieszkańców oraz gości gminy chcących ją poznać *Moja bliższa i dalsza okolica nie ma przede mną żadnych tajemnic* – przez cały wrzesień, pięć razy w tygodniu, na profilu biblioteki umieszczane były zdjęcia przedstawiające różne miejsca oraz obiekty z całej gminy Borne Sulinowo, zadanie konkursowe polegało na napisaniu, co się znajduje na zdjęciu i gdzie jest zlokalizowane.

Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy w Dębnie zorganizowała quiz *Wiedzy o mieście i gminie Dębno*, a także konkurs historyczny w ramach Dębnowskiej Ligi Historycznej *Historia Dębna* oraz *Wielki Test Historyczny* w ramach Dębnowskiej Ligi Historycznej dotyczący historii Dębna.

Miejska Biblioteka Publiczna w Gryficach podczas wakacji poprzez Facebooka przedstawiła 13 sołectw gminy, które odwiedziła z książką. Powstały z tych spotkań nagrania i zdjęcia, które wzbogacają regionalne zbiory biblioteki.

Biblioteka Publiczna w Gryfinie rozpoczęła współpracę z Urzędem Miasta i Gminy Gryfino przy realizacji serii filmów, przybliżających mieszkańcom historię miasta. Pracownik biblioteki występuje w nich w roli narratora, prezentując widzom ciekawostki dotyczące różnych zakątków Gryfina.

Biblioteka Publiczna w Kaliszu Pomorskim włączyła się w akcję *Zoom najbliższego świata* poprzez promocję zbioru reportaży o otaczającym świecie spisanych przez uczniów ZSP w Kaliszu Pomorskim. Wśród reportaży ukazano samotnych i zagubionych ludzi w ośrodku dla bezdomnych w Rynowie niedaleko Łobza, sklep z dopalaczami w centrum Drawska Pomorskiego, grupę interwencyjną, która sprząta ulice Kalisza Pomorskiego, pokazano wstrząsające historie pierwszych osadników, którzy odkryli, jaki naprawdę był polski *Dziki Zachód* i ośmielili się o tym mówić innym.

W Bibliotece Publicznej w Nowogrodku Pomorskim odbywały się zajęcia dla dzieci i młodzieży w ramach realizacji projektu *Miniatura i Architektura*. Jego uczestnicy zgłębiali wiedzę o zabytkach gminy Nowogrodek Pomorski. Inicjatywa została objęta

honorowym patronatem Narodowego Instytutu Dziedzictwa, Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Szczecinie, Biura Dokumentacji Zabytków w Szczecinie oraz Starostwa Powiatowego w Myśliborzu.

Miejska Biblioteka Publiczna w Szczecinku realizowała dwa projekty z zakresu historii regionalnej *Ziemia szczecinecka jakiej nie znamy* i *Szczecinek jakiego nie znamy*. Przedsięwzięcie było skierowane do dzieci i młodzieży w wieku szkolnym oraz dorosłych. Część spotkań zrealizowano online.

O działaniach podejmowanych przez biblioteki publiczne woj. zachodniopomorskiego biblioteka wojewódzka informuje w „Bibliotekarzu Zachodniopomorskim” (w kronice wydarzeń prowadzonej wspólnie z KBP).

VI. Działalność kulturalna i edukacyjna bibliotek

W 2020 roku w województwie zachodniopomorskim w bibliotekach publicznych zorganizowano ogółem 4510 imprez (o 7187 mniej niż w 2019 roku) dla 267 938 użytkowników (+6366).

Pandemia wpłynęła z oczywistych względów na liczbę organizowanych imprez dla czytelników, która drastycznie spadła. Z drugiej strony liczba zarejestrowanych uczestników wydarzeń przewyższa tę z 2019 roku. Przyczyną tego może być podawanie liczby odsłon, np. filmów umieszczanych na YouTube, Facebooku czy bezpośrednio na stronie biblioteki. Podczas gdy w spotkaniu autorskim, prelekcji czy Narodowym Czytaniu przeprowadzanym w formie tradycyjnej może uczestniczyć od kilkunastu do kilkudziesięciu osób, oglądalność takich wydarzeń w przestrzeni wirtualnej jest praktycznie nieograniczona, często liczona w setkach odsłon.

Z powodu pandemii większość tradycyjnych cyklicznych wydarzeń przeniesiono do internetu. Inne imprezy odbywały się stacjonarnie w plenerze lub w kameralnych warunkach, dla kilkunastu osób.

Z wydarzeń online warto wymienić najczęściej występujące:

- akcja #NieZostawiamCzytelnika;
- imprezy Ogólnopolskiego Tygodnia Bibliotek pod hasłem *Zasmakuj w bibliotece* (konkursy, quizy, czytanie, prezentacja książek);
- konkursy fotograficzne *Selfie z książką*;
- Ogólnopolski Dzień Głośnego Czytania;
- spotkania Dyskusyjnych Klubów Książki;
- filmiki i spotkania polecające literaturę;
- *75. urodziny Pippi*, organizowane przez Wydawnictwo Jungoffska.

Lekcje biblioteczne w formie online przeprowadziło 14 bibliotek.

Konkursy online zorganizowały 33 biblioteki.

Organizatorem lub współorganizatorem spotkań autorskich było 17 bibliotek.

Członkowie DKK z 11 bibliotek spotykali się online.

Wystawy wirtualne oferowało odbiorcom 18 bibliotek.

Ponad 30% bibliotek województwa zachodniopomorskiego prezentowało nowości książkowe zakupione do biblioteki poprzez swoją stronę internetową lub Facebooka.

Większość działań bibliotek odbywających się w przestrzeni wirtualnej miała charakter nagranych filmów i postów bez interakcji ze strony czytelników w czasie rzeczywistym.

Gminna Biblioteka Publiczna w Bierzwniku na portalu społecznościowym Facebook zamieszczała filmiki z głośnego czytania książek przez niewidomą czytelniczkę, która nagrywana była na żywo raz w tygodniu (czytała wybrane fragmenty różnych książek z alfabetem Braille'a).

Miejska Biblioteka Publiczna w Bornem Sulinowie w ramach realizacji projektu *Folk'n'roll* w ramach programu NCK *EtnoPolska 2020* zorganizowała wiele wydarzeń online, między innymi:

- film *Decoupage z motywem ludowym*
- film *Moja przygoda z Mazowszem*
- czytanie legendy ludowej *O rusalce z Nowogardna*
- seria filmów *Mam na imię... Jestem Polakiem/Polką*.

Miejska Biblioteka Publiczna w Choszczynie zorganizowała *Ptasie radio* z aplikacją Quiver – uczniowie mieli okazję poznać niezwykle dzieciństwo Juliana Tuwima, jego pasje, zainteresowania i hobby. Na koniec, korzystając z aplikacji Quiver – 3D Coloring App, dzieci ożywiły bohaterów *Ptasiego radia*. Dzięki rozszerzonej rzeczywistości grafiki ptaków zamieniły się w trójwymiarowe obiekty, które nie tylko posiadały barwy użytych przez uczniów kredek, ale także wydawały dźwięki i potrafiły się animować.

Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy w Dębnie:

- quiz *Wiedzy o mieście i gminie Dębno*
- *Biblioteczny deser. Interaktywne ciekawostki o bibliotekach*
- *Bibliomilionerzy. Gra literacka*
- *Czy warto czytać dzieciom? Mała książka wielki człowiek*
- *CodeWeek w Bibliotece – Kodowanie dla najmłodszych*.

Miejska Biblioteka Publiczna w Kołobrzegu zorganizowała debaty online o problemach społecznych Tolerancja-dyskryminacja-empatia-agresja (rozmowa z udziałem specjalistów i młodzieży o aktualnie obserwowanych aspektach dyskryminacji społecznej, takich jak narodowość, niepełnosprawność, światopogląd, seksualność, oraz problemach rówieśniczej nietolerancji w szkołach). Jej celem była wymiana obserwacji i ustalenie możliwych kierunków dialogu i działań edukacyjno-wychowawczych (np. działań animacyjnych o nadrzędnych celach opartych na współpracy różnych grup przy założeniu, że współpraca sprzyja niezauważalnemu uczeniu tolerancji).

Koszalińska Biblioteka Publiczna w czasie pandemii organizację wydarzeń kulturalnych przeniosła do internetu, udostępniając je w wersji online:

- na bibliotecznym fanpage'u została utworzona grupa wsparcia dla czytających *Zaczytamy od Marqueza*, na której pojawiły się recenzje książek polecanych przez bibliotekarki i bibliotekarzy oraz innych miłośników książek;

- na stronie i fanpage'u KBP powstał Biblioteczny Parasol Ratunkowy – baza ciekawych zabaw, filmów, wirtualnych spotkań i innego dobrodziejstwa w sieci – który pomógł czytelnikom wypełnić izolacyjną nudę. Parasol aktualizowany jest do dzisiaj. Zaprasza m.in na głośne czytania i spotkania z gwiazdami oraz zabawy kreatywne. Podpowiada, gdzie znaleźć książki i lektury online, zaprasza do wirtualnych teatrów, muzeów i na koncerty;
- w dniach 9–10 maja biblioteka zabrała swoich miłośników na wirtualną wycieczkę do Czytelni Regionalnej, w której bibliotekarze prezentowali niezwykle zbiór DŹS-ów dotyczących Centralnych Dożynek '75 w Koszalinie;
- bibliotekarze zachęcali mieszkańców Koszalina do ozdabiania grządek, donic i balkonów karzelkami ogrodowymi. Inspiracją byli bohaterowie legend regionalnych Gracjana Bojara-Fijałkowskiego i jego książki *O dobrych karzelkach znad brzegów Jamna*. W formie fotostory na fanpage'u pokazano kilka propozycji, jak takiego karzelka wykonać. Wszystkich chętnych zaproszono do dzielenia się zdjęciami swoich prac w formie komentarza na Facebooku lub drogą e-mailową;
- pokazano kolekcję archiwaliów poświęconych Gracjanowi Bojarowi-Fijałkowskiemu, która jest częścią zbiorów Czytelni Regionalnej. Został przygotowany film, w którym bibliotekarze opowiedzieli o sylwetce autora legend oraz pokazali część zbiorów;
- wraz z Kołem Gospodyń Wiejskich Ino Będzino bibliotekarze KBP zapraszali do wypiekania *Chleba Jamneńskich Karzelków*. Akcja inspirowana była legendą *O dobrych karzelkach znad brzegów Jamna*, które dzieliły się chlebem z potrzebującymi. Panie z koła gospodyń dzieliły się swoimi przepisami na wypieki oraz zdjęciami ze swoich kuchni, zachęcając mieszkańców do pieczenia.

Miejska Biblioteka Publiczna w Łobzie zorganizowała warsztaty online z pisarzem Zbigniewem Masternakiem dla dzieci szkół podstawowych *Jak stworzyć film i pisać scenariusz*.

Pyrzycka Biblioteka Publiczna zamieszczała informacje i ciekawostki dotyczące zabytkowej Kaplicy św. Ducha (budynku i jego funkcji w poprzednich wiekach) oraz informacje i ciekawostki na temat zbiorów muzealnych mieszczących się w Dziale Tradycji – Muzeum Ziemi Pyrzyckiej.

Gminna Biblioteka Publiczna w Tychowie zorganizowała konkurs online dla dzieci i rodziców *Bajkowy pokaz mody*.

Biblioteka Publiczna w Złocie zapropnowała mieszkańcom tworzenie opowiadania online – *Story cubes, czyli kości opowieści*.

Pomimo pandemii w bibliotekach odbyły się cykliczne wydarzenia w formie tradycyjnej:

- zajęcia dla dzieci w okresie ferii i wakacji,
- ogólnopolska akcja Narodowe Czytanie Balladyny,
- spotkania w ramach DKK,

- imprezy towarzyszące obchodom Ogólnopolskiego Tygodnia Bibliotek,
- Tydzień z Internetem, Godzina Kodowania,
- imprezy pod hasłem *Noc Bibliotek*,
- konkursy literackie, ortograficzne i plastyczne,
- ogólnopolska akcja społeczna *Podaruj wiersz* organizowana przez Fundację Zbigniewa Herberta.

Większość odbywała się w miesiącach styczeń–luty, lipiec–wrzesień lub w bardzo ograniczonym zakresie w pomieszczeniach, którymi dysponowała biblioteka.

Oferowane spotkania autorskie online były niechętnie przyjmowane przez biblioteki, szczególnie małe gminne, ponieważ bibliotekarzom i czytelnikom zależało na kontakcie bezpośrednim z pisarzami. Biblioteki wołały poczekać do poluzowania obostrzeń lub zorganizować spotkanie w plenerze w miesiącach letnich.

VII. Obsługa specjalnych grup użytkowników bibliotek publicznych

W województwie zachodniopomorskim 45% wszystkich placówek bibliotecznych posiada wejścia do budynków przystosowane dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich. Liczba tych udogodnień wzrosła ze 157 w 2019 roku do 161 w 2020 roku, są to głównie podjazdy do budynków. Udogodnienia wewnątrz budynków (np. odpowiednie szerokości przejść między regałami, szerokie drzwi, dostosowane toalety) wykazało 91 placówek (o 5 mniej niż w 2019 roku). W niektórych przypadkach zmniejszono lokal biblioteki, przenosząc wejście do pomieszczeń biblioteki w inne, mniej komfortowe miejsce. Niekorzystne zmiany dotyczą zwykle filii bibliotecznych, zlikwidowanych lub przeniesionych do gorszych warunków lokalowych. Kilkanaście placówek, których pomieszczenia zlokalizowane są na piętrach budynków, posiada schodolaz, kilka windy lub podnośnik przeznaczony specjalnie dla osób na wózkach (Drawsko Pomorskie, Kalisz Pomorski, Koszalin, Polanów, Pyrzyce, Szczecin Książnica Pomorska, Świnoujście, Wałcz). Udogodnienia takie mają zwykle biblioteki główne, w filiach znajdujących się na piętrach budynków brakuje takich rozwiązań.

Nieznacznie zwiększył się stan bibliotek dysponujących specjalistycznym sprzętem dla osób niewidzących i niedowidzących, ale zaledwie kilka zachodniopomorskich placówek bibliotecznych dysponuje specjalistycznym sprzętem komputerowym i oprogramowaniem przystosowanym do obsługi osób niepełnosprawnych. W części bibliotek sprzęt został zakupiony, w latach ubiegłych, w ramach realizacji Programu Biblioteka+. Infrastruktura bibliotek, (Choszczno, Drawsko Pomorskie, Gryfino, Kołobrzeg, Szczecinek).

Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Drawsku Pomorskim posiada stanowisko do pracy dla osób słabowidzących i niewidomych wyposażone w komputer z oprogramowaniem – synteizatorem mowy, powiększalnik tekstu i klawiaturę z dużą czcionką. Podobnym stanowiskiem dysponuje również MBP w Szczecinku.

Stanowiskiem komputerowym do obsługi osób z dysfunkcją wzroku z dostosowaną klawiaturą dysponuje też MBP w Świnoujściu.

Filia BPMiG w Polanowie posiada jedno stanowisko komputerowe z wyposażeniem dla osoby niepełnosprawnej (klawiatura dotykowa, podpórki pod ramię, powiększony Track Ball).

Miejska Biblioteka Publiczna w Łobzie w 2020 roku utworzyła dodatkowe stanowisko dla osób niedowidzących wyposażone w 27-calowy dotykowy monitor z 10 punktami dotykowymi, kamerą internetową i głośnikami. System pozwala powiększać obraz do 350%.

Miejska Biblioteka Publiczna w Dziwnowie dysponuje powiększalnikiem dla osób niedowidzących (dar) i digital visualizerem. Do 12 marca dysponowała też dwiema klawiaturami do komputerów dla osób niepełnosprawnych otrzymanymi w ramach programu E-mocni.

Aby ułatwić komunikację z osobami niedosłyszącymi i głuchymi BPGiM w Sianowie ma zainstalowany program *Równość człowieka głuchego, komunikacja osób niesłyszących i niedosłyszących*.

Biblioteki dokonują drobnych zakupów sprzętu ułatwiającego korzystanie z zasobów bibliotek.

Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Bobolicach otrzymała grant w kwocie 5 tys. zł na projekt *Z lupą i czytelnikiem będę świetnym czytelnikiem!*. Realizując to zadanie, ze środków Koszalińskiej Agencji Rozwoju Regionalnego w Koszalinie, w ramach programu *Mikrodotacje, lokalne przedsięwzięcia FIO w województwie zachodniopomorskim 2020* zakupiono lupy z podświetleniem, pulpity do wygodnego czytania książek i gazet oraz czytniki e-booków.

W latach ubiegłych do GBP w Karnicach zakupiono klawiaturę dla osób niedowidzących, korzystających z usług komputerowych w bibliotece, a z myślą o czytnikach niedowidzących zakupiono lupy powiększające do GBP w Kobylance.

O jedną zwiększyła się liczba bibliotek (15), które współpracują w ramach projektu *Wypożyczalnia odtwarzaczy cyfrowej książki mówionej dla osób niewidomych i słabowidzących*, realizowanego przez Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym Larix, dofinansowanego przez MKiDN. Biblioteki w ramach projektu otrzymały nieodpłatnie (na podstawie umowy użyczenia) odtwarzacze cyfrowe książek mówionych Czytak wraz z dostępem do prawie 2 tysięcy tytułów cyfrowych książek mówionych. Dzięki temu osoby niewidome mogły wypożyczyć i korzystać z urządzenia do słuchania książek. Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Goleniowie posiada 9 urządzeń Czytak Plus, które cieszą się dużym zainteresowaniem ze strony użytkowników z dysfunkcją wzroku. Większość bibliotek wykazywała jednak niewielkie wykorzystanie usługi, pomimo jej promocji podczas imprez i spotkań organizowanych w bibliotekach oraz informacji na stronach internetowych. Nie zmieniło się to w 2020 roku – czytelnicy, pomimo ograniczonego dostępu do książek, w minimalnym stopniu korzystają z oferty czytań.

Biblioteki publiczne województwa zachodniopomorskiego prowadzą bogatą współpracę z instytucjami wspierającymi osoby niepełnosprawne i seniorów. Najczęściej

w sprawozdaniach w latach ubiegłych opisywały współpracę z: Warsztatami Terapii Zajęciowej, Polskim Stowarzyszeniem na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym, Związkiem Emerytów, Rencistów i Inwalidów, ośrodkami rehabilitacyjnymi i szpitalami, domami pomocy społecznej, środowiskowymi ośrodkami samopomocy, domami dziennego pobytu dla osób starszych, Uniwersytetami Trzeciego Wieku, przedszkolami i szkołami integracyjnymi, szkołami specjalnymi, domami kombatanta i innymi instytucjami. Powyższe formy współpracy wykazało około 40 bibliotek. Polegały one między innymi na:

- realizacji prostych zajęć warsztatowych dla podopiecznych WTZ lub ośrodków socjoterapii;
- czytaniu dla podopiecznych ośrodków socjoterapii, zarówno w bibliotece, jak i w miejscu ich stałego pobytu;
- organizacji prelekcji dla Uniwersytetu Trzeciego Wieku;
- udostępnianiu miejsca lub współorganizacji zajęć, np. kół teatralnych, kół szachowych, zespołów śpiewaczych, kół rękodzielniczych;
- organizacji spotkań integracyjnych i warsztatowych dla seniorów, często połączonych z prezentacją dokonań artystycznych uczestników;
- wyjazdach o charakterze turystyczno-kulturalnym, do większych miejscowości.

Niestety, tylko nielicznym bibliotekom udało się zrealizować pojedyncze wydarzenia w pierwszym kwartale 2020 roku.

W 2020 roku MGBP w Bobolicach po raz dziewiąty włączyła się w organizację Małego Festiwalu Integracja Ty i Ja. Głównym celem festiwalu jest integracja środowisk osób niepełnosprawnych ze społeczeństwem poprzez prezentację filmów o tematyce, problemach i życiu osób niepełnosprawnych. W prace zaangażowali się uczestnicy zajęć w świetlicy wiejskiej. Przez pandemię nie odbyło się wiele zaplanowanych spotkań. Mały Festiwal Integracja Ty i Ja został przeprowadzony tylko dla kilku osób, a zazwyczaj brało nim udział ponad 100 osób, a większość działań to pokazy filmów odbywających się stacjonarnie lub online.

W poprzednich latach średnio dwa razy w miesiącu w BPMiG w Dębnie organizowano spotkania z podopiecznymi Domu Pomocy Społecznej w Kamieniu Wielkim, polegające na czytaniu wybranej lektury, a potem dyskusji o niej. Z powodu pandemii w 2020 roku odbyło się tylko jedno.

Kontynuowana współpraca z instytucjami edukacyjno-kulturalno-rewalidacyjnym dla osób z niepełną sprawnością ruchową lub intelektualną z MiPBP w Drawsku Pomorskim miała wiele utrudnień z powodu pandemii. Z zaplanowanych wielu spotkań z literaturą dziecięcą mogły się odbyć tylko cztery spotkania z udziałem dzieci z Zespołu Placówek Edukacyjno-Terapeutycznych Bobrowo Oddział w Drawsku Pomorskim, w tym dwa dla klas od pierwszej do trzeciej i dwa dla dzieci przedszkolnych. Dodatkowo biblioteka zaprosiła te dzieci na spotkanie z teatrem edukacyjnym na spektakl *Bajeczki z teczki Profesora Książeczki*.

Przez MBP w Gościnie, przy współpracy ze Stowarzyszeniem Kobiet Aktywnych IMEJDA, realizowany był projekt *Aktywni w Gościnie* dla osób 60+. W filii w Robuniu odbywały się warsztaty i spotkania dla seniorów z psychologiem, pielęgniarką, oraz dietetykiem, a także teatralne i sportowe.

Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna w Kamieniu Pomorskim zrealizowała dwie lekcje biblioteczne dla wychowanków Polskiego Stowarzyszenia na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną, Koło w Kamieniu Pomorskim. Uczestnicy zwiedzili działy biblioteki oraz wysłuchali pogadanki o pracy bibliotekarza. Była to grupa osób dorosłych niepełnosprawnych.

W styczniu i lutym przeprowadzony był kurs komputerowy dla seniorów. Niestety, od marca, wraz z nastaniem pandemii i restrykcjami epidemicznymi, cała działalność kulturalno-oświatowa przeniosła się w przestrzeń internetową.

Miejska Biblioteka Publiczna w Kołobrzegu realizowała w pierwszym kwartale 2020 roku głośne czytanie podopiecznym Ośrodka Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczego (z uwagi na znaczną niepełnosprawność dzieci, bibliotekarz odwiedza podopiecznych w Ośrodku, prezentując książki dźwiękowe). W ramach wiosennych zajęć odbyła się jedna wizyta.

W Koszalińskiej Bibliotece Publicznej oferta dla osób z niepełnosprawnością była realizowana tylko w pierwszym kwartale 2020 roku w Mediatece oraz pięciu filiach bibliotecznych. Z zajęć z zakresu biblio- muzyko- i arteterapii prowadzonych w Mediatece skorzystały dzieci i młodzież ze Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Koszalinie, grupa młodzieżowa Stowarzyszenia Osób Niepełnosprawnych IKAR oraz podopieczni Środowiskowego Domu Samopomocy Przyszłość. W wypożyczalni „książek mówionych” w każdą środę odbywały się spotkania czytelników tej agendy (niewidomych, niedowidzących i z innymi dysfunkcjami). Przeprowadzono jedno spotkanie muzyczne, które odbyło się w siedzibie Domu Pomocy Społecznej w Koszalinie a uczestniczyli w nim starsi i niepełnosprawni pensjonariusze – 32 osoby.

W 2020 roku odbyło się 12 spotkań online z cyklu Filmowa Akademia Integracji. Uczestnicy mogli zapoznać się z recenzjami filmów dotyczących problematyki niepełnosprawności. Nagrania są dostępne na platformie YouTube oraz na profilu festiwalu na Facebooku. Łącznie uzyskały 3987 wyświetleń.

W filii nr 8 swoją siedzibę mają członkowie Stowarzyszenia Osób Niepełnosprawnych Ikar – odbyły się 2 spotkania (67 uczestników). Filia nr 9 realizowała zajęcia biblioterapeutyczne dla podopiecznych Warsztatów Terapii Zajęciowej nr 2 w Koszalinie (3 zajęcia, 43 uczestników). W filiach nr 4, 11 i 12 przeprowadzano zajęcia dla dzieci z Przedszkola Terapeutycznego Mały Książę oraz z Przedszkola Integracyjnego. W filiach KBP przeprowadzono łącznie 15 zajęć, w których uczestniczyło 247 osób niepełnosprawnych.

Ogółem w pierwszym kwartale 2020 roku w KBP zrealizowano 35 spotkań i zajęć dla 439 osób z niepełnosprawnością.

Praca z seniorami w KBP. Filie biblioteczne, z myślą o dorosłych czytelnikach, organizują spotkania z ciekawymi ludźmi (pisarzami, poetami) oraz spotkania osób o podobnych zainteresowaniach.

W filii nr 8 spotykali się seniorzy, którzy spędzają czas, grając w brydża (5 spotkań, 20 osób). Z powodu pandemii nie odbył się coroczny turniej szachowy. We współpracy ze Stowarzyszeniem Osób Niepełnosprawnych Ikar został przeprowadzony cykl spotkań pod hasłem *Zmałujmy w bibliotece*, na który pozyskano środki finansowe w ramach programu Społecznik. Realizowany od lutego projekt miał na celu integrowanie i aktywizację czytelników, osób niepełnosprawnych i seniorów oraz poszukiwanie i rozwijanie zdolności malarskich. Ze względu na ograniczenia spowodowane pandemią formuła warsztatów została zmieniona i poza jednym spotkaniem, w którym wzięli udział wszyscy uczestnicy projektu odbyło się pięć spotkań z ograniczeniem do trzech osób.

17 Europejski Festiwal Filmowy Integracja Ty i Ja pod hasłem *Włączeni w kulturę* odbył się w dniach 3–7 listopada 2020 w Koszalinie i 26 innych miejscach w kraju. W konkursie wystartowały 32 filmy: 12 fabularnych, 14 dokumentalnych, 6 amatorskich. Główne wydarzenia festiwalu, tzn. projekcje filmowe, odbywały się online. Część wydarzeń odwołano, inne, np. spotkania z osobami z niepełnosprawnością aktywnymi artystycznie, były transmitowane online.

W trzech filiach KBP spotykają się panie, które lubią szydełkować, filcować i rozmawiać o książkach. W ubiegłym roku odbyło się tylko 20 spotkań (119 uczestniczek).

W 2020 roku nie przeprowadzono żadnego kursu komputerowego dla seniorów.

Na koniec 2020 roku zbiór audiobooków KBP liczył 4390 tytułów. Kolejny rok proponowano czytelnikom w filiach wypożyczanie audiobooków. Na koniec 2020 roku książki do słuchania wypożyczano w 5 filiach. Ogółem w tych filiach w 2020 roku wypożyczono 546 wol., tj. 545 tytułów audiobooków.

Miejska Biblioteka Publiczna w Moryniu nadal prowadzi współpracę z działającym od czterech lat Klubem Seniora, podczas spotkań którego promowane są nowości czytelnicze. Zachęcano seniorów do udziału w akcjach plenerowych i współorganizowania różnego rodzaju imprez. Podobnie jak w poprzednich latach biblioteka prowadziła współpracę z moryńskim Domem Pomocy Społecznej. W ramach zajęć biblioterapeutycznych zapraszani byli mieszkańcy DPS z różnym stopniem upośledzenia umysłowego.

Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Myśliborzu współpracuje ze Środowiskowym Domem Samopomocy dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi oraz Ośrodkiem Szkolno-Wychowawczym Towarzystwa Przyjaciół Dzieci. W ramach tej współpracy przygotowywane są spotkania tematyczne, okolicznościowe, zajęcia plastyczne. Zajęcia prowadzone są z wykorzystaniem księgozbioru biblioteki.

Biblioteka wypożycza książki pensjonariuszom Domu Pomocy Społecznej w Myśliborzu. Ze względu na pandemię kontakty bezpośrednie z tymi użytkownikami prowadzone były tylko do połowy marca ubiegłego roku.

Biblioteka Publiczna w Nowogródku Pomorskim nawiązała współpracę z funkcjonującym w gminie Dziennym Domem Pobytu dla seniorów, w którym zorganizowane zostały warsztaty rękodzielnicze dla seniorów. Biblioteka zaoferowała również pomoc przy bezpiecznym wypożyczaniu książek dla tej grupy użytkowników.

Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy w Polanowie przeprowadziła bezpłatne warsztaty komputerowe dla seniorów *Obsługa komputera i Internetu od podstaw* w okresie od października 2019 do marca 2020 (dwie grupy). Razem w warsztatach komputerowych uczestniczyło 27 osób w wieku 60+.

Przy bibliotece działa Klub Aktywnego Seniora Biblioteki. Seniorzy są bardzo aktywni, założyli i prowadzą Teatr przy Stoliku VERBUM, który przygotowuje spektakle na różne wydarzenia kulturalne dla dorosłych i dla dzieci, w bibliotece i poza nią. Seniorzy włączają się w ogólnopolskie akcje biblioteczne – Tydzień Bibliotek, Narodowe Czytanie, Święto czytelnika dziecięcego, Światowy Dzień Książki itp. Biblioteka współpracuje ze Środowiskowym Domem Samopomocy OAZA w Krągu, Domem Pomocy Społecznej w Cetuniu i w Żydowie. Dla pensjonariuszy tych ośrodków przeprowadzono zajęcia czytelniczo-plastyczne z czytaniem opowiadań. Ponadto podjęto współpracę z Kołem Gospodyń Wiejskich. Do marca 12-osobowa grupa senierek, raz w tygodniu po 2 godziny, brała udział w warsztatach szydełkowania.

W 2020 roku pandemia bardzo ograniczyła działania na rzecz tej grupy użytkowników.

W Bibliotece Publicznej Gminy i Miasta Sianów, aby ułatwić komunikację z osobami niedosłyszającymi i głuchymi, został zainstalowany program *Równość człowieka głuchego, komunikacja osób niesłyszących i niedosłyszających*. Przygotowanych jest pięć bezprzewodowych stanowisk audiobooków dzięki którym można swobodnie przemieszczać się po bibliotece. Na chętnych czeka około 350 tytułów książek. Stanowiska wyposażone są w nowoczesne ergonomiczne fotele usytuowane w kameralnym miejscu.

Przy bibliotece działa również kącik *Nieformalne surfowanie*. Co środę osoby starsze mają do dyspozycji czytelnię internetową i dzięki pomocy bibliotekarzy surfują po internecie, poznając nowoczesne sposoby komunikacji i korzystania np. z usług bankowych. Uczone są także korzystania z zasobów bibliotecznych w programie MAK+.

W pierwszym kwartale 2020 roku MBP w Szczecinie kontynuowała współpracę z wolontariuszkami ze Szczecińskiego Humanistycznego Uniwersytetu Seniora. Wolontariuszki zapewniały pomoc techniczną podczas spotkań (fotografowanie, opiekowanie się gośćmi i publicznością, składanie krzeseł, rozdawanie materiałów promocyjnych). Niestety, ze względu na sytuację pandemiczną, w trosce o zdrowie senierek, od marca do końca roku współpraca została zawieszona.

Dbano o dostępność wydarzeń dla osób głuchych, trzy wydarzenia festiwalowe były na bieżąco tłumaczone na język migowy.

Od października przygotowywano dla osób głuchych napisy do filmów ze spotkań autorskich, kilkanaście z nich jest już zamieszczonych na bibliotecznym kanale na YouTube.

W filiach szczecińskiej biblioteki czytelniczy z dysfunkcjami wzroku i słuchu mogli korzystać ze zbiorów bibliotecznych dla nich przeznaczonych:

- książki z dużą czcionką – 271 wol.
- audiobooki – 19 113 jedn. inw.
- filmy z audiodeskrypcją – 95 jedn. inw.
- filmy z wersją dla niesłyszących – 531 jedn. inw.
- książki w alfabecie Braille’a – 7 wol.
- książki wydane w technice tyflografiki – 1 wol.
- CD z audiodeskrypcją książki – 6 jedn. inw.

Ze względu na znaczne ograniczenie działalności, w filiach MBP w Szczecinie udało się zorganizować tylko kilka spotkań dla osób z dysfunkcjami:

- w filii nr 5 – jedno zajęcie z języka migowego,
- w filii nr 18 – jedno spotkanie z uczniami ze Specjalistyczno-Opiekuńczej Placówki Wsparcia Dziennego,
- w filii nr 28 – jedno spotkanie dla uczniów z Przedszkola dla Dzieci z Autyzmem *Słoneczna Dolina*,
- w filii nr 3 dla dzieci – zajęcia dla dzieci z Niepublicznego Dziennego Ośrodka Rewalidacyjno-Edukacyjno-Terapeutycznego Harmonia.

W Bibliotece Publicznej w Świeszynie odbyły się stacjonarnie cykliczne zajęcia *O książce i filmie dla seniorów*.

Sytuacja związana z pandemią wpłynęła negatywnie na prace w zakresie obsługi specjalnych grup użytkowników. Niemniej jednak BP w Złocięncu udało się przeprowadzić kilka zajęć z podopiecznymi Powiatowego Dziennego Domu Samopomocy – Filia Złocieniec oraz wychowankami Zespołu Placówek Edukacyjno-Terapeutycznych w Bobrowie. W okresie przed pandemią zrealizowano też zadanie *Kurs komputerowy, obsługa smartfonów dla Seniorów*.

Książnica Pomorska:

Od wielu lat w Książnicy Pomorskiej działa Centrum Aktywności Kulturalnej Osób Niesprawnych Wzrokowo, którego celem jest działalność na rzecz ludzi niewidomych i niedowidzących, rozwój i zaspokajanie ich potrzeb kulturalnych oraz wsparcie utalentowanych osób z dysfunkcją wzroku. Aktywizacja i integracja tych osób oraz emerytów i rencistów odbywa się przez prelekcje, spotkania z wybitnymi ludźmi, imprezy muzyczne i recytatorskie. Prezentowana jest także twórczość ludzi niewidomych i niedowidzących. Z powodu pandemii działalność CAKONW została bardzo okrojona. W Książnicy Pomorskiej odbył się cykl wykładów *Szlachetne zdrowie*, trzy prelekcje omawiające sylwetki ciekawych ludzi (w tym jedna prelekcja dla Koła Niewidomych z Kołobrzegu), od 10 do 21 lutego organizowano *Książnicowy Quest z audiodeskrypcją* (gra terenowa Książnicowy Quest została wzbogacona o wersję z audiodeskrypcją, dzięki czemu mogły w niej wziąć udział osoby z dysfunkcją wzroku zainteresowane poznaniem największej biblioteki na Pomorzu).

W Domu Pomocy Społecznej w Szczecinie dla jego pensjonariuszy odbyło się pięć wykładów prezentujących sylwetki znanych pisarzy. Udział w nich wzięło 269 osób. Prelekcje odbywały się w miesiącach styczniu i lutym.

Inne wydarzenia dla specjalnych grup użytkowników zorganizowano w formie online. Były to:

- 2 warsztaty z obsługi Skypa dla seniorów
- 8 warsztatów z instalacji i korzystania z usługi Legimi dla seniorów
- 7 warsztatów z obróbki zdjęć
- 6 warsztatów z korzystania z programu Word
- 2 szkolenia dla seniorów z obsługi katalogu Aleph
- 2 warsztaty z obsługi aplikacji i serwisu Instagram.

Ponadto:

- wprowadzono stosowanie audiodeskrypcji dla niewidomych na Facebooku w przypadku zastosowania wymagających tego grafik;
- wykonano deskrypcję dla osób niesłyszących materiałów zamieszczanych na Youtube, w tym: wykładów z cyklu Ludzie książki Pomorza Zachodniego – 7 filmów, Podróże w czasie z Kurierem Szczecińskim – 13 filmów, spotkania i wykłady – 3 filmy. Działania te wpisują się w obowiązek ułatwiania dostępu do materiałów publikowanych online przez instytucje publiczne osobom niepełnosprawnym;
- w Narodowym Czytaniu online wzięła udział między innymi osoba niewidoma, czytając książkę w alfabecie Braille’a.

Stałą współpracę z zakładami karnymi utrzymują biblioteki w Dziwnowie, Goleniowie, Nowogardzie i Stargardzie. W 2020 roku ograniczała się ona do dostarczania książek.

Pandemia covid-19 zdecydowanie negatywnie wpłynęła na kontakty z grupami osób o specjalnych potrzebach. Zawieszono współpracę z Domami Pomocy Społecznej, szkołami specjalnymi, ośrodkami terapeutycznymi. Wszystkie wymienione wyżej działania przeprowadzone zostały w pierwszym kwartale 2020 roku lub sporadycznie w miesiącach wakacyjnych.

Działalność wszystkich placówek i punktów bibliotecznych zlokalizowanych w szpitalach i uzdrowiskach (w Białogardzie, Choszczynie, Dębnie, Kamieniu Pomorskim, Sławnie, Świnoujściu i Tucznie) została zawieszona.

Więcej bibliotek prowadziło usługę dostarczenia książek do domu. Biblioteki, które do tej pory prowadziły „książkę do domu”, zintensyfikowały działania, inne zachęcały do skorzystania z nowej usługi. Większość bibliotek z dużych miast (powyżej 30 tys. mieszkańców), z nielicznymi wyjątkami, oraz pojedyncze biblioteki z mniejszych miejscowości nie podjęły tego typu działań.

Zgłaszano chęć dostarczania książek do DPS, ale z powodu obaw przed rozprzestrzenianiem się wirusa na okładkach książek, kierownictwo domów opieki i pensjonariusze rezygnowali z tej usługi.

Większość bibliotek, które realizowały „książkę do domu”, raportowała o zadowoleniu dużej części czytelników, szczególnie starszych osób.

Kilka bibliotek, zwłaszcza w mniejszych miejscowościach, pomimo propozycji dostarczenia książek, zgłaszało brak zainteresowania ze strony seniorów. Powodem był lęk przed kontaktem z bibliotekarzem lub wolontariuszem oraz przenoszeniem wirusa na książkach.

Obu stronom, bibliotekarzom oraz pensjonariuszom domów opieki i seniorom, bardzo brakowało kontaktów bezpośrednich, imprez i spotkań im dedykowanych.

W 2020 roku biblioteki województwa zachodniopomorskiego zakupiły o prawie 1 tys. jedn. inwentarzowych mniej audiobooków niż w 2019 roku (3665 jedn. inwentarzowych z czego 1661 audiobooków zakupiły biblioteki w Szczecinie, Kołobrzegu, Koszalinie i Policach). W dalszej kolejności najwięcej pozycji zakupiły biblioteki w Świnoujściu, Goleniowie, Gryficach, Wolinie, Dębnie i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Wałczu. Były to zakupy powyżej 100 audiobooków do biblioteki. Z danych statystycznych wynika, że w 2020 roku biblioteki, które miały problem z wkładem własnym do programu Zakup nowości wydawniczych do bibliotek ograniczały zakup audiobooków. Inne biblioteki, po kilkuletnich obserwacjach, z których wynikało znikome zainteresowanie audiobookami, rezygnują lub znacznie ograniczają ich zakup.

Liczba bibliotek, które zakupiły audiobooki, została na podobnym poziomie jak w 2019 roku, tzn. 32 biblioteki. Kolejnym zauważalnym trendem jest rezygnacja z zakupu audiobooków lub znaczne ograniczenie ich zakupu na rzecz opłacenia usługi e-booków. Dotyczy to szczególnie bibliotek średniej wielkości, z bardzo ograniczonym budżetem na zakup zbiorów.

Biblioteki zauważają, że starsze osoby, pomimo dużych akcji promujących audiobooki i e-booki, przyzwyczajone są do formy papierowej książki i postulują zwiększone zakupy książek z dużą czcionką. Stąd wyraźne podkreślanie tego problemu w sprawozdaniach opisowych oraz stałe uzupełnianie księgozbiorów bibliotek o te druki.

Na koniec roku sprawozdawczego liczba audiobooków w zachodniopomorskich bibliotekach wyniosła 83 395, co stanowiło 39% zbiorów audiowizualnych zgromadzonych w bibliotekach. Procent ten nieznacznie lecz systematycznie rośnie. Głównie za sprawą zakupów audiobooków do dużych bibliotek. Małe biblioteki nie kupują książki mówionej, jako główny powód podając brak zainteresowania ze strony czytelników. Drugim czynnikiem może być mała i mało zróżnicowana oferta, na którą biblioteki gminne mogą sobie pozwolić, większość środków wydając na zakup papierowych książek.

W województwie zachodniopomorskim zinwentaryzowane audiobooki wykazują 64 biblioteki. Jest to trochę ponad połowa bibliotek publicznych województwa zachodniopomorskiego. Spośród 64 bibliotek wykazujących zbiory audiobooków, w 2020 roku jedynie 32 biblioteki powiększyły swoją kolekcję o zakupione jednostki. Audiobooków nie gromadzą biblioteki powiatowe w Łobzie i Świdwinie. W powiatach tych nie ma ani jednego zinwentaryzowanego audiobooka. Część bibliotek, zwłaszcza

zlokalizowanych w małych miejscowościach, obserwuje znikome zainteresowanie tą formą książki.

Do 21 zwiększyła się liczba bibliotek które opłacają dostęp do e-booków. Więcej niż w 2019 roku bibliotek wykupiło dostęp do audiobooków i synchrobooków, z których mogą korzystać osoby niedowidzące i niewidome. W małych bibliotekach nadal, pomimo akcji promocyjnych, czytelnicy niechętnie korzystają z e-booków, zwykle wydawanych jest do 5 kodów dostępu do nich. Dopiero na poziomie bibliotek powiatowych pojawia się tendencja zwykłowa. Niektóre biblioteki powiatowe wykazywały znaczny wzrost czytelników e-booków, nie były to jednak osoby niepełnosprawne ani starsze.

VIII. E-usługi bibliotek

W województwie zachodniopomorskim z roku na rok obserwuje się niewielki wzrost liczby bibliotek, które oferują e-usługi. Większość bibliotek, wśród świadczonych e-usług, wykazuje możliwość korzystania ze strony internetowej biblioteki (lub aktywnej podstrony w ramach instytucji kultury, w której funkcjonuje biblioteka), uzupełniany na bieżąco katalog online oraz profil na Facebooku.

Pandemia spowodowała, że e-usługi bibliotek, które na przestrzeni ostatnich lat nie uległy dużym zmianom, zarówno pod względem ilościowym jak i jakościowym, zostały poszerzone o wiele różnorodnych działań. Niemniej, jeszcze kilkanaście bibliotek wykazuje brak jakichkolwiek e-usług (katalogu online, strony internetowej czy profilu na Facebooku). Biblioteki te nie podjęły też żadnych działań w internecie promujących bibliotekę w czasie pandemii.

17 filii zlokalizowanych we wsiach i 2 biblioteki gminne (Przybiernów i Ińsko) nie dysponują komputerami (Człopa – 2 placówki, Drawsko Pomorskie – 1, Dygowo – 1, Dziwnów – 1, Golczewo – 1, Goleniów – 1, Kamień Pomorski – 1, Kozielice – 1, Maszewo – 1, Mieszkowice – 2, Pyrzyce – 4, Warnice – 1) z czego 2 filie są nieczynne.

W województwie zachodniopomorskim sytuacja z dostępem do internetu w porównaniu do 2019 roku nie uległa zmianie, tzn. dwie biblioteki główne (Przybiernów i Ińsko) nie mają dostępu do internetu. Ponadto internetu nie mają cztery placówki wiejskie posiadające komputery (filie bibliotek w Barwicach, Kamieniu Pomorskim, Węgorzynie i Wolinie). Jako przyczynę braku internetu biblioteki podają słaby zasięg operatorów lub brak funduszy.

Pandemia spowodowała, że dużo częściej zaglądano na strony internetowe bibliotek. W całym województwie zanotowano 3 764 479 wejść na strony internetowe bibliotek. Jest to o 1266 tys. więcej niż w 2019 roku. Biblioteki zanotowały 759 343 (+281 975) unikatowych użytkowników swoich stron internetowych. Znaczy to, że osoby dotychczas niezaglądające na stronę biblioteki, szukały informacji poprzez internet, np. stali czytelnicy biblioteki, którzy nie mieli do tej pory potrzeby śledzenia informacji na stronie biblioteki.

Chcąc na bieżąco zapoznać się z ofertą biblioteki, czytelnicy chętniej korzystają z Facebooka, na którym biblioteki na bieżąco zamieszczają informacje o planowanych

imprezach czy relacje z wydarzeń. Kilka bibliotek, choć posiada własną stronę internetową, nie aktualizuje jej.

Z danych statystycznych wynika, że 100 (+2) bibliotek województwa zachodniopomorskiego udostępnia informacje o swoich zbiorach poprzez katalogi online. Użytkownicy bibliotek, którzy z takiego katalogu korzystają, mają możliwość zdalnego przedłużania terminu zwrotu książek, a także rezerwacji i zamawiania materiałów bibliotecznych.

Pomimo działań podejmowanych przez bibliotekę wojewódzką i biblioteki powiatowe, jeszcze ciągle 16 (14%), spośród 116 bibliotek województwa zachodniopomorskiego, nie posiada katalogów komputerowych. Należą do nich biblioteki w powiatach:

- goleniowskim – Przybiernów
- gryfickim – Płoty, Karnice
- gryfińskim – Mieszkowice
- kamieńskim – Świerżno
- kołobrzeskim – Dygowo
- pyrzyckim – Bielice, Kozielice, Warnice
- stargardzkim – Ińsko, Stara Dąbrowa
- szczecineckim – gmina Szczecinek
- świdwińskim – Brzeżno, Rąbino, Sławoborze, gmina Świdwin.

W powyższym zestawieniu nie ujęto dwóch bibliotek (Lipiany, Radowo Małe), które użytkują systemy biblioteczne nie udostępniane online.

Wśród wyżej wymienionych 16 bibliotek tylko biblioteka w Płotach posiada własną stronę internetową, pozostałe biblioteki nie wykazują żadnych e-usług.

Na 116 bibliotek województwa zachodniopomorskiego, połowa wskazała jako e-usługi: katalog online (nie zawsze na własnej stronie internetowej), profil na Facebooku, prowadzenie strony internetowej. Połowa z tych bibliotek posiada wszystkie trzy e-usługi, inne biblioteki wskazują jedną bądź dwie z wymienionych. Osiem bibliotek powiatowych, które oprócz katalogu online, strony www i czasami profilu na portalu społecznościowym, nie świadczą innych e-usług.

Pojedyncze biblioteki, mimo posiadania własnej strony internetowej, nie umieszczają na niej linka do katalogu online. Bibliotekarze dobrze poruszający się w zasobach internetu nie mają problemów z odnalezieniem właściwego katalogu (np. Mak+, SOWA), niestety dla czytelnika taki katalog online praktycznie nie istnieje.

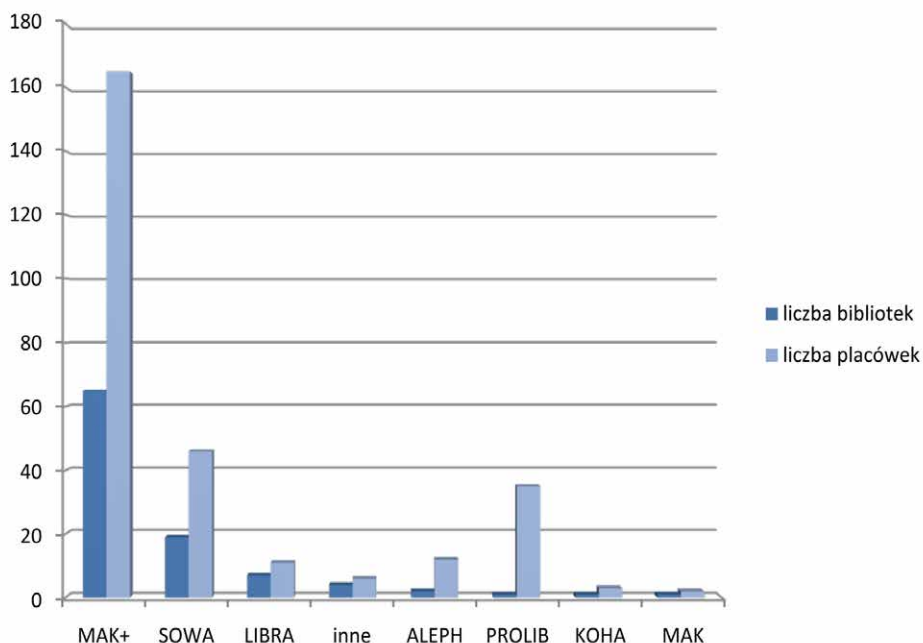
W czasie pandemii istnienie katalogu w internecie okazało się kluczowym źródłem informacji o bibliotece i jej zasobach. Czytelnicy, przeglądając katalogi bibliotek, mogli zamawiać online i telefonicznie interesujące pozycje, odbierać przygotowane książki przy minimalnym kontakcie z bibliotekarzem. Większość bibliotek wskazała, że właśnie katalog online był najczęściej wykorzystywaną e-usługą bibliotek.

Oprócz katalogu prawie połowa bibliotek umożliwia zdalną rezerwację zbiorów oraz prolongatę wypożyczenia. 43 biblioteki stosują moduł wypożyczalni we wszystkich

placówkach, są to biblioteki w dużych miastach lub jednoplacówkowe. Zbyt duże koszty uruchomienia modułu wypożyczeń w systemie bibliotecznym (licencja, dobre połączenie z internetem, całość księgozbioru wprowadzona do katalogu, kilka filii wiejskich) sprawia, że nieliczne biblioteki decydują się prowadzić wypożyczenia poprzez system we wszystkich placówkach, zwłaszcza w filiach wiejskich.

W połowie powiatów ziemskich (białogardzkim, choszczeńskim, drawskim, koszalińskim, łobeskim, myśliborskim, polickim, sławieńskim i wałeckim) wszystkie biblioteki posiadają katalogi komputerowe. W 2020 roku biblioteki wykorzystywały programy:

Program	Liczba bibliotek	Liczba placówek
MAK+	65	165
MAK	1	2
PROLIB	1	35
SOWA	19	46
LIBRA	7	11
ALEPH	2	12
KOHA	1	3
inne	4	6
Razem	100 (+1)	280 (+7)

Programy biblioteczne w zachodniopomorskich bibliotekach

Zainstalowana na stronie głównej Książnicy Pomorskiej wyszukiwarka PRIMO pozwala na jednoczesne przeszukiwanie katalogu Książnicy, Bibliografii Pomorza Zachodniego, zasobów Zachodniopomorskiej Biblioteki Cyfrowej, katalogów platform IBUK i Legimi.

Książnica Pomorska od 16 lat współpracuje z katalogiem NUKAT, współtworząc jego zasób i oferując dostęp do informacji o swoich zbiorach oraz o zbiorach ponad 150 innych bibliotek naukowych w Polsce.

Statystyki odwiedzin strony WWW Książnicy Pomorskiej generuje platforma Google Analytics.

W 2018 roku Książnica Pomorska podpisała porozumienie z Biblioteką Narodową w sprawie przystąpienia do projektu *e-usługa OMNIS*.

W zachodniopomorskich bibliotekach tworzone są bazy danych i biblioteka cyfrowa:

Zachodniopomorska Biblioteka Cyfrowa (zbc.ksiaznica.szczecin.pl/dlibra) tworzona jest przez Książnicę Pomorską. Liczba obiektów dostępnych w ZBC na koniec 2020 roku wyniosła 46 735. W ramach ZBC współpracują biblioteki akademickie Szczecina (w tym Książnica Pomorska) i Koszalina, Biblioteki Archiwum Państwowego i Muzeum Narodowego w Szczecinie oraz biblioteki publiczne: MBP w Szczecinie, KBP, MBP w Kołobrzegu. Ponadto, w 2019 roku do bibliotek umieszczających swoje zbiory w ZBC i opracowujących je w systemie dLibra dołączyły biblioteki z Dębna, Gryfic, Nowogardu, Morynia i Widuchowej. W 2020 roku włączono zdigitalizowane Kroniki Międzyzdrojów będące własnością MBP w Międzyzdrojach.

Statystyki odwiedzin ZBC podaje platforma dLibry. Liczba wejść do ZBC w 2020 roku wyniosła 2 222 601 i zwiększyła się w stosunku do 2019 roku o prawie 120 tys. Jak wynika z danych, większość użytkowników zainteresowana jest zasobami, które oferują biblioteki akademickie Szczecina i Koszalina.

W Książnicy Pomorskiej od 2000 roku tworzona jest Elektroniczna Baza Bibliografia Pomorza Zachodniego. Rejestrowane są w niej na bieżąco opisy bibliograficzne różnego typu dokumentów: książek, czasopism, artykułów z czasopism oraz gazet ogólnokrajowych i regionalnych, map, utworów (rozpraw z prac zbiorowych) i fragmentów (rozdziały oraz ustępy wydawnictw i utworów), materiałów konferencyjnych, recenzji książek i sztuk teatralnych, polemik, dokumentów elektronicznych. Baza stanowi źródło informacji dla osób poszukujących literatury na temat Pomorza Zachodniego. Taką samą bibliografię dla wschodniej części województwa tworzy KBP. Obie bibliografie sporządzane są w systemie ALEPH.

Książnica Pomorska we współpracy z portalem sedina.pl kontynuowała (pomimo pandemii i drastycznego ograniczenia kosztów) projekt Encyklopedia Pomorza Zachodniego – pomeranica.pl polegający na tworzeniu bazy danych o regionie zawierającej internetowy zbiór haseł opisujących ludzi, miejsca, organizacje, zabytki, dzieła i wydarzenia związane z województwem zachodniopomorskim. W 2020 roku opracowano 103 nowe hasła. Na koniec roku łączna liczba opracowanych haseł wynosiła 7663.

Encyklopedia pomeranica.pl jest najczęściej odwiedzaną stroną, utworzoną przez biblioteki publiczne województwa zachodniopomorskiego. W 2020 roku odnotowano 837 454 unikatowych żądań.

Coraz więcej bibliotek w województwie zachodniopomorskim tworzy kartoteki zagadnieniowe oraz kartoteki regionalne w formie elektronicznych baz danych udostępnianych czytelnikom w bibliotece (Białogard, Choszczno, Dębno, Dobra (powiat policki), Goleniów, Gryfino, Kołobrzeg, Koszalin, Łobez, Osina, Police, Stargard, Ustronie Morskie). Na 13 bibliotek tworzących elektroniczne kartoteki regionalne, 5 bibliotek nie jest bibliotekami powiatowymi. Spośród 18 bibliotek o zadaniach powiatowych, elektroniczną bibliografię regionu tworzy 8 bibliotek.

Dzięki dofinansowaniu do projektu pod nazwą ZKC, Książnica Pomorska posiada między innymi profesjonalną pracownię digitalizacji, w której skanuje się regionalne dokumenty życia społecznego, niektóre zbiory specjalne oraz kroniki będące w posiadaniu bibliotek. Mniejsze biblioteki nie mogą pozwolić sobie na zakup odpowiedniej jakości sprzętu, dlatego projekt obejmuje głównie digitalizację unikatowych zbiorów mniejszych bibliotek (z Białogardu, Choszczna, Dębna, Gryfic, Kołobrzegu, Międzyzdrojów, Nowogardu, Morynia i Widuchowej).

Niektóre z bibliotek samodzielnie digitalizują swoje zbiory (między innymi Borne Sulinowo, Drawsko Pomorskie, Goleniów, Gryfino, Koszalin, Łobez, Międzyzdroje), zwykle od wielu lat.

Miejska Biblioteka Publiczna w Choszcznie tworzy bazę danych zdigitalizowanych artykułów do Bibliografii Powiatu Choszczeńskiego, w 2020 roku odnotowano 2115 wejść do kartoteki regionalnej (4384 odwiedziny od początku istnienia tej kartoteki).

Koszalińska Biblioteka Publiczna oferuje w ramach e-usług między innymi:

- Wirtualną czytelną oferującą dostęp do zdigitalizowanych pełnotekstowych wydawnictw własnych, dostępną poprzez stronę internetową biblioteki lub bezpośrednio pod adresem biblioteka.koszalin.pl/wirtualna-czytelnia/wszystkie-lata. Liczba odwiedzin w 2020 roku – 970 (915 w 2019 roku).
- Nowości KBP – *Biblioteka poleca* prezentującą nowości w KBP. Okładki i opisy dotyczące nowo zakupionych książek, czasopism, płyt i audiobooków. Usługa dostępna jest ze strony WWW biblioteki lub bezpośrednio pod adresem biblioteka.koszalin.pl/biblioteka-poleca/wszystko. Liczba odwiedzin w 2020 roku – 13 108 (9230 w 2019 roku).
- Powiatową Czytelną E-booków LEGIMI – konsorcjum pomiędzy KBP a ośmioma bibliotekami koszańskiego powiatu ziemskiego oferującymi kody dostępu do usługi LEGIMI.

Miejska Biblioteka Publiczna w Szczecinie prowadzi planową digitalizację księgozbioru. Aktualnie dokumenty te nie są dostępne dla czytelników.

Na koniec 2020 roku 15 bibliotek w województwie zachodniopomorskim dysponowało 76 793 zdigitalizowanymi obiektami, z czego 4248 zdigitalizowano w 2020 roku.

Ponadto zachodniopomorskie biblioteki oferują swoim użytkownikom e-usługi w formie zdalnego dostępu:

Cyfrowa Wypożyczalnia Międzybiblioteczna Publikacji Naukowych ACADEMICA

Oprócz Książnicy Pomorskiej, coraz częściej inne biblioteki (Choszczno, Gryfino, Koszalin, Marianowo, Osina, Polanów, Stargard, MBP Szczecin, Świnoujście) zachęcają swoich użytkowników do korzystania z zasobów oferowanych przez Bibliotekę Narodową.

Pod koniec 2020 roku Biblioteka Narodowa będąca operatorem programu Zakup nowości wydawniczych dla bibliotek publicznych ogłosiła nabór drugiej tury programu, oferując bibliotekom 100% dotacji na zakup e-książek. W województwie zachodniopomorskim z dotacji skorzystało 5 bibliotek (w Barwicach, Goleniowie, Policach, Szczecinie KP i Świdwinie), otrzymując łącznie 15 939 zł na opłacenie dostępu do e-booków.

IBUK

E-booki na platformie IBUK LIBRA. W województwie zachodniopomorskim dziewięć bibliotek tworzy Zachodniopomorskie Konsorcjum Bibliotek. W ramach Konsorcjum licencje opłacają biblioteki w Choszcznie, Goleniowie, Kołobrzegu, Koszalinie, Policach, Sianowie, Stargardzie i Szczecinie. Liczba bibliotek, które oferują dostęp do e-booków na platformie IBUK jest wyższa, ponieważ biblioteka powiatowa w Choszcznie przekazuje część kodów dla czytelników trzem bibliotekom w swoim powiecie. W ramach abonamentu opłacono dostęp do 567 tytułów.

LEGIMI

We wszystkich bibliotekach stosuje się odbiór kodu raz w roku w bibliotece.

E-booki na platformie LEGIMI. W 2020 roku 22 biblioteki województwa zachodniopomorskiego oferowały dostęp do platformy książek elektronicznych LEGIMI: Będzino, Białogard, Biesiekierz, Bobolice, Czaplinek, Drawsko Pomorskie, Goleniów, Gryfice, Kalisz Pomorski, Koszalin, Łobez, Manowo, Mielno, Międzyzdroje, Polanów, Police, Sianów, Szczecin (2), Świeszyno, Trzebiatów, Złocieniec.

Na koniec 2020 roku platforma LEGIMI oferowała 62 tys. tytułów książek.

W 2017 roku w województwie zachodniopomorskim sześć bibliotek wykupiło usługę korzystania z e-booków na platformie LEGIMI. Były to biblioteki w większych miastach: Szczecin (KP i MBP), Koszalin, Goleniów, Gryfice, Police. W 2018 roku dołączyły biblioteki w Drawsku Pomorskim i Trzebiatowie.

W 2018 roku KBP zawiązała konsorcjum z ośmioma bibliotekami gminnymi z powiatu (Będzino, Biesiekierz, Bobolice, Manowo, Mielno, Polanów, Sianów, Świeszyno) *Powiatowa Czytelnia E-booków LEGIMI* i zakupiła dostęp do książek dla wszystkich bibliotek publicznych powiatu koszalińskiego. Konsorcjum kontynuowało swoją działalność w 2020 roku.

Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Drawsku Pomorskim udostępnia bezpłatnie kody do usługi LEGIMI bibliotekom powiatu drawskiego (Kalisz Pomorski, Czaplinek, Złocieniec).

Biblioteka w Trzebiatowie w 2018 roku podpisała Porozumienie o współfinansowaniu i współużytkowaniu usługi dostępu do publikacji elektronicznych na platformie LEGIMI w ramach pakietu zakupionego przez WiMBP w Bydgoszczy. W wyniku Porozumienia biblioteka w Trzebiatowie przydzielono pięć sztuk kodów dostępu na miesiąc. Współpraca była kontynuowana w 2020 roku. Z powodu dużego zainteresowania biblioteka zwiększyła liczbę wydawanych kodów.

Biblioteki w Białogardzie i Międzyzdrojach założyły wspólnie konsorcjum, Biblioteka w Barwicach przystąpiła do Konsorcjum Bibliotek Województwa Pomorskiego.

W 2019 roku we wszystkich przypadkach kod do usługi wydawany był na miesiąc i wymagana była wizyta czytelnika w bibliotece celem jego uzyskania. Sytuacja spowodowana przez pandemię wymogła na bibliotekach zmiany w wydawaniu kodów. Większość bibliotek przyjęła zasadę wydawania kodów po przesłaniu drogą e-mailową zapotrzebowania przez czytelnika, również pocztą e-mailową. Czasami czytelnik miał możliwość przesłania prośby o kod SMS-em. Tą samą drogą otrzymywał wówczas kod. Nie uległ zmianie miesięczny cykl wydawania kodów.

Wszystkie biblioteki oferujące usługę Legimi zanotowały większe zainteresowanie ze strony czytelników. W różnych bibliotekach kształtowało je kilka czynników. Większość małych bibliotek zanotowała niewielki wzrost zainteresowania, w większych bibliotekach był on znaczny. Brano pod uwagę liczbę czytelników / nowych czytelników korzystających z usługi, liczbę pobranych kodów lub liczbę otwartych książek. Ogólnie wzrost nastąpił w każdej z tych kategorii, a w zależności od biblioteki kształtował się na poziomie od 40% do nawet 100% w porównaniu do 2019 roku.

Od 2015 roku dokumenty, do których w ramach Konsorcjum Książnica Pomorska wykupiła dostęp, są opracowywane i udostępniane w katalogu online. Zainstalowanie wyszukiwarki PRIMO spowodowało, iż opisy bibliograficzne e-booków oferowanych poprzez IBUK Libra i Legimi automatycznie zaciągane są do systemu, co powoduje znaczący wzrost zainteresowania i wykorzystania obu e-usług.

Z analizy danych liczbowych za lata 2015–2020 wynika, że spadki tradycyjnego udostępniania w Książnicy Pomorskiej niwelowane są korzystaniem przez czytelników z różnorodnych e-usług biblioteki.

Książnica Pomorska oferuje zainteresowanym czytelnikom nieodpłatne wypożyczenie 19 czytników e-booków.

Z danych statystycznych wynika, że mieszkańcy dużych i średnich miast chętnie korzystali z nowej usługi. W bibliotekach gminnych nie ma zainteresowania książką elektroniczną, nawet w okresie epidemii i zagrożenia przeniesienia wirusa zdecydowanie preferowana jest książka tradycyjna.

NASBI

Miejska Biblioteka Publiczna w Szczecinie od 1 maja 2019 do 30 kwietnia 2020 roku oferowała usługę umożliwiającą dostęp do platformy NASBI (e-booki, audiobooki, kursy video – literatura specjalistyczna z różnych dziedzin: informatyka, prawo, biznes, eko-

nomia, rozwój osobisty, elektronika, HR oraz literatura popularna, poradniki, literatura podróżnicza, przewodniki). O ile tytuły udostępniane poprzez aplikację NASBI były z pewnością atrakcyjne dla czytelników, to sposób ich wypożyczania nie odpowiadał naszym użytkownikom. W związku z niewielkim zainteresowaniem nie przedłużono umowy z firmą NASBI.

Od 2011 roku Książnica Pomorska umożliwia dostęp do pełnych tekstów dokumentów normalizacyjnych w wersji elektronicznej (19 278 jedn. norm elektronicznych na koniec 2020 roku).

Biblioteka w Choszczynie nadal kupuje e-wydanie „Dziennika Gazety Prawnej”, Biblioteka w Gryfinie zrezygnowała z prenumeraty.

Biblioteki w Polanowie i Dolicach uzyskały bezpłatny dostęp do „Gazety Wyborczej” (do listopada).

Dostęp do „Poradnika Instytucji Kultury” wykazały dwie biblioteki (Gryfino, Polanów).

Biblioteki w Stargardzie i Dębnie od kilku lat udostępniają prawniczą bazę danych *Lex*.

Trzy biblioteki udostępniają bazę prawniczą *Legalis* (Książnica Pomorska, MBP w Szczecinie, MBP w Kołobrzegu).

Książnica Pomorska w 2020 roku prenumerowała e-wydania 13 czasopism, takich jak: „e-DGP Dziennik Gazeta Prawna”, „Gazeta Wyborcza”, „Kurier Szczeciński”, „Głos Szczeciński”, „Parkiet”, „Puls Biznesu”, „Audio Video”, „Focus”, „Polityka”, „Wprost”, „The Economist”, „Harvard Business Review”, „Scientific American”. Niestety, zainteresowanie wersjami elektronicznymi czasopism było znikome.

Gminna Biblioteka Publiczna w Nowogrodku Pomorskim wykupiła dostęp do dwóch czasopism – „Gazety Wyborczej” i „Super Expressu”.

Książnica Stargardzka poprzez firmę Garmond Press oferowała dwa e-czasopisma – „Rzeczpospolitą” i „Gazetę Wyborczą”.

Książnica Stargardzka proponuje swoim użytkownikom korzystanie z biblioteki internetowej *Wolne Lektury*. Miejska Biblioteka Publiczna w Choszczynie i Biblioteka Publiczna w Gryfinie ułatwiają dostęp do Wolnych Lektur poprzez zintegrowanie ich ze swoim katalogiem online.

Korzystając z systemu bibliotecznego KOHA, MBP w Kołobrzegu w 2016 roku uruchomiła dla czytelników usługę korzystania z konta bibliotecznego poprzez aplikację na urządzenia mobilne *Moja Biblioteka KOHA* (karta biblioteczna w telefonie, katalog, zamówienia, rezerwacje oraz przedłużanie terminu zwrotu materiałów bibliecznych).

Do 2016 roku biblioteka w Kaliszu Pomorskim kontynuowała prace nad stworzeniem planu miasta dostępnego za pośrednictwem strony biblioteki i darmowej aplikacji Unity-WebPlayer. Pierwotny plan miasta powstał w 2014 roku i obejmował pełną infrastrukturę. Dzięki niemu można porównać obecny wygląd kamienic z wyglądem przedwojennym oraz otrzymać informacje o poszczególnych zabudowaniach, ludziach i wydarzeniach. W 2020 roku biblioteka ogłosiła konkurs na najciekawszą aktualizację multimedialnej

mapy Kalisza Pomorskiego. Ponadto biblioteka umożliwia odsłuchanie lokalnych podań i legend ze swojej strony (kilkuminutowe audiobooki).

Poprzez stronę przystosowaną do urządzeń mobilnych KBP poleca użytkownikom nowości wydawnicze, opisy, skany okładek, komentarze dotyczące nowo zakupionych książek, czasopism, płyt i audiobooków.

Koszalińska Biblioteka Publiczna od 2017 roku koordynuje Koszaliński Grafik Kultury będący miejskim informatorem o wydarzeniach kulturalnych i rozrywkowych organizowanych w Koszalinie. Ma on formę rozbudowanego kalendarium dziennego, tygodniowego, miesięcznego i rocznego. Informacje przygotowują i zamieszczają na stronie miejskie instytucje oraz inni organizatorzy imprez.

W Książnicy Pomorskiej od kilku lat realizowany jest projekt Cyfrowe Archiwum Dźwiękowe, który ma na celu utrwalenie wspomnień osób o nieprzeciętnych życiorysach, których losy związane były z terenem dzisiejszego Pomorza Zachodniego. Zapis wielogodzinnych rozmów w postaci plików mp3 jest udostępniany użytkownikom poprzez zasoby ZBC bez żadnych ograniczeń bądź zgodnie z wolą osoby udzielającej wywiadu, wyłącznie w Książnicy Pomorskiej. Pliki te są na bieżąco katalogowane oraz publikowane są informacje o dostępie do nich. Na koniec 2020 roku Książnica Pomorska dysponowała 134 plikami mp3 ze wspomnieniami 71 osób.

Miejska Biblioteka Publiczna w Węgorzynie (jedyna w województwie zachodniopomorskim) w dalszym ciągu realizuje projekt Cyfrowe Archiwa Tradycji Lokalnej. Celem projektu jest tworzenie i aktywne prowadzenie społecznego archiwum historii lokalnej poprzez pozyskiwanie materiałów (fotografii), ich opracowanie i digitalizację. Głównymi zainteresowanymi są uczniowie oraz miłośnicy historii regionu. W ramach CATL zdigitalizowano 324 jedn. zbiorów specjalnych, które udostępniane są poprzez stronę Otwartego Systemu Archiwizacji (archiwa.org/archiwa/miejska-biblioteka-publiczna-w-w%C4%99gorzynie)

Wykazywane w sprawozdawczości GUS zbiory dokumentów elektronicznych zinwentaryzowane przez biblioteki to przede wszystkim gry edukacyjne dla dzieci, encyklopedie multimedialne i inne multimedialne kompendia wiedzy udostępniane w bibliotekach.

Niewielkie biblioteki gminne w zdecydowanej większości nie świadczą żadnych e-usług dla mieszkańców przywiązanych do tradycyjnych źródeł informacji. Mieszkańcy małych miejscowości i wsi wybierają tradycyjną książkę, nie są zainteresowani korzystaniem nawet z audiobooków. Czytelnicy prasy i czasopism nie zgłaszają zainteresowania prenumeratą interesujących ich tytułów w wersji elektronicznej, gdyż poszukują wersji papierowej. Pandemia nie spowodowała zmiany przyzwyczajeń w mniejszych środowiskach. Niejednokrotnie czytelnicy dysponujący elektroniczną wersją czasopisma poszukują w bibliotece wersji papierowych. Nadal preferowana jest książka tradycyjna i bezpośredni kontakt z bibliotekarzem.

Oferowane e-czasopisma nie były wykorzystywane przez czytelników, ponieważ dostępne były wyłącznie w pomieszczeniach bibliotecznych.

W odpowiedziach bibliotek na pytanie kto jest (bądź najczęściej jest) odbiorcą e-usług, wyraźnie widać, że należy rozgraniczyć dwie kategorie usług i ich odbiorców:

- Korzystający z możliwości, jakie daje katalog online (rezerwacja i prolongata), odwiedzający stronę WWW i portal społecznościowy biblioteki. Mniejsze biblioteki, które katalog online wskazywały jako podstawową e-usługę (oprócz strony internetowej i profilu na Facebooku), w 2020 roku zauważyły wyjątkowo duże zainteresowanie ze strony czytelników swoim serwisem internetowym i wykorzystanie go przy zamawianiu zbiorów do wypożyczenia, a także systematyczne śledzenie strony WWW biblioteki oraz Facebooka. Użytkownicy poprzez internet korzystali z oferty kulturalnej zamieszczanej przez biblioteki na profilu na Facebooku i na stronie. Biblioteki różnie odpowiadały zarówno o tendencjach wzrostu tych usług, jak i kategoriach wiekowych użytkowników. Najmniej korzystali uczniowie do 19. roku życia, ale ponieważ nauka odbywała się zdalnie, zrozumiałym jest, że uczniowie, spędzając po kilka godzin przed monitorem, nie mieli ochoty spędzić wolnego czasu przed komputerem, uczestnicząc w ofercie biblioteki.
- Prężnie natomiast rozwija się usługa udostępniania e-booków (głównie Legimi i IBUK), zwłaszcza w dużych miastach (Szczecin, Koszalin) i miastach powiatowych. Zaobserwowano nieduży wzrost zainteresowania w mniejszych bibliotekach, oferujących e-booki od 2018 roku. Wśród zainteresowanych e-bookami dominują osoby pracujące, do 44 roku życia, i studenci.

W 2020 roku biblioteki województwa zachodniopomorskiego wykazały:

- 296 993 sesje. Najwięcej czytelników zanotowały miasta: Szczecin, Koszalin, Police, Drawsko Pomorskie i Stargard.
- 4 379 309 pobranych dokumentów.

Podane powyżej liczby dotyczą niemal wyłącznie wykupionych przez biblioteki usług e-book (IBUK, Legimi, e-czasopisma). Niestety dane statystyczne, które można pobrać z systemu dostawcy nie odpowiadają w pełni definicji zawartej w formularzu statystycznym K-03. Dlatego istnieje obawa, że biblioteki mogły przyjąć różną metodologię liczenia danych. Trudno porównywać wyniki poszczególnych bibliotek lub dostawców usług, gdy każdy z nich w inny sposób generuje dane. Zauważa się to również w ujęciu czasowym, ponieważ na przestrzeni lat różnice wynoszą nawet kilkaset tysięcy lub kilka milionów w zależności od metodologii liczenia statystyki.

Na dostęp do licencjonowanych e-usług (książki elektroniczne, bazy danych, czasopisma, kursy języków obcych) biblioteki województwa zachodniopomorskiego wydały 654 811 zł (o ponad 200 tys. zł więcej, niż w 2019 roku).

IX. Działalność wydawnicza i naukowa

1. Działalność wydawnicza w 2020 roku

Książnica Pomorska:

- „Bibliotekarz Zachodniopomorski” – numer 2 (2019);

- E. Rymar, *Bój o Pyrzyce (1945)*;
- *Zbiory specjalne w bibliotekach polskich. Między tradycją a nowoczesnością*, publikacja pokonferencyjna;
- *Zbiory specjalne w służbie nauki i edukacji*, cz. 1, red. A. Borysowska, M. Gierke;
- *Zbiory specjalne w bibliotekach polskich. Między tradycją a nowoczesnością*, cz. 2, *Zbiory specjalne a problematyka cyfryzacji*, red. A. Borysowska, M. Gierke;
- *Kultura – Tożsamość – Rozwój*, red. K. Kozłowski, M. Tałasiewicz;
- A. Skiba, *List Zygmunta III Wazy do Wojciecha Boboli*.

Koszalińska Biblioteka Publiczna:

- „Almanach kultury koszalińskiej 2019” – rocznik rejestrujący i omawiający najciekawsze wydarzenia z różnych dziedzin kultury i sztuki w bieżącym roku;
- „Rocznik Koszaliński”, nr 47/2019 – zawiera artykuły dotyczące nie tylko miasta, ale również szerzej pojętego regionu;
- „Koszaliński Grafik Kultury” – bezpłatny informator miejski (miesięcznik) wydawany od stycznia 2020 roku. Z powodu pandemii i wynikających z niej wprowadzonych ograniczeń wydanych zostało 7 numerów pisma w wersji papierowej oraz 4 w wersji online – razem w 2020 roku zrealizowano 11 wydań.

W 2020 roku Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy w Dębnie wydała 11 numerów miesięcznika „Merkuriusz Dębnowski”. Biuletyn samorządowo-informacyjny Miasta i Gminy Dębno wydawany jest przez bibliotekę od 2000 roku. Co miesiąc drukowane są artykuły dotyczące regionu pisane przez mieszkańców i lokalnych regionalistów.

W ramach Dębnowskiej Biblioteczki wydano broszurę *Adam Jakuszko – polityk, działacz społeczny, mecenas kultury i sportu* autorstwa Andrzeja Dobrowolskiego.

Gminna Biblioteka Publiczna w Kobylance jest wydawcą gminnej gazety „Nasza Gminna”.

Biblioteka Publiczna w Mirosławcu wydała nową pozycję o regionie – *Mirosławiec: historia, ciekawostki, legendy. Przewodnik historyczny* autorstwa Jarosława Leszczelowskiego. Jest to kolejna pozycja dotycząca regionu, tym razem w formie przewodnika, który ma promować region i w skrótovej wersji opowiadać dzieje, legendy, przybliżać ciekawe miejsca, przyrodę, geografię związane z Mirosławcem i jego okolicami. W 2020 roku *Przewodnik historyczny* został wydany w liczbie 500 egzemplarzy.

Pod patronatem Miejskiej Biblioteki Publicznej w Szczecinie, w ramach serii *Zwiedzamy z Gryfikiem*, ukazała się książka Tomasza Wieczorka *Szczecin gwiazdne miasto*.

Biblioteka Publiczna w Złocińcu, organizując XXII Regionalny Przegląd Twórczości Literackiej Bajkowe Spotkanie, ogłosiła konkurs na napisanie bajki. Z najlepszych i najpiękniejszych prac powstała książeczka, którą wydano.

2. Sesje, konferencje, spotkania naukowe

Książnica Pomorska (ważniejsze konferencje i seminaria):

- trzecia ogólnopolska konferencja naukowa *Od Pedagogium Książęcego do Gimnazjum Mariackiego w Szczecinie* (21 lutego 2020),

- VIII Sympozjum *Ludzie książki Pomorza Zachodniego* (online, 8–15 maja 2020),
- Wykład Markiewiczowski – *Tradycje akademickie Pomorza*, prof. Radosław Gaziński (online, 3 listopada 2020).

Koszalińska Biblioteka Publiczna:

- konferencja *Analiza czytelnictwa bibliotek publicznych powiatu koszalińskiego za 2019 r. w Koszalińskiej Bibliotece Publicznej* – 5 lutego 2020.

Miejska Biblioteka Publiczna w Szczecinie:

- BiblioLAB – zjazd dla bibliotekarzy z województwa zachodniopomorskiego. Temat przewodni tegorocznej edycji *Mysł globalnie, działaj lokalnie – biblioteki po COVID*. Termin 15 października 2020 roku. Organizatorzy: Stowarzyszenie LABiB, MBP w Szczecinie, Zachodniopomorskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli, Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego.

Miejska Biblioteka Publiczna w Sławnie zorganizowała trzy seminaria dla bibliotekarzy z powiatu sławieńskiego:

- 9 listopada 2020 – *Jak sobie radzić w bibliotece w czasie pandemii*,
- 16 listopada 2020 – *Organizacja pracy – przepisy i wytyczne w czasie pandemii*,
- 16 grudnia 2020 – *E-usługi – biała plama powiatu sławieńskiego oraz sprawozdawczość bibliotek za 2020 rok*.

Wszystkie spotkania odbyły się online na platformie Zoom i były skierowane do dyrektorów bibliotek publicznych powiatu sławieńskiego.

X. Kadra bibliotekarska. Doskonalenie zawodowe

Z roku na rok spada liczba osób zatrudnionych w bibliotekach pracowników. W bibliotekach publicznych województwa zachodniopomorskiego w 2020 roku zatrudnione były na stanowiskach bibliotekarskich 733 (-29) osoby, co stanowiło 83% pracowników działalności podstawowej. Na pełnych etatach pracowało 585 610 (-25) bibliotekarzy.

Liczba pracowników z wykształceniem bibliotekarskim:

Kategorie wykształcenia	Liczba zatrudnionych
wyższe bibliotekarskie	306 (-7)
średnie bibliotekarskie	180 (-9)

Na zmniejszenie liczby bibliotekarzy z wykształceniem bibliotekarskim wpływ miał przede wszystkim naturalny ruch kadrowy, tj. przechodzenie na emeryturę pracowników bibliotek, głównie tych, którzy kończyli studium bibliotekarskie, oraz likwidacja filii. Coraz częściej obserwuje się brak zastępowania pracowników odchodzących na emeryturę nowymi bibliotekarzami. Ogranicza się liczbę godzin otwarcia placówki lub działu w bibliotece, aby jeden pracownik mógł obsłużyć czytelników korzystających z różnych agend.

Pomimo pandemii w 2020 roku, 11 pracowników ukończyło studia podyplomowe związane z pracą w bibliotece lub zarządzaniem instytucją kultury.

Wiele osób korzystało ze szkoleń oferowanych przez bibliotekę wojewódzką i biblioteki powiatowe. Szkolenia organizowane przez Książnicę Pomorską w Szczecinie opisano w rozdziale XIII (pkt 4).

Z powodu braku możliwości kontaktu bezpośredniego, bibliotekarze bardzo szybko zaczęli korzystać z licznych szkoleń, kursów i konferencji organizowanych online. Instytucje kultury i różnego rodzaju firmy oferowały szkolenia online, nagrane webinaria, filmy instruktażowe. Bardzo często darmowe.

Przykłady:

- Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego oferowała wiele darmowych szkoleń online, a następnie udostępniała ich nagrania. FRSI było też organizatorem wirtualnego Kongresu Bibliotek pod hasłem *Dzieje się!* w dniu 9 grudnia 2020.
- Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich proponowało wiele szkoleń dotyczących pracy z czytelnikiem.
- Biblioteka Narodowa przygotowała cykl szkoleniowy dotyczący nowych tablic Uniwersalnej Klasyfikacji Dziesiątej.
- Firma GoodBooks, oprócz szkoleń odpłatnych, zorganizowała kilkanaście szkoleń darmowych, związanych z aktualnymi tematami.
- Pasja czytania – cykl szkoleń e-learningowych realizowany w programie MKiDN Partnerstwo dla Książki.
- Targi Książki w Krakowie zorganizowały kilka webinarów, między innymi *Patrimonium/BA: Ochrona wizerunku i innych dóbr osobistych w publikacjach książkowych – aspekty prawne*.
- *Wielkie litery. Książka dla seniorów i osób słabowidzących w bibliotece publicznej*. Organizatorzy: wielkielitery.pl, dystrybutor książek OSDW Azymut, Polski Związek Niewidomych.
- Akcja Żonkile – działania szkół i bibliotek, online, Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN.
- Webinarium dot. projektu *Mała książka – wielki człowiek*, które realizował Instytut Książki.
- Centrum Cyfrowe oraz Edukacji Obywatelskiej zorganizowało szereg szkoleń, między innymi dotyczących pracy online w bibliotece.
- Towarzystwo Inicjatyw Twórczych „ę” zorganizowało cykl szkoleń *Archipelag pokoleń 2020/2021*.
- Szkolenie *zORIENTOWani: Literatura, kultura i społeczeństwo państw Orientu* zorganizowała Biblioteka Publiczna Gminy Grodzisk Mazowiecki.
- *Czas na e-booki! Jak IBUK Libra może odmienić Twoją bibliotekę* zorganizowane przez PWN oraz IBUK Librę.
- Centrum Edukacji Nauczycieli w Koszalinie oferowało szkolenia online związane z pracą w bibliotece, między innymi *Academica – cyfrowa wypożyczalnia międzybiblioteczna*.

- Centrum Szkoleniowe Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej w Szczecinie, pośród różnych innych szkoleń, proponowało warsztat online *Jak poruszać się efektywnie w przestrzeni online promując instytucję publiczną? Facebook, Instagram i inne platformy social media oraz inne możliwości i narzędzia*.
- *Jak tworzyć wnioski do programów dotacyjnych MKiDN?* zorganizował MenedżerKultury.pl.
- *Kultura w sieci* zorganizowała Akademia Kompetencji Cyfrowych.
- *Kompetencje cyfrowe. Narzędzia i programy ułatwiające pracę* zorganizowała Bardzo Młoda Kultura 2019–2021.
- *Booktalking – gawęda o książkach* (webinarium) zrealizowała Dolnośląska Biblioteka Pedagogiczna we Wrocławiu.
- Szkolenie *Kliknij. Sprawdź. Zrozum. Jak świadomie korzystać z informacji* zostało przygotowane przez Goethe-Institut i FRSI Warszawa.

Zjazd dla bibliotekarzy z województwa zachodniopomorskiego BiblioLAB został zorganizowany przez: Stowarzyszenie LABiB, MBP w Szczecinie, Zachodniopomorskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli, Fundację Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego.

Większość wymienionych powyżej szkoleń była bezpłatna, część z nich zakładała nieograniczoną liczbę uczestników.

Miejska Biblioteka Publiczna w Szczecinie realizowała projekt szkoleniowy *Wzmacnianie kompetencji pracowników Miejskiej Biblioteki Publicznej w Szczecinie* dofinansowany ze środków MKiDN. Składał się z sześciu szkoleń (współpraca w biblioświecie, badanie potrzeb użytkowników, pozyskiwanie środków, myślenie wizualne, praca z młodym czytelnikiem, media społecznościowe). Szkolenia odbywały się w filiach nr 11 i 54 oraz online. Przeznaczone były dla pracowników MBP w Szczecinie.

Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Drawsku Pomorskim pozyskała fundusze w ramach *Programu Partnerstwo dla Książki* i zrealizowała 9 szkoleń dla bibliotekarzy powiatu drawskiego w ramach projektu *Nie tylko bibliotekarz*. Wzięło w nich udział 157 uczestników.

Pracownicy MBP w Szczecinie skorzystali z programu *Praktyka dla praktyka* realizowanego przez Stowarzyszenie LABiB i wyjechali do bibliotek w Grodzisku Mazowieckim i Łodzi.

Nie zmniejsza się grupa bibliotek, które w planach budżetowych wykazują brak środków na szkolenia dla pracowników. Na szkolenia w 2021 roku żadnych środków finansowych nie zaplanowały biblioteki w: Będzinie, Brzeźnie, Dygowie, Kamieniu Pomorskim, Kozielicach, Lipianach, Międzyzdrojach, Rąbinie, Starej Dąbrowie, Szczecinku, Tychowie, Rewalu, Wałczu (PBP).

XI. Inwestycje, modernizacje, zmiany w infrastrukturze bibliotek publicznych

W 2017 roku MiGBP w Lipianach pozyskała dofinansowanie zadania pod nazwą *Remont z elementami przebudowy* w kwocie 712,5 zł, w ramach trzeciego naboru *Narodo-*

wego Programu Rozwoju Czytelnictwa, Priorytet 2 Infrastruktura Biblioteka 2016–2020. Finansowanie zostało rozłożone na trzy lata. Od 1 stycznia 2020 do 31 lipca 2020 roku biblioteka realizowała czwarty etap robót budowlanych. Ich koszt wyniósł 97 460 zł. Część kosztów związanych z obsługą księgową projektu i umową z inspektorem nadzoru pokryto ze środków własnych. Z dotacji otrzymanej od organizatora otrzymano także środki na remont pomieszczeń biblioteki w wysokości 65 tys. zł. Biblioteka w ramach remontu wykonała między innymi nową nawierzchnię atrium, co znacznie poprawiło warunki poruszania się po terenie biblioteki, zwłaszcza osobom niepełnosprawnym.

Ponadto:

W 2020 roku w filii bibliotecznej BP w Barwicach, w miejscowości Nowy Chwalim, została położona nowa podłoga oraz panele. Pomieszczenie, w którym znajduje się biblioteka, zostało odmalowane, remont sfinansował sołtys Nowego Chwalimia z funduszu sołeckiego.

Filia biblioteczna w Rogowie GBP w Stanominie została przystosowana dla osób niepełnosprawnych.

Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Bobolicach pozyskała od sponsorów materiały budowlane, dzięki którym odmalowano pomieszczenia filii w Dargini.

W 2019 roku w ramach środków pozyskanych z projektów i wkładów własnych baza kulturalna MBP w Bornem Sulinowie została poszerzona o dodatkową przestrzeń poprzez wykonanie zadania *Łoża prasowa przy Miejskiej Bibliotece Publicznej w Bornem Sulinowie*. W 2020 roku kontynuowano działania w ramach projektu *Rewitalizacja szansą na aktywną integrację* współfinansowanego przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Społecznego oraz z budżetu państwa w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2014–2020. W ramach udzielonego grantu, w ramach *Poddziałania 19.2 Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność* objętego PROW na lata 2014–2020, pozyskano kolejne środki na zagospodarowanie przestrzeni wokół MBP – na zamontowanie czterech gier podwórkowych z materiału termoplastycznego (klasy, półkole, zapłatanie ścieżki, pajęczyna) na polbruku łoży prasowej, na montaż oświetlenia zewnętrznego oraz doposażenie łoży prasowej w ogrodowe komplety wypoczynkowe.

W ramach poprawy standardu i podniesienia estetyki placówki pozyskano środki od Rady Osiedla w Bornem Sulinowie na zakup trzech zestawów parasoli.

W MGBP w Chociwlu, w celu poprawy standardu i estetyki w bibliotece głównej, zostało zakupionych do wypożyczalni sześć regałów jednostronnych na książki. Ponadto w listopadzie rozpoczęte zostały prace remontowe – malowanie, wymiana podłogi – biblioteki głównej wraz z pomieszczeniami jej przynależnymi (korytarz budynku remizy, pomieszczenie gospodarcze, toaleta).

Obiekty MB w Człopie i jej filii w Trzebinie w 2020 roku przystosowano dla osób niepełnosprawnych.

Gminna Biblioteka Publiczna w Domasławicach:

- zostało zakupione wyposażenie do budynku w Wiekowie (sala tradycji regionalnej), między innymi zakupiono nowe komputery do filii, zamontowano platformy dla osób niepełnosprawnych;
- odświeżono pomieszczenia biblioteki głównej (malowanie), wymieniono oświetlenie, został wykonany podjazd dla osób niepełnosprawnych.

Na cele te przeznaczono środki własne biblioteki.

Przeprowadzono remont Filii w Cerkwicy GBP w Karnicach. Została wymieniona instalacja elektryczna oraz pomalowano pomieszczenia biblioteki. Remont zrealizowano ze środków własnych.

Biblioteka w Dobrej (powiat policki) przeprowadziła remonty w dwóch filiach bibliotecznych:

- w Mierzynie powiększono powierzchnię biblioteki o salę biblioteczną i toaletę, zamontowano drzwi wewnętrzne, usunięto skutki zalania wodą pomieszczeń bibliotecznych (naprawa sufitu i ścian, malowanie sal, wymiana podłogi w sali bibliotecznej, wymiana zadaszenia nad dwoma wejściami do biblioteki);
- w Wołczkowie wykonano termomodernizację budynku, na którą otrzymano dotację celową z Urzędu Gminy w Dobrej.

Wykonano podjazd dla osób niepełnosprawnych w Filii nr 1 MiPBP w Drawsku Pomorskim mieszczącej się w Gudowie. Materiał na podjazd został sfinansowany przez sponsora, a wykonanie przez pracowników Ośrodka Kultury w Drawsku Pomorskim.

Miejska Biblioteka Publiczna w Dziwnowie wymieniła zadaszenie i zamontowała rynny nad tarasem i wejściem do biblioteki. Naprawiono elewację filii w Dziwnówku. Wszystkie prace zostały pokryte z budżetu biblioteki.

W MBP w Gryficach położono płytki gresowe na podłogach w działach dla dorosłych i dla dzieci (500 m²), wymieniono wszystkie regały w dziale dla dorosłych, wyremontowano pomieszczenie socjalne dla pracowników, dokonano wymiany komputerów w działach dla dorosłych i dla dzieci.

Koszalińska Biblioteka Publiczna z inicjatywy mieszkańców pozyskała środki finansowe w ramach Budżetu Obywatelskiego Miasta Koszalina na 2020 rok w wysokości 467,5 tys. zł. Celem projektu jest remont ściany fundamentowej oraz budowa tarasu naziemnego. Nazwa Kulturalne miejsce spotkań „Pod Bookiem” nawiązuje do kultowego miejsca, którym był w latach 80. taras dla czytelników, zlikwidowany z powodów technicznych wiele lat temu. Taras zostanie wyposażony w kolorowe meble ogrodowe, leżaki, bujne rośliny a także sprzęt niezbędny do organizacji plenerowych wydarzeń kulturalnych otwartych dla mieszkańców. Realizacja inwestycji została podzielona na cztery etapy, dwa pierwsze zostały wykonane w 2020 roku:

- etap I – zlecenie opracowania projektu budowlanego, uzyskanie pozwolenia Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz pozwolenia na budowę wydanego przez UM Koszalin;

- etap II – przeprowadzenie procedury przetargowej wyłaniającej wykonawcę inwestycji.

Kolejne etapy – prace budowlane i zakup wyposażenia – zostaną przeprowadzone w 2021 roku.

Ponadto w KBP wykonano modernizację oświetlenia w czterech magazynach książek i czasopism w budynku głównym, w ramach której przerobiono stare oprawy jarzeniowe 4x18W na oprawy LED 4x9W w liczbie 218 szt. Koszt prac 18 260,50 zł został pokryty ze środków własnych KBP.

W 2020 roku zakończono budowę Domu Wiejskiego w Ostrowcu będącego własnością GBP w Malechowie. Inwestycję dofinansowano z dotacji celowej z budżetu gminy Malechowo.

W 2020 roku wyremontowana została Filia w Rosnowie GBP w Manowie. Zmodernizowano też bibliotekę główną w Wyszewie (zakończenie prac zaplanowano na 28 lutego 2021 roku). Remont i modernizację sfinansowano ze środków samorządowych.

Biblioteka Publiczna w Mirosławcu zakupiła 25 nowych regałów. W czytelnicy dla dorosłych wszystkie stare regały zostały wymienione na nowe, a w wypożyczalni dla dorosłych wymienione zostały częściowo. Zakup sfinansowano z budżetu biblioteki.

Miejska Biblioteka Publiczna w Moryniu została przystosowana dla osób niepełnosprawnych – zlikwidowano progi, pomieszczenia przystosowano do poruszania się wózkiem inwalidzkim, czytelnicy mają łatwy dostęp do regałów.

W 2020 roku odnowiono klatkę schodową MiPBP w Myśliborzu i wypożyczalnię dla dorosłych (naprawa tynków i malowanie) oraz podłogi w czytelnicy dla dorosłych (cyklinowanie i lakierowanie). Wymieniono także regały na książki w wypożyczalniach dla dzieci i dorosłych. Odnowiono pomieszczenia filii biblioteki w Golenicach. Na powyższe działania wykorzystano środki własne zaoszczędzone w związku z dłuższą nieobecnością pracowników.

Biblioteka Publiczna Gminy i Miasta Płoty wymieniła grzejniki i rynny spustowe, dokonała przeglądu i usunięcia usterek instalacji elektrycznej we wszystkich pomieszczeniach biblioteki oraz wykonała nową instalację elektryczną w wewnętrznej klatce schodowej.

Biblioteka Publiczna w Połczynie Zdroju:

W ramach *Programu Społecznik na lata 2019–2021*, realizowanego przez Koło Gospodyń Wiejskich, filia biblioteczna w Kołaczku została doposażona w meble i akcesoria zabawowe dla dzieci. Powstał Kącik Młodego Czytelnika z nowymi regałami, stolikami, pufami, dywanikami itp. Zakupiono również akcesoria animatora: chustę animacyjną, tory przeszkód, gry planszowe, artykuły plastyczne i inne.

W ramach projektu Koła Gospodyń Wiejskich z Gawrońca pozyskano środki z Kozalińskiej Agencji Rozwoju Regionalnego w ramach *Programu Społecznik na lata 2019–2021* na wyremontowanie wnętrza filii bibliotecznej w Gawrońcu. Jedno z pomieszczeń wyposażono w sprzęt gospodarstwa domowego, by mieć zaplecze do organizacji

impresz dla mieszkańców wsi. Dzięki dofinansowaniu wyremontowano również klatkę schodową, zakupiono zestaw animatora, artykuły plastyczne oraz zakupiona została mała architektura, która upiększyła plac przy budynku filii bibliotecznej.

W 2020 roku Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Reczu sfinansował remont Świetlicy Wiejskiej w miejscowości Pomień. W wyremontowanym pomieszczeniu działa filia MGBP w Reczu. Wykonane prace obejmowały wymianę oświetlenia, malowanie ścian, okien i drzwi oraz wymianę paneli podłogowych.

Na terenie należącym do filii GBP w Siemysłu, w miejscowości Trzcinik, wspólnie ze społecznością lokalną i sołectwem dokonano wielu prac, dzięki którym stworzono za budynkiem biblioteki boisko dla dzieci i młodzieży do gry w piłkę nożną i piłkę siatkową. Środki finansowe pochodziły z budżetu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego oraz z budżetu gminy Siemysł.

We Wrześnicy ukończono rozpoczęty we wrześniu 2019 roku kompleksowy remont budynku, w którym znajduje się filia BPG Sławno. Filię otwarto 29 czerwca 2020 roku.

Filia w Skalinie, należąca do BPG Stargard, pozyskała nowy lokal o powierzchni 31,15 m², w którym docelowo zorganizowano wypożyczalnię oraz część warsztatowo-edukacyjną. Pomieszczenie zostało generalnie wyremontowane i przystosowane, użyła także nowe wyposażenie ufundowane ze środków budżetu sołeckiego. Zakupiono 10 regałów, piętrową półkę na zabawki, 2 stoliki dla najmłodszych z krzeselkami, 2 maty edukacyjne, rzutnik z projektorem. Generalny remont przeszły także pomieszczenia sanitarne i gospodarcze. Restrukturyzację zrealizowano ze środków urzędu gminy oraz środków budżetowych BPG Stargard. Działanie to poprawiło w zdecydowany sposób estetykę placówki.

W 2020 roku rozpoczęto kompleksową modernizację budynku głównego Książnicy Stargardzkiej w ramach Partnerskiego Projektu Gminy Miasto Stargard oraz Książnicy Stargardzkiej, współfinansowanego przez Unię Europejską z EFRR w ramach RPO Województwa Zachodniopomorskiego 2014–2020, *Działanie 9.3 Wspieranie rewitalizacji w sferze fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów wiejskich i wiejskich*. Projekt nazwano *Książnica Stargardzka – biblioteka zaangażowana społecznie*. Ma on charakter inwestycyjny, rozwojowy i dotyczy przeprowadzenia kompleksowej rewitalizacji przestrzeni publicznej oraz rozszerzenia działań społecznych, edukacyjnych i kulturalnych realizowanych w Książnicy Stargardzkiej.

Miejska Biblioteka Publiczna w Szczecinie:

Największy zakres prac zrealizowany został w budynku przy placu Matki Teresy z Kaluty w Szczecinie. W 2020 roku prace budowlane zostały zakończone, a w 2021 roku obiekt oddany będzie do dyspozycji czytelników MBP. Zakres wykonanych prac objął między innymi: montaż dźwigu, malowanie szybu windowego, docieplenie i izolację ścian i sufitu, pokrycie dachowe, podłoga i posadzki, instalację centralnego ogrzewania, instalację ciepła technologicznego, instalację wodociągową, instalację wentylacji mechanicznej, instalację klimatyzacji, instalację elektryczną. Budynek został przysto-

sowany dla osób niepełnosprawnych. Prace w tej placówce realizowane były z dotacji inwestycyjnej urzędu miasta.

W 2020 roku MBP w Szczecinie pozyskała nowy lokal, do którego przeniesiony został księgozbiór filii nr 46 (w pierwotnym miejscu filia została wyłączona z eksploatacji z powodu bardzo złego stanu technicznego budynku).

W BP w Świeszynie wyremontowano filię w Niedalinie (między innymi malowanie, tapetowanie, odnowienie starych i zakup nowych regałów na książki, zakup biurek pod komputery). Wyremontowano też salę widowiskową w Multimedialnym Centrum Kultury e-Eureka – BP w Świeszynie (zakup nowej kotary na scenę i klimatyzacji, malowanie wnętrza, montaż projektora multimedialnego i ekranu na suficie sali widowiskowej). Remonty sfinansowano ze środków własnych instytucji. Ze środków własnych zakupiono i zamontowano dywan interaktywny.

Na parterze BP w Trzebiatowie wyremontowano sanitariaty przystosowane dla osób niepełnosprawnych.

W 2020 roku BPG Ustronie Morskie kontynuowała wymianę meblowania w bibliotece głównej. Do czytelnia zakupiono nowy stół i osiem krzeseł, dokupiono także dwa fotele biurowe dla bibliotekarzy. Zakupy zostały sfinansowane z dotacji organizatora. Pod koniec października, z inicjatywy Rady Sołeckiej w Ustroniu Morskim, na placu przed biblioteką powstała letnia czytelnia z ławeczkami i z nasadzeniami roślinnymi, fontanną oraz budką bookcrossingową w formie dorsza.

Na remont pomieszczeń bibliotecznych MiPBP w Świdwinie pozyskała 23,9 tys. zł od sponsora oraz 36,9 tys. zł dotacji celowej z urzędu miasta.

Dzięki środkom pozyskanym z Koszalińskiej Agencji Rozwoju Regionalnego w ramach *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2014–2020* i projektu pod nazwą *Rewitalizacja szansą na aktywną integrację* współfinansowanego przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Społecznego, zmodernizowane zostało wejście do budynku głównego BPG Wolin. Zamontowano rampę najazdową umożliwiającą łatwy i bezpieczny dostęp do biblioteki, zarówno osobom niepełnosprawnym, ale także starszym mającym problemy z poruszaniem się oraz matkom z dzieckiem w wózku. Na fasadzie budynku został zamontowany szyld wykonany z drewna o wymiarach 70 cm x 700 cm. Doposażono dział dziecięcy biblioteki w sprzęt audio i nagłaśniający.

Zmiana lokalizacji BPG Wałcz wpłynęła na zwiększenie powierzchni z 71 m² do 241,03 m² oraz na ogólną estetykę biblioteki.

XII. Pozabudżetowe źródła pozyskiwania środków na działalność bieżącą i inwestycje. Udział w programach, konkursach, grantach, sponsoring

W 2020 roku z programu MKiDN *Zakup nowości wydawniczych dla bibliotek* 101 bibliotek województwa zachodniopomorskiego otrzymało 866 617 zł na zakup książek, czasopism i audiobooków oraz 15 939 zł na zakup usługi e-booków. Z dodatkowych

środków Biblioteki Narodowej skorzystało pięć bibliotek – w Barwicach, Goleniowie, Policach, Szczecinie (KP) i Świdwinie. Niestety, z Programu nie skorzystało aż dziewięć uprawnionych bibliotek (instytucje kultury w Boleszkowicach, Krzęcinie, Kamieniu Pomorskim, Nowym Warpnie, Starym Czarnowie, Rymaniu, Sławoborzu, Wąlczu i gminie Świdwin).

Biblioteka Publiczna w Barlinku pozyskała 14,5 tys. zł z *Programu Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu Promocja Czytelnictwa* na działania pod nazwą *Zaczytany Barlinek*.

Białogardzka Biblioteka Publiczna ze środków finansowych otrzymanych od osoby prywatnej (320 zł) zakupiła stół i dwa krzesła dla wypożyczalni dla dzieci.

Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Bobolicach:

- W kwietniu 2020 roku grupa nieformalna złożyła wniosek do Koszalińskiej Agencji Rozwoju Regionalnego w Koszalinie, w ramach programu *Mikrodotacje, Lokalne Przedsięwzięcia Fio w Województwie Zachodniopomorskim 2020*, na zadanie *Z lupą i czytelnikiem będę świetnym czytelnikiem*. Głównym celem projektu była popularyzacja czytelnictwa wśród wszystkich mieszkańców gminy Bobolice poprzez poszerzenie oferty kulturalnej i zakup nowoczesnych akcesoriów ułatwiających czytanie. Projekt otrzymał dofinansowanie w kwocie 5 tys. zł, zakupiono lupy z podświetleniem, pulpity do wygodnego czytania książek i gazet oraz czytniki e-booków.
- W czerwcu grupa nieformalna działająca przy MGBP w Bobolicach złożyła wniosek do programu *Działaj Lokalnie* na projekt *Niezwykły świat legend bobolickich w sieci*, którego głównym celem było upowszechnienie legend bobolickich w roku jubileuszu 680-lecia nadania praw miejskich miastu Bobolice. Projekt otrzymał dofinansowanie 2720 zł.
- Na działania profilaktyczne, tj. *Ferie w Bibliotece, Kolorowe lato z biblioteką, Książka – moja Arkadia*, otrzymała z Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych kwotę 2730 zł.

Miejska Biblioteka Publiczna w Bornem Sulinowie pozyskała fundusze na realizację kilku projektów:

- *Folk'n'roll*, środki z Narodowego Centrum Kultury w ramach *Programu EtnoPolska 2020* w wysokości 28 tys. zł posłużyły do realizacji różnorodnych przedsięwzięć, takich jak:
 - wykład z prezentacją multimedialną – *Piejo, kury piejo – Folklor w muzyce poważnej i rozrywkowej*,
 - film *Decoupage z motywem ludowym* – online,
 - film *Moja przygoda z Mazowszem* – online,
 - czytanie legendy ludowej *O rusalce z Nowogardna* – online,
 - seria filmów *Mam na imię... Jestem Polakiem/Polką* – online,
 - warsztaty taneczne dla dzieci i dorosłych,
 - wystawa fotografii *Folk'n'roll*.

- *Interview z historią w tle* – w ramach programu *Działaj lokalnie* Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności, realizowanego przez Akademię Rozwoju Filantropii w Polsce oraz Ośrodka Działaj Lokalnie Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Pojezierze Razem w Szczecinku, biblioteka pozyskała 6 tys. zł na realizację filmu o mieszkańcach Bornego Sulinowa.
- *Rewitalizacja szansą na aktywną integrację* współfinansowany przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Społecznego oraz z budżetu państwa w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2014–2020. W ramach udzielonego grantu, w ramach *Poddziałania 19.2 Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność* objętego PROW na lata 2014–2020, biblioteka pozyskała środki na zagospodarowanie przestrzeni wokół MBP: na zamontowanie czterech gier podwórkowych z materiału termoplastycznego (klasy, półkole, zapłatanie ścieżki, pajęczyna) na polbruku łoży prasowej, na montaż oświetlenia zewnętrznego, na doposażenie łoży prasowej w ogrodowe komplety wypoczynkowe. Dotacja na realizację zadania wyniosła 21,5 tys. zł.
- W ramach poprawy standardu i podniesienia estetyki placówki pozyskano środki z Rady Osiedla w Bornem Sulinowie na zakup trzech zestawów parasoli.

Miejskiej Bibliotece Publicznej w Choszczynie ze środków gminy Choszczno przyznana została dotacja celowa na realizację zadania *Edukacja mieszkańców poprzez udostępnienie w Miejskiej Bibliotece Publicznej im. Marii Dąbrowskiej w Choszczynie popularnych materiałów w zakresie profilaktyki alkoholowej oraz zwalczania narkomanii i przemocy domowej* w wysokości 3 tys. zł.

Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy w Dębnie ze środków Celowego Związku Gmin w Długoszynie CZG-12 pozyskała 1 tys. zł na zakup książek i gier planszowych o tematyce ekologicznej. Wydarzenia akcji odbywały się w przestrzeni wirtualnej na facebookowym profilu Biblioteki w związku z rekomendacją Biblioteki Narodowej dotyczącą zamknięcia bibliotek z powodu dużego przyrostu zakażeń covid-19.

W 2019 roku biblioteka pozyskała grant w wysokości 15 tys. zł w formie darowizny od Fundacji BGK im. J.K. Steczkowskiego w ramach konkursu *Na dobry początek*, którego realizacja miała się odbyć w 2020 roku. Projekt *Akademia Malucha – rozwijamy się w bibliotece* ze względu na pandemię covid-19 nie został do końca zrealizowany – przedłużono okres realizacji projektu do 30 kwietnia 2021 roku. W 2020 roku udało się zakupić stoły, krzesła, telewizor i dywany do Oddziału Dziecięcego biblioteki. Ze względu na pandemię nie zrealizowano działań miękkich.

Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Drawsku Pomorskim, pomimo pandemii, zrealizowała kilka projektów, na które otrzymała dofinansowanie:

- *Z Programu Partnerstwo dla książki* (Instytut Książki, Fundusz Promocji Kultury), umowa z dnia 2020 maja 21 numer 03887/20/FPK/IK, tytuł projektu *Nie tylko bibliotekarz...*, dofinansowanie 35 tys. zł na szkolenia skierowane do pracowników bibliotek z powiatu drawskiego.

- *Z Programu Partnerstwo dla książki* (Instytut Książki, Fundusz Promocji Kultury), umowa z dnia 3 czerwca 2020 roku numer 02204/20/FPK/IK, tytuł projektu *Wkręcenie w czytanie*, dofinansowanie 38 tys. zł. Głównym celem projektu było wzmocnienie roli drawskiej biblioteki jako miejsca animacji i kultury, ważnego dla środowiska lokalnego. Przedsięwzięcie polegało na zorganizowaniu licznych spotkań, prelekcji i wykładów, a także imprez integracyjnych, których motywem przewodnim była książka i czytanie. Większość imprez odbyła się w sali widowiskowej przy bibliotece, z zachowaniem reżimu sanitarnego, bądź w plenerze. Wykonane działania kulturalne wykreowały wizerunek biblioteki jako miejsca otwartego, przyjaznego i odpowiadającego na potrzeby i oczekiwania mieszkańców, miejsca kultury ważnego dla środowiska. Wpłynęły też na wzrost atrakcyjności i znaczenia biblioteki na mapie instytucji kultury w gminie. Ze względu na pandemię realizacja tego projektu była bardzo utrudniona.
- *Z Programu Ojczysty – dodaj do ulubionych* (Narodowe Centrum Kultury), umowa z dnia 2 czerwca 2020 roku numer 7/2020/NCK/O, tytuł projektu *Ojczysty – nasz ulubiony!*, dofinansowanie 40 tys. zł z Narodowego Centrum Kultury. Wkład własny 11,7 tys. zł, w tym z dotacji celowej gminy Drawsko Pomorskie 6,7 tys. zł oraz z dotacji powiatu drawskiego na zadania powiatowe 5 tys. zł. Biblioteka przygotowała i przeprowadziła panel językowy *Ojczysty – nasz ulubiony* w Centrum Kultury w Drawsku Pomorskim w ramach projektu *Ojczysty – nasz ulubiony*. Panel odbył się w 16 września 2020 roku. Uczestniczyła w nim młodzież licealna i nauczyciele z ZSP z Drawska Pomorskiego, Kalisza Pomorskiego i Złocieńca. Uczestnicy wysłuchali wykładów prof. zw. dr hab. Ewy Kołodziejek z Uniwersytetu Szczecińskiego i dr Grażyny Majkowskiej z Uniwersytetu Warszawskiego. Drawscy czytelnicy mieli jednak szczęście, bo pomimo pandemii bibliotekarze znaleźli sposób, aby nie tracić z nimi kontaktu i promować czytelnictwo innymi metodami i sposobami.
- W ramach dotacji celowej na zadanie *Remonty obiektów ośrodka* gmina Drawsko Pomorskie przyznała 36 843,26 zł. Z tych środków wyremontowano część dachu budynku biblioteki w ramach zadania *Remont dachu na budynku Piłsudskiego 12*. Ze środków własnych ośrodka kultury, którego częścią jest biblioteka, opłacono wykonanie projektu tego remontu na kwotę 1722 zł.

Cztery imprezy organizowane przez BP w Gryfinie zostały dofinansowane przez PGE GiEK S.A. Zespół Elektrowni Dolna Odra: dwie wystawy plenerowe *Polskie symbole narodowe*, *Polsko-bolszewicka wojna na plakaty*, *Narodowe Czytanie*. Klauzula poufności w umowie sponsoringowej nie pozwala Bibliotece na ujawnienie kwoty sponsoringu.

Miejska Biblioteka Publiczna w Kołobrzegu realizowała dwa programy dofinansowane ze środków *Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych*:

- *Program Biblioteka Bezpieczna i Przyjazna Dziecku 2020*, dotacja gminy Miasto Kołobrzeg, środki MPPiRPA 23,4 tys. zł, wkład własny 4401,02 zł, na ferie zimowe i letnie dla dzieci;

- *Program Język Polski w codziennym (u)życiu. Podróż ze słowem*, dotacja gminy Miasto Kołobrzeg, środki MPPiRPA 29 tys. zł, wkład własny 3861 zł.

Z *Programu Kultura – Interwencje 2020* Narodowego Centrum Kultury, na projekt *Wytropić zbójców z Gracjanem*, KBP otrzymała kwotę 6 tys. zł. Celem projektu było wzmocnienie uczestnictwa mieszkańców Koszalina w kulturze oraz upamiętnienie Gracjana Bojara-Fijałkowskiego, zasłużonego koszalińskiego pisarza, autora między innymi zbioru legend *O zbójcach z Góry Chełmskiej*. Od 1 czerwca 2020 do 30 października 2020 roku między innymi: nagrano film z udziałem trójki potomków pisarza i udostępniono go na YouTube; przygotowano wystawę poświęconą autorowi, która była dostępna w witrynach biblioteki w budynku głównym i we wszystkich jej filiach; udostępniono lekcję online na temat życia i twórczości pisarza oraz samego projektu *Wytropić zbójców z Gracjanem* (prezentacja została udostępniona wszystkim koszalińskim szkołom podstawowym bezpłatnie, do dowolnego wykorzystania, umieszczono ją również na YouTube); zrealizowano grę miejską – w oparciu o legendę *O zbójcach z Góry Chełmskiej* zostały zaprojektowane sylwetki zbójców, 11 postaci wydrukowanych na PCV znalazło swoje miejsce w różnych punktach miasta, każda z nich została opatrzona biogramem pisarza, fragmentem legendy jego autorstwa i kodem QR, odsyłającym do zakładki na stronie internetowej www.biblioteka.koszalin.pl, można było pobrać różne materiały, np. ilustracje, krzyżówki, rebusy, kolorowanki oraz tekst legendy, gra polegała na poszukiwaniu zbójców w mieście i czytywaniu kodów QR; zorganizowano cykl trzech rajdów pieszych Śladami koszalińskich legend na Górze Chełmskiej – wszystkie odbyły się w trzy soboty września.

Biblioteka Publiczna w Kozielicach wraz z Gminnym Ośrodkiem Kultury w Kozielicach oraz Stowarzyszeniem Zwykłym Razem złożyła projekt w *Programie Społecznik* zatytułowany *Kto czyta książki, ten żyje podwójnie*. Pozyskano dotację w kwocie 4 tys. zł na zakup bajek dla dzieci.

Miejska i Gminna Biblioteka Publiczna w Lipianach w 2020 roku otrzymała z Instytutu Książki w ramach programu *Infrastruktura bibliotek 2016–2020* ostatnią transzę na remont biblioteki w wysokości 143 tys. zł. Prace ukończono we wrześniu 2020 roku.

W 2019 roku rozpoczęto budowę Domu Wiejskiego w Ostrowcu będącego własnością GBP w Malechowie. Biblioteka otrzymała dofinansowanie ze środków na operację w zakresie działania *Realizacja lokalnych strategii rozwoju kierowanych przez społeczność* w ramach *Priorytetu 4 Zwiększenie zatrudnienia i spójności terytorialnej* objętego *Programem Operacyjnym Rybactwo i Morze* w wysokości 1 028 000 zł oraz dotację celową z budżetu gminy Malechowo. W 2020 roku zakończono tę inwestycję.

W 2020 roku MBP w Międzyzdrojach zrealizowała trzy projekty w ramach Międzyzdrojskiego Budżetu Obywatelskiego:

- *Ebooki i audiobooki w bibliotece*,
- *Wypożyczalnia gier planszowych*,
- *Święto pieczonego ziemniaka*.

Wszystkie uzyskały dofinansowanie (po 5 tys. zł każdy projekt).

Projekt *Ebooki i audiobooki w bibliotece* uzyskał największą liczbę głosów od mieszkańców.

Biblioteka Publiczna w Mirosławcu otrzymała dotację celową od gminy Mirosławiec w kwocie 12 tys. zł na wydanie przewodnika historycznego.

Dwie biblioteki szkolno-publiczne w gminie Rewal pozyskały środki w ramach *Programu Zakup nowości wydawniczych do bibliotek szkolnych z Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa*. Pozyskane przez Bibliotekę Szkolno-Publiczną w Niechorzu środki finansowe pozwoliły na zakup 287 wol. książek. Z kolei BSP w Rewalu pozyskała 4 tys. zł na zakup nowości.

Miejska Biblioteka Publiczna w Nowogardzie pozyskała 13 648 zł z Krajowego Funduszu Szkoleniowego oraz 2460 zł z Fundacji Dobra Sieć.

Wiejski Ośrodek Kultury w Nowogrodku Pomorskim, w którego skład wchodzi BP w Karsku, na projekt *Miniatura i Architektura*, w ramach programu *Bardzo Młoda Kultura*, realizowanego przez Narodowe Centrum Kultury, otrzymał dofinansowanie w kwocie 4 tys. zł. Przedsięwzięcie skierowane było do dzieci i młodzieży z gminy i miało na celu rozbudzenie zainteresowań lokalną architekturą i zabytkami. Od 14 lipca do 28 sierpnia grupa 22 dzieci spotykała się co tydzień w bibliotece w Karsku, aby poznawać historię gminnych zabytków. Równolegle przygotowywana była plenerowa wystawa plansz oraz film pokazujący walory gminnych zabytkowych obiektów.

Dotacja z Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych pozwoliła MBP w Sławnie na:

- zorganizowanie ferii w bibliotece (500 zł plus wkład własny biblioteki)
- dofinansowanie spotkań autorskich – 1 tys. zł
- dofinansowanie zakupu środków i materiałów związanych z covid-19 – 2 389,90 zł.

Bank Spółdzielczy w Sławnie dofinansował MBP w Sławnie zakup elektronicznych kart czytelnich w kwocie 1,5 tys. zł.

Gminna Biblioteka Publiczna w Starej Dąbrowie złożyła wniosek do programu *Równać Szanse – 2020* organizowanego przez Polską Fundację Dzieci i Młodzieży i otrzymała dotację w wysokości 8,5 tys. zł na realizację zadania w 2021 roku.

W 2020 roku Książnica Pomorska zrealizowała trzy projekty:

- *Jak Cię widzę, tak Cię piszę. Skuteczna promocja biblioteki*. Wniosek złożono w programie *Partnerstwo dla książki* Instytutu Książki. Projekt przewidywał 12 szkoleń online dla 197 bibliotekarzy województwa zachodniopomorskiego i obejmował tematyką różnorodną promocję biblioteki, zarówno w internecie, jak i w formie tradycyjnej. Dofinansowanie wyniosło 22 480 zł.
- *Biblioteka w sieci* dofinansowane w wysokości 6 tys. zł ze środków MKiDN z programu *Kultura w sieci*. Zadanie obejmowało zorganizowanie sześciu szkoleń online związanych z działalnością bibliotekarzy w internecie, głównie prowadzeniu zajęć online dla użytkowników bibliotek. Przeszkolonych zostało 60 osób.

- *Dyskusyjne Kluby Książki* zostały dofinansowane ze środków Instytutu Książki kwotą 88,8 tys. zł. Zadanie, dzięki któremu w województwie zachodniopomorskim działa niemal 100 DKK, w ramach których spotyka się około 877 stałych członków. Dzięki pozyskanym środkom finansowym mogły odbyć się spotkania autorskie z pisarzami, organizowane są również szkolenia dla moderatorów. Pomimo pandemii biblioteki zgłaszały chęć zorganizowania spotkań stacjonarnych w bibliotekach lub, w okresie letnim, spotkań w plenerze. Niechętnie przyjmowały propozycję spotkań autorskich odbywających się online. Zdecydowane były na kameralne spotkania w przestrzeni biblioteki z zachowaniem reżimu sanitarnego. Biblioteki, które do tej pory aktywnie uczestniczyły w programie *Dyskusyjne Kluby Książki* również w 2020 roku zgłaszały chęć zorganizowania spotkań autorskich, w niektórych bibliotekach odbyło się nawet kilka tego rodzaju imprez. Stali członkowie klubów, już w trakcie pierwszego zamknięcia bibliotek, organizowali spotkania online, omawiając przeczytane książki. Tylko kilka bibliotek posiadających DKK nie zorganizowało żadnego spotkania klubowiczów.

Miejska Biblioteka Publiczna w Szczecinie pozyskała dofinansowanie z *Programu Partnerstwo dla książki* ze środków finansowych ministra kultury i dziedzictwa narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury na dwa zadania:

- *OKOlice Literatury: Granice i Pogranicza* – 35 tys. zł. W ramach zadania odbyła się druga edycja festiwalu literatury non-fiction. Ideą przewodnią stała się analiza historyczno-społeczno-kulturowa życia na granicy i pograniczu. Spotkania autorskie, warsztaty, panele dyskusyjne odbywały się w formule hybrydowej: z ograniczoną liczbą publiczności w bibliotece, offline oraz przez transmisję online w internecie. Wybrane wydarzenia były tłumaczone na język migowy. Wydarzenia towarzyszące to spacer historyczno-literacki i spektakl teatru stolikowego.
- *Wzmocnienie kompetencji pracowników Miejskiej Biblioteki Publicznej w Szczecinie* – 10,5 tys. zł. Na realizację zadania złożyło się sześć szkoleń (współpraca w biblioświecie, badanie potrzeb użytkowników, pozyskiwanie środków, myślenie wizualne, praca z młodym czytelnikiem, media społecznościowe). Szkolenia odbywały się w dwóch filiach MBP oraz online.

Biblioteka Publiczna w Świeszymiu otrzymała dofinansowanie w wysokości 8,5 tys. zł na realizację projektu *Ekoszycie – ekożycie* w ramach programu *Równać Szanse*. Realizację projektu przewidziano na 2021 rok.

Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Trzcińsku-Zdroju ze wsparcia w *Programie Społecznik* realizowała dwa zadania:

- *Akademia Malucha czyli wspieramy rozwój małych dzieci*. Na ten cel pozyskała 4 tys. zł (w tym 3,6 tys. zł na zakup mebelków wypoczynkowych dla dzieci oraz pomocy dydaktycznych, a 400 zł – upominków dla dzieci).
- *Jesienna Akademia Malucha czyli wspieramy rozwój małych dzieci* (II edycja). Biblioteka pozyskała kolejne 4 tys. zł (w tym 3,2 tys. zł na zakup pomocy do zajęć,

materiałów do działań twórczych, siedzisk dla dzieci pokrytych tkaniną PCV bez ftalanów, parawanu do ograniczenia powierzchni sali, laminatora, a 900 zł – paczek mikołajkowych dla dzieci).

Biblioteka Publiczna w Trzebiatowie. Od Zarządu Powiatu Gryfickiego Trzebiatowski Ośrodek Kultury otrzymał, po raz kolejny, dofinansowanie na coroczny projekt *Czytające podwórka* w wysokości 3 tys. zł.

Gminna Biblioteka Publiczna w Tychowie, dzięki współpracy z Gminną Komisją Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych działającą przy urzędzie miasta, otrzymała środki przeznaczone na zakup nagród w konkursie zorganizowanym podczas ferii.

Biblioteka Publiczna Gminy Wałcz otrzymała dary finansowe na kwotę 580 zł oraz dary rzeczowe na kwotę 3458,40 zł (biurka, stacja dezynfekcyjna).

Dzięki środkom pozyskanym z Koszalińskiej Agencji Rozwoju Regionalnego, w ramach *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2014–2020* i projektu *Rewitalizacja szansą na aktywną integrację* współfinansowanego przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Społecznego, zmodernizowane zostało wejście do budynku BPG Wolin, poprzez montaż rampy najazdowej umożliwiającej łatwy i bezpieczny dostęp do biblioteki osobom niepełnosprawnym, starszym i mającym problemy z poruszaniem się oraz matkom z dzieckiem w wózku. Na fasadzie budynku został zamontowany szyld zewnętrzny wykonany z drewna o wymiarach 70 cm x 700 cm. Ponadto wyposażono dział dziecięcy biblioteki w sprzęt audio i nagłaśniający. Całość kosztów w wysokości 21,5 tys. zł została pokryta z funduszy zewnętrznych.

Biblioteka Publiczna w Złocięcu znalazła się w gronie 30 zwycięskich wniosków w trzeciej edycji *Programu Generacja 6.0* Fundacji BGK im. J. K. Steczkowskiego. Grant w wysokości 15 tys. zł został przeznaczony na realizację projektu pod nazwą *Cyfrowy Senior w Biblio@Sieci*. Do udziału zaproszono seniorów, osoby 60+. W ramach projektu uczestnicy wzięli czynny udział w kursie komputerowym *Bądź w Sieci*, warsztatach z zakresu obsługi smartfonów oraz warsztacie fotograficznym. Dodatkowo uczestników zapoznano z językiem użytkowym stosowanym w mediach. Ponadto odbyło się sześć spotkań tematycznych ze specjalistami, przybliżających ich uczestnikom funkcjonowanie w cyfrowym świecie (e-urzędowość, e-wnioski, e-bankowość, e-pacjent).

Niektóre z bibliotek, zamiast środków finansowych z projektów, pozyskały od różnych podmiotów sprzęt, elementy wyposażenia, nagrody do konkursów, książki itp.:

Ponad 20 bibliotek włączyło się w akcję *Mała Książka – Wielki Człowiek*. Ma ona zachęcić rodziców do odwiedzania bibliotek i codziennego czytania z dzieckiem. Każde dziecko w wieku przedszkolnym (3–6 lat), które przyjdzie do biblioteki biorącej udział w projekcie, otrzyma w prezencie wyjątkową „wyprawkę czytelniczną” na dobry „czytelnicy start”. Projekt ten cieszy się bardzo dużym zainteresowaniem już od samego początku.

Pięć bibliotek (w Dziwnowie, Międzyzdrojach, Osinie, Postominie i Pyrzycach), dzięki akcji *Przerwa na wspólne czytanie Kinder*, otrzymało książki z dedykacją auto-

rów – Michała Rusinka, Sylwii Stano i Zofii Karaszewskiej – oraz duże pufy do kąpekó dziecięcych.

Trzy biblioteki, w Dobrzanach, Międzyzdrojach i Postominie, w ramach akcji *Biblioteka bezglutenowa*, za napisany wiersz o tematyce dotyczącej glutenu i celiakii oraz zrobienie zdjęcia na temat bezglutenowego odżywiania, a także przesłanie przepisu na wymyślane danie bez glutenu, otrzymały bezpłatnie książki o tematyce żywienia.

Instytut Pamięci Narodowej, w ramach projektu *Biblioteka na to czeka*, przekazał nieodpłatnie do księgozbiorów bibliotek w Dębnie, Grzmiącej, Międzyzdrojach i Węgorzynie swoje publikacje książkowe. Celem akcji było rozpowszechnianie wiedzy z zakresu najnowszej historii Polski poprzez udostępnienie czytelnikom dorobku wydawniczego Instytutu Pamięci Narodowej.

Od kilku lat biblioteki, szczególnie w gminach wiejskich, wykazują zaangażowanie w projekty realizowane w formie partnerstwa z innymi organizacjami, instytucjami czy stowarzyszeniami, które otrzymały dofinansowania na zadania lokalne. Biblioteki dysponujące wykształconą kadrą i lokalem otwartym w dogodnych godzinach są dla nich atrakcyjnym partnerem.

Dzięki współpracy ze Stowarzyszeniem Forum Chociwelskie, Filia w Długim Miejsko-Gminnej Biblioteki w Chociwlu mogła zorganizować turniej tenisa stołowego wraz z konkursem profilaktycznym, wszystkie nagrody były sfinansowane dzięki środkom pochodzącym od Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Polanów nadal realizowała projekt *Strefa Aktywności Społecznej* w ramach poddziałania *Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania* objętego PROW na lata 2014–2020. W listopadzie 2017 roku zawarto pięcioletnią umowę współpracy ze Stowarzyszeniem Środkowopomorska Grupa Działania w Koszalinie na realizację tego projektu. W związku z tym biblioteka otrzymała dodatkowy sprzęt: tablet, aparat fotograficzny (lustrzanke), nagłośnienie, namiot ekspresowy, profesjonalną chustę animacyjną, grę integracyjną. Ponadto pracownik biblioteki wziął udział w bezpłatnym dwudniowym szkoleniu *Animator czasu wolnego*. Projekt ma za zadanie aktywizować społeczność lokalną. W 2019 i 2020 roku dołączyły do niego BPG Biesiekierz i BPG Sławno. Placówki zawarły ze Stowarzyszeniem Środkowopomorska Grupa Działania umowę o świadczenie usług przy mobilnej strefie aktywności, funkcjonującej w ramach projektu *Strefy Aktywności Społecznej*.

Filia nr 8 KBP, we współpracy ze Stowarzyszeniem Osób Niepełnosprawnych Ikar, przeprowadziła cykl spotkań *Zmałujmy w bibliotece*, na który pozyskano środki finansowe w ramach *Programu Społecznik*. Projekt realizowany był od lutego do października i miał na celu integrowanie oraz aktywizację czytelników, osób niepełnosprawnych i seniorów, a także rozwijanie ich zdolności malarskich. Ze względu na ograniczenia spowodowane pandemią formuła warsztatów została zmieniona i poza jednym spotkaniem, w którym wzięli udział wszyscy uczestnicy projektu, odbyło się pięć spotkań z ograniczeniem do trzech osób. Z każdego spotkania został przygotowany film pokazujący jak powstają ob-

razy. Powstałe w tym czasie obrazy zostały wyeksponowane na sztalugach w czytelni filii. W październiku został zorganizowany wernisaż kończący projekt, podczas którego wszyscy uczestnicy otrzymali folder ilustrujący działania podjęte podczas realizacji projektu.

Filia w Kołaczu BP w Połczynie Zdroju, w ramach *Programu Społecznik na lata 2019–2021*, realizowanego przez Koło Gospodyń Wiejskich, została doposażona w meble i akcesoria zabawowe dla dzieci. Powstał Kącik Młodego Czytelnika z nowymi regałami, stolikami, pufami, dywanikami itp. Zakupiono również akcesoria animatora: chustę animacyjną, tory przeszkód, gry planszowe oraz artykuły plastyczne i inne.

Filia w Gawrońcu, w ramach projektu Koła Gospodyń Wiejskich z Gawrońca, również pozyskała środki z Koszalińskiej Agencji Rozwoju Regionalnego w ramach *Programu Społecznik na lata 2019–2021* na wyremontowanie wnętrza filii bibliotecznej. Jedno z pomieszczeń wyposażono w sprzęt gospodarstwa domowego, by mieć zaplecze do organizacji imprez dla mieszkańców wsi. Dzięki dofinansowaniu wyremontowano również klatkę schodową, zakupiono zestaw animatora, artykuły plastyczne oraz małą architekturę, która upiększyła plac przy budynku filii.

Poprzez firmę Cosinus biblioteki w Baniach i Nowym Warpnie kontynuują współpracę z lokalnymi przedsiębiorcami i w 2020 roku otrzymały kolejne pomoce dydaktyczne, książki dla dzieci i gry planszowe.

Miejska Biblioteka Publiczna w Międzyzdrojach i Gminna Biblioteka Publiczna w Dolicach zakwalifikowały się do projektu Liga eSzkola NUTS 3 (realizacja w 2021) współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach *Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa, Działanie 3.2 Innowacyjne rozwiązania na rzecz aktywizacji cyfrowej*. W 2021 roku w obu bibliotekach poprowadzone zostaną praktyczne zajęcia dla dzieci i młodzieży z programowania robotów LEGO oraz zajęcia e-Citizen ECDL w zakresie umiejętności wykorzystywania komputera i internetu. W ramach projektu, biblioteki otrzymają po dwa zestawy robotów programowalnych LEGO SPIKE prime, dwa komputery typu notebook, dwa tablety oraz zestaw turniejowy FIRST LEGO League (matę przejazdową oraz klocki do budowy modeli i przeszkód stawianych na macie).

Biblioteka Publiczna Gminy Biesiekierz nadal współpracuje z Fundacją Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego, tworząc Lokalny Klub Kodowania.

Sześć bibliotek (GBP w Białogardzie, BPMiG w Dębnie, BPwG Kołobrzeg, BP w Połczynie Zdroju, GBP w Warnicach, MBP w Węgorzynie) przystąpiło do programu *Sieć na kulturę*. Projekt jest współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach *Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa (Działanie 3.2 Innowacyjne rozwiązania na rzecz aktywizacji cyfrowej)*. Jego głównym celem jest podniesienie kompetencji i kwalifikacji cyfrowych pracowników gminnych samorządowych instytucji kultury poprzez organizację szkoleń oraz dostęp do materiałów edukacyjnych, rozwijanie kompetencji cyfrowych dzieci i młodzieży w wieku od 10 do 18 poprzez prowadzenie atrakcyjnych i perspektywicznych zajęć oraz wyposażenie placówek

GSIK w sprzęt niezbędny do organizacji zajęć i warsztatów. W ramach projektu każda z bibliotek może otrzymać sześć laptopów oraz przeszkolić dwóch pracowników biblioteki. Z powodu pandemii covid-19 realizacja projektu została przeniesiona na 2021 rok.

Pracownicy MBP w Szczecinie uczestniczyli w ogólnopolskiej wymianie dla bibliotekarek i bibliotekarzy *Praktyka dla praktyka* w ramach projektu realizowanego przez Stowarzyszenie LABiB. Projekt zrealizowano ze środków Fundacji Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego. Pracownicy MBP w Szczecinie wyjechali do bibliotek do Grodziska Mazowieckiego i Łodzi.

Sześć bibliotek – w Boleszkowicach, Drawsku Pomorskim, Ińsku, Międzyzdrojach, Starej Dąbrowie i Świnoujściu – zostało Ambasadorami w konkursie *75. urodziny Pippi – Lato z Pippi* organizowanym przez Wydawnictwo Jungofffska. Czytelnicy bibliotek otrzymali wyróżnienia w konkursach plastycznym i literackim.

Biblioteka Publiczna Gminy Biesiekierz od wielu lat współpracuje z Fundacją Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego, realizując projekt pod nazwą Lokalny Klub Kodowania *Link do przyszłości*.

Również od wielu lat BPMiG w Polanowie realizuje projekt Nieodpłatnej pomocy prawnej w Bibliotece dla mieszkańców gminy Polanów. Świadczona jest nieodpłatna pomoc prawna i poradnictwo obywatelskie przez prawników dwa razy w tygodniu po cztery godziny. Jest to zadanie zlecone z zakresu administracji rządowej realizowane przez powiat koszaliński, finansowane z dotacji budżetu państwa. W 2020 roku z porad prawnych skorzystało 105 osób.

Wszystkie biblioteki narzekały na brak możliwości przeprowadzenia zaplanowanych na 2020 rok działań kulturalno-edukacyjnych. Jednakże, jak wynika ze sprawozdań, żadna z bibliotek, które otrzymały środki zewnętrzne na działania animacyjne, nie zwróciła dotacji. Dużo wydarzeń zaplanowanych na pierwsze półrocze 2020 zostało przesuniętych na miesiące letnie, aby mogły odbywać się w plenerze. Biblioteki ograniczały liczbę uczestników zajęć odbywających się w pomieszczeniach, ale nie samą liczbę zajęć – czasami zwiększano ich liczbę, aby wszyscy chętni mogli w nich uczestniczyć. Niektóre zaplanowane działania przeniesiono do internetu, np. konkursy, czytanie czy szkolenia. W kilku przypadkach operator programu ogłosił przesunięcie działań na 2021 rok bez konieczności rozliczania dotacji w 2020.

Budżet obywatelski

Uchwałą nr XXXV/284/2020 Rady Miejskiej w Drawsku Pomorskim z dnia 26 listopada 2020 roku w sprawie wyposażenia Ośrodka Kultury w majątek, przekazano nieodpłatnie na rzecz Ośrodka Kultury w Drawsku Pomorskim (MiPBP w Drawsku Pomorskim) książki zakupione w ramach Budżetu Obywatelskiego 2020 (projekt pod nazwą *Zaczytane Drawsko*). Wartość zakupionych książek dla mieszkańców gminy Drawsko Pomorskie wyniosła 28 818,99 zł.

Koszalińska Biblioteka Publiczna, dzięki inicjatywie mieszkańców, pozyskała środki finansowe, w ramach Budżetu Obywatelskiego Miasta Koszalina na 2020 rok, na projekt

Kulturalne miejsce spotkań *Pod Bookiem*, który nawiązuje do kultowego miejsca, którym był w latach 80. taras dla czytelników. Wśród otaczających KBP od strony południowej drzew osadzony zostanie taras, który zostanie wyposażony w kolorowe meble ogrodowe, leżaki, bujne rośliny, a także sprzęt niezbędny do organizacji plenerowych wydarzeń kulturalnych otwartych dla mieszkańców. Wysokość dofinansowania wynosi 467,5 tys. zł.

W 2020 roku MBP w Międzyzdrojach zrealizowała trzy projekty w ramach Międzyzdrojskiego Budżetu Obywatelskiego:

- *Ebooki i audiobooki w bibliotece*
- *Wypożyczalnia gier planszowych*
- *Święto pieczonego ziemniaka.*

Wszystkie trzy projekty uzyskały dofinansowanie (po 5 tys. zł każdy projekt).

Projekt *Ebooki i audiobooki w bibliotece* uzyskał największą liczbę głosów od mieszkańców.

Środki finansowe nie zostały przekazane bibliotece – wszelkie płatności realizował urząd miasta.

Biblioteka Publiczna w Barwicach – pomalowanie oraz położenie nowej podłogi w pomieszczeniach, w których mieści się filia biblioteczna w Nowym Chwalimiu. Remont sfinansowano z funduszu sołeckiego.

Gminna Biblioteka Publiczna w Będzinie otrzymała 3 tys. zł od rad sołeckich z terenu gminy. Z funduszy tych opłacono spotkanie autorskie, zakupiono książki i maszynę tnąco-wytłaczającą z wykrojnnikami do zajęć plastycznych.

Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Dębno – od 2005 roku rady sołeckie przydzielają filiom biblioteki działającym na ich terenie środki z funduszy sołeckich. Kwoty te zależą od możliwości finansowych rad sołeckich i w każdej miejscowości kształtują się od 700 zł do 2 tys. zł. Środki przeznaczone są na zakup nowości książkowych, opłatę łącza internetowego czy też materiałów biurowych i zakup tonerów na wykonywanie wydruków oraz kserokopii dla mieszkańców wsi. O podziale środków finansowych, w jakiej wysokości i na co zostaną przeznaczone, samodzielnie decydują rady sołeckie poszczególnych miejscowości.

Książnica Stargardzka na warsztaty lalkarskie *Teatr Się Robi* pozyskała 25 tys. zł w ramach Stargardzkiego Budżetu Obywatelskiego 2020. Zrealizowano międzypokoleniowe warsztaty z lalkarstwa, których zwieńczeniem było przedstawienie *Bajkowy galimatias*. Warsztaty polegały na własnoręcznym wykonaniu, w pierwszej kolejności, lalek teatralnych wraz z kostiumami, a następnie scenografii, na zakończenie zrealizowano spektakl.

Kilkanaście bibliotek publicznych województwa zachodniopomorskiego wzięło udział w dziewiątej edycji Rankingu Bibliotek organizowanego przez „Dziennik Rzeczpospolita” i Instytut Książki.

Pierwsze miejsce w Polsce i w województwie zajęło Centrum Kultury i Biblioteka Publiczna Gminy i Miasta w Sianowie. Na wysokich miejscach w Polsce uplasowały się również biblioteki z Biesiekierza, Dębna, Międzyzdrojów, Goleniowa, Gryfic i Polanowa.

W 2020 roku KBP otrzymała Nagrodę Prezydenta Miasta Koszalina za działania w zakresie kultury – *Kulturalna Inicjatywa Roku 2019*, w kategorii dzieci i młodzież, za kwartalnik wydawany przez Filię nr 3 KBP „Głos Dziecięcy”. W 2019 roku powstały cztery numery wydawnictwa. Podczas pracy nad gazetką dzieci uczą się praktycznych umiejętności od fachowców. Na stałe współpracują z nimi rodzice, nauczyciele, grafik i bibliotekarze. Na zajęcia zapraszani są także dziennikarze, poeci i pisarze związani z Koszalinem. Gazetka jest pisana i ilustrowana odręcznie, drukowana w 160 egzemplarzach. Po wydrukowaniu dostępna jest bezpłatnie w KBP i filiach bibliotecznych oraz szkołach podstawowych. Fragmenty gazetki są drukowane w piątkowym dodatku do „Głosu Koszalińskiego”.

Bibliotekarzem Roku 2019 w konkursie marszałka województwa zachodniopomorskiego i Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich została Aldona Piaskowska – dyrektor BPG Wałcz.

XIII. Stan organizacyjny i działalność bibliotek powiatowych na rzecz bibliotek gminnych. Zadania wojewódzkie realizowane przez Książnicę Pomorską

Stan i struktura bibliotek sprawujących nadzór merytoryczny na poziomie powiatowym w 2020 roku nie uległa zmianie.

1. Liczba bibliotek powiatowych

W województwie zachodniopomorskim funkcjonuje:

- 1 biblioteka powiatowa (organizatorem jest starostwo powiatowe);
- 6 bibliotek, których funkcje powiatowe są zapisane w statucie (oraz w nazwie biblioteki), ale zadania powiatowe realizują na podstawie porozumień;
- 10 bibliotek pełniących funkcje powiatowe na mocy porozumień (organizatorem jest samorząd gminny);
- 3 biblioteki w miastach na prawach powiatu (w tym KBP, która pełni funkcję biblioteki powiatowej dla powiatu grodzkiego i ziemskiego).

W powiecie gryfińskim funkcje powiatowe pełnią dwie biblioteki – w Gryfinie i w Chojnie.

W województwie zachodniopomorskim powiat kołobrzeski, jako jedyny, nie posiada biblioteki powiatowej.

2. Stan organizacyjny bibliotek powiatowych

W 2020 roku biblioteki powiatowe otrzymały od 10 tys. do 105 tys. zł na działalność na rzecz bibliotek w powiecie (średnio 35 tys. zł). Biblioteki powiatowe zgłaszały, że fundusze te w zdecydowanej większości nie były wystarczające. W wyjątkowej sytuacji jest PBP w Wałczu, której całość działalności finansowana jest ze środków starostwa powiatowego. W 2020 roku dotacja wzrosła o 28 tys. zł i wyniosła 193 tys. zł.

Starostwa w powiatach kamieńskim i pyrzyckim od wielu lat przekazują dotację na pełnienie zadań powiatowych poprzez urząd miasta. Przyznany bibliotekom budżet od organizatora nie jest zwiększany o dotację na pełnienie zadań powiatowych, ale

utrzymywany na poziomie przyznany przez organizatora, tzn. kwota przekazywana z budżetu organizatora jest pomniejszana o dotację powiatową. W rezultacie biblioteki nie otrzymują dodatkowych środków finansowych na pełnienie zadań powiatowych, pomimo przekazywanej przez starostwo dotacji.

Łącznie samorządy powiatowe przekazały bibliotekom na działalność powiatową 849 488 zł, to jest o prawie 30 tys. złotych więcej niż w 2020 roku.

Na zwiększenie ogólnej sumy miała wpływ podwyżka dotacji podmiotowej PBP w Wałczu oraz w powiatach białogardzkim (ponad 8 tys. zł) i goleniowskim, a także drobne, po kilkaset złotych, podwyżki dla kilku innych bibliotek (Choszczno, Łobez, Pyrzyce, Świdwin). Niestety, w powiecie sławieńskim po jednorazowym zwiększeniu dotacji w 2019 roku do 25 tys. zł, w 2020 starostwo nadal przekazuje 20 tys. zł dotacji na zadania powiatowe. Spośród 18 bibliotek powiatowych funkcjonujących w województwie zachodniopomorskim, nadal tylko 6 dysponuje budżetem powiatowym powyżej 50 tys. zł.

Koszalińska Biblioteka Publiczna oddała starostwu powiatowemu prawie 10 tys. zł niewykorzystanej dotacji.

Wśród 18 bibliotek sprawujących funkcje powiatowe, w dalszym ciągu 4 nie są samodzielnymi instytucjami kultury (działają w strukturach ośrodków kultury). Należą do nich:

- Ośrodek Kultury. Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Drawsku Pomorskim;
- Centrum Kultury. Miejska Biblioteka Publiczna w Chojnie (jest biblioteką powiatową dla połowy powiatu gryfińskiego);
- Samorządowa Agencja Promocji i Kultury. Miejska Biblioteka Publiczna w Szczecinku;
- Świdwiński Ośrodek Kultury. Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Świdwinie.

Brak samodzielności organizacyjnej utrudnia wyżej wymienionym bibliotekom pełnienie nadzoru merytorycznego nad bibliotekami w powiecie, zwłaszcza że teren działania ośrodków kultury obejmuje jedynie własną gminę, a nie cały powiat.

Brak biblioteki powiatowej bądź brak samodzielności organizacyjnej spowodował, że w województwie zachodniopomorskim mamy jeszcze biblioteki, niebędące instytucjami kultury, zlokalizowane właśnie w takich powiatach. W powiatach świdwińskim i kołobrzeskim (powiat kołobrzeski nie prowadzi biblioteki powiatowej) na koniec 2020 roku funkcjonowały trzy biblioteki niemające statusu instytucji kultury.

W całym województwie zatrudnionych jest 18 instruktorów (16 etatów). Z tego 8 instruktorów to pracownicy Książnicy Pomorskiej, MBP w Szczecinie i KBP. W 2019 roku zmniejszyła się liczba instruktorów w Książnicy Pomorskiej z 6 osób do 4. W 18 powiatach ziemskich, 10 instruktorów służy pomocą bibliotekarzom z bibliotek gminnych. Pomocą w działalności na rzecz bibliotek służą dyrektorzy lub pracownicy bibliotek powiatowych pobierający dodatki powiatowe.

3. Zadania realizowane przez biblioteki powiatowe

W 2020 roku tylko sześciu bibliotekom powiatowym udało się odwiedzić chociaż jedną bibliotekę w powiecie. W całym roku było to osiem wyjazdów do bibliotek w powiatach: choszczeńskim, drawskim, gołeniewskim, gryfińskim, koszalińskim i sławieńskim.

Pomoc bibliotekom świadczona była głównie telefonicznie i drogą e-mailową.

Kilka bibliotek, pomimo pandemii, przeprowadziło szkolenia stacjonarne lub online skierowane do wszystkich bibliotekarzy z powiatu. W 2020 roku zdecydowanym liderem była MiPBP w Drawsku Pomorskim, działająca w strukturach ośrodka kultury.

Na szkolenia dla bibliotekarzy pozyskała dotację w ramach programu Instytutu Książki *Partnerstwo dla książki* w wysokości 35 tys. zł. Biblioteka zrealizowała 9 szkoleń, w których uczestniczyło 157 bibliotekarzy. Tematy zajęć: *Męskie czytanie*, *Trendy w animacji czytelnictwa*, *Książkowe gry planszowe*, *Hipster w bibliotece*, *Wirtualna rzeczywistość w bibliotece – narzędzia VR*, *Newsletter w bibliotece*, *CANVA – zostań grafikiem w jeden dzień* (online), *Bookstagram i Facebook* (online), *Jak wypromować wydarzenia biblioteczne* (online).

Ponadto:

Miejska Biblioteka Publiczna w Choszczynie

23 września 2020 roku zrealizowała szkolenie stacjonarne dla bibliotekarzy powiatu choszczeńskiego o nowościach książkowych dla dzieci *Co słyszać w książkach*, przeprowadzone przez Małgorzatę Narożną z Księgarni FiKa w Szczecinie, sfinansowane przez Książnicę Pomorską.

Po zajęciach, uczestniczące w nim bibliotekarki z powiatu choszczeńskiego mogły wybrać omawiane tytuły książek do swoich zbiorów. Za pozycje te zapłacono z dotacji celowej Starostwa Powiatowego w Choszczynie.

Miejska Biblioteka Publiczna w Chojnie (dla części powiatu gryfińskiego)

Placówka zorganizowała dwa szkolenia stacjonarne:

- *Regionalizm w bibliotece* (marzec, przed pandemią);
- *Biblioteka w pandemii* (grudzień); w ramach trzygodzinnego szkolenia omówiono: przygotowanie i prowadzenie wideokonferencji oraz organizacja pracy biblioteki online z wykorzystaniem platformy GSuite, możliwości współpracy z placówkami oświatowymi z wykorzystaniem TIK, korzystanie z elektronicznej kartoteki zagadnieniowej online, e-usługi: możliwości realizacji zadań w bibliotece takich jak organizacja i przeprowadzenie spotkania autorskiego online, adaptacja działań biblioteki przewidzianych w „realu” do realizacji online, poznanie narzędzi biurowych do pracy zdalnej na platformie zdalnej, praca w chmurze i współtworzenie dokumentów podczas pracy zdalnej.

Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Goleniowie

W październiku zrealizowała szkolenie stacjonarne dla bibliotekarzy powiatu gołeniewskiego o nowościach książkowych dla dzieci *Co słyszać w książkach*, przeprowadzone przez Małgorzatę Narożną z Księgarni FiKa w Szczecinie, sfinansowane przez Książnicę Pomorską.

Koszalińska Biblioteka Publiczna

5 lutego 2020 roku zorganizowała doroczną konferencję o zasięgu powiatowym *Anali-za czytelnictwa bibliotek publicznych powiatu koszalińskiego za 2019 rok w Koszalińskiej Bibliotece Publicznej* oraz szkolenie online dla bibliotekarzy z powiatu koszalińskiego *Formularz K-03. Jak go wypełniać i czytać*. Zajęcia poprowadził instruktor z Książnicy Pomorskiej.

Miejska Biblioteka Publiczna w Sławnie

W 2020 roku zorganizowała trzy spotkania online dyrektorów bibliotek publicznych w powiecie sławieńskim:

- 9 listopada 2020 – *Jak sobie radzić w bibliotece w czasie pandemii*
- 16 listopada 2020 – *Organizacja pracy – przepisy i wytyczne w czasie pandemii*
- 16 grudnia 2020 – *E-usługi – biała plama powiatu sławieńskiego*.

Książnica Stargardzka

W październiku zrealizowała szkolenie stacjonarne dla bibliotekarzy powiatu star-gardzkiego o nowościach książkowych dla dzieci *Co słyszać w książkach*, przeprowadzone przez Małgorzatę Narożną z Księgarni FiKa w Szczecinie, sfinansowane przez Książnicę Pomorską.

Ze środków na działalność powiatową niektóre biblioteki częściowo opłacają dostęp do e-booków (Legimi, IBUK), a kody, zgodnie z zapotrzebowaniem, są udostępniane poprzez biblioteki gminne czytelnikom z terenu powiatu (Choszczno, Drawsko Pomorskie, Goleniów, Koszalin, Police). Ogólna kwota przeznaczona na zakup kodów z dotacji starostwa przekracza 30 tys. zł. Niestety nie wszystkie biblioteki powiatowe podały dokładne kwoty zakupionego abonamentu, w związku z tym jest to jedynie wartość szacunkowa.

O ile czytelnicy z bibliotek ze średnich i większych miast wykorzystali możliwość zdalnego wypożyczania książek, o tyle mieszkańcy mniejszych miejscowości jeszcze ciągle nie są przekonani do tej formy korzystania z usług biblioteki. Wyraźnie wskazują na to statystyki e-usług; biblioteki powiatowe musiały zwiększać liczbę kodów dla swoich czytelników w 2020 roku, podczas gdy biblioteki z ich powiatów wykorzystywały zaledwie kilka kodów na rok lub nie były w ogóle zainteresowane otrzymaniem kodów.

Biblioteka w Choszcznie w ramach przyznanej kwoty nadal finansuje wdrażanie jednolitego komputerowego systemu bibliotecznego SOWA w powiecie oraz prowadzi systematyczne szkolenia w tym zakresie.

Z powodu pandemii odbyło się dużo mniej wydarzeń kulturalno-oświatowych, niż zaplanowano. Niemniej, biblioteki w Chojnie i Goleniowie opłaciły kilka imprez odbywających się w bibliotekach gminnych. Z powodu rezygnacji ze spotkań autorskich na terenie powiatu, które miały być współfinansowane z dotacji powiatowej, KBP zwróciła starostwu powiatowemu 9515,14 zł.

Więcej środków, niż w poprzednich latach, biblioteki powiatowe przeznaczyły na zakup materiałów metodycznych do bibliotek gminnych:

- MBP w Choszczynie, jak co roku, zaprenumerowała do bibliotek powiatu 3 tytuły prasy metodycznej, ponadto przeznaczyło prawie 10 tys. zł na uzupełnienie księgozbioru o nowości wydawnicze w bibliotekach gminnych (średnio 2 tys. zł dla każdej z bibliotek);
- MiPBP w Drawsku Pomorskim opłaciła prenumeratę czasopisma bibliotekarskiego dla bibliotek z powiatu;
- MiPBP w Goleniowie zakupiła wszystkim bibliotekom najnowsze wydanie tablic Uniwersalnej Klasyfikacji Dziesiętnej, zaprenumerowano także czasopismo metodyczne jednej z bibliotek gminnych;
- MBP w Chojnie wydatkowała 1,5 tys. zł na uzupełnienie zbiorów bibliotek gminnych powiatu gryfińskiego;
- MiPBP w Myśliborzu, zgodnie z porozumieniem zawartym ze starostwem powiatowym, wydatkowała 1 tys. zł na zakup książek do jednej z bibliotek.

Jedynie KBP zwróciła część dotacji, niewykorzystanej z powodu pandemii (ponad 9 tys. zł), ale jednocześnie uzyskała zgodę starostwa koszalińskiego, aby wykorzystać kolejną, niewydatkowaną część dotacji, na dofinansowanie zakupu samochodu służbowego, z którego będzie korzystał instruktor powiatowy (18,1 tys. zł).

Miejska Biblioteka Publiczna w Choszczynie, za zgodą starostwa powiatowego, niewykorzystaną w 2020 roku część dotacji wydatkowała na rzecz bibliotek gminnych, między innymi na zakup czytników kodów kreskowych do bibliotek powiatu i zakup zestawu komputerowego dla jednej z bibliotek.

Inne biblioteki niewykorzystały dotację, w poprzednich latach przeznaczoną na szkolenia stacjonarne, dofinansowanie imprez odbywających się w bibliotekach czy delegacje, przeznaczyły na zakupy lub usługi dla biblioteki powiatowej: zakup nagrywarki do płyt, zakup sprzętu komputerowego, zakup aparatu fotograficznego, opracowanie gier do nauki ortografii online, opłata za dostęp do e-booków, opłata za napisanie i korektę książki.

Z powodu pandemii zdecydowanie więcej bibliotek powiatowych środki z dotacji przeznaczyło wyłącznie na swoje potrzeby (Białogard, Gryfice, Gryfino, Kamień Pomorski, Łobez, Police, Pyrzyce, Szczecinek, Świdwin, Wałcz), ograniczając kontakt jedynie do sporadycznych porad telefonicznych.

Wszystkie środki powiatowe w tych bibliotekach wydatkowano na dodatki dla instruktorów, zakup zbiorów do bibliotek powiatowych oraz opłatę mediów.

W 2020 roku aż 10 spośród 18 bibliotek wydało prawie cały swój budżet przeznaczony na zadania powiatowe na dodatki dla swoich pracowników, na zakup księgozbioru do bibliotek powiatowych lub inne potrzeby biblioteki powiatowej.

Prawie 42% (o 9% mniej niż w 2019) środków otrzymywanych przez biblioteki powiatowe ze starostw jest wykorzystywana na wynagrodzenia dla bibliotekarzy i instruktorów lub dyrektorów w bibliotekach powiatowych.

Na zakup materiałów bibliotecznych dla bibliotek powiatowych wydano niecałe 16% (o 8% mniej niż w 2019) ogólnej dotacji ze starostw.

Niestety, nie przekłada się to na aktywność instruktorów powiatowych, ponieważ najmniej działań wykazują te biblioteki, które wydają najwięcej środków powiatowych na wynagrodzenia i uzupełnianie własnych księgozbiorów.

Z powodu pandemii na szkolenia organizowane w bibliotekach powiatowych wydatkowano zaledwie ułamek procenta wszystkich środków powiatowych.

Powiatowa Biblioteka Publiczna w Wałcu jest jedyną biblioteką powiatową w województwie zachodniopomorskim w całości finansowaną ze starostwa, a wysokość tych środków wystarcza jedynie na utrzymanie biblioteki.

Zmniejszający się udział procentowy wydatków środków otrzymanych ze starostw powiatowych na wynagrodzenia i uzupełnianie księgozbioru, świadczy o stałych kwotach wydatkowanych na te cele. Jednocześnie ponoszone są coraz większe wydatki na zakup usług e-booków czy zakup środków trwałych w postaci sprzętu i oprzyrządowania komputerowego. Wydatki te są zróżnicowane w zależności od biblioteki powiatowej. Jedne biblioteki sprzęt i e-booki kupują wyłącznie dla siebie, inne dzielą się z bibliotekami gminnymi w powiecie.

Większość bibliotek powiatowych tworzy bibliografię regionalną w formie tradycyjnej lub elektronicznej (sześć bibliotek wyłącznie w formie tradycyjnej, osiem bibliotek w formie elektronicznej). Cztery biblioteki nie posiadają i nie tworzą bibliografii regionalnej, biblioteki te nie gromadzą też dokumentów życia społecznego związanych z regionem. Czas pandemii i zamknięcie bibliotek nie był dla nich bodźcem do rozpoczęcia prac w tym zakresie.

4. Zadania wojewódzkie zrealizowane przez Książnicę Pomorską

Realizując zadania ustawowe, biblioteka wojewódzka wspomaga tworzenie bibliotek zorganizowanych zgodnie z obowiązującym prawem, w formie instytucji kultury bądź wchodzących w skład instytucji kultury. Pomaga tworzyć statuty i regulaminy nowo powstałych instytucji, zachęca do udziału w programach dotacyjnych ministra kultury, dziedzictwa narodowego i sportu. Sporządzono pisemne opinie związane z likwidacją filii bibliotek w Choszcznie i Szczecinie.

Z powodu pandemii nie wyjeżdżano do bibliotek publicznych, kontakt utrzymywano telefonicznie, e-mailowo i poprzez platformy szkoleniowe.

Prowadzono instruktaż metodyczny dla bibliotek. W ostatnim roku udzielono pomocy między innymi z zakresu procedury postępowania przy zarządzaniu zbiorami, ewidencji materiałów bibliotecznych, dokumentacji instytucji kultury, metodologii prowadzenia statystyk bibliotecznych, procedur związanych z likwidacją filii bibliotecznych (Białogard, Choszczno, Brzeżno, Sławoborze, Siemysł).

Dzięki otrzymanemu z Instytutu Książki dofinansowaniu z programu Partnerstwo dla książki na projekt *Jak Cię widzą, tak Cię piszą. Skuteczna promocja biblioteki* zrealizowano 12 szkoleń online dla 197 bibliotekarzy (między innymi: *Promocja biblioteki w lokalnej społeczności oraz współpraca z NGO; Przestrzeń biblioteki – najprostsza reklama. Estetyka wnętrza; Identyfikacja wizualna biblioteki; Efektywniejsze wykorzystanie narzędzi*

w popularnych mediach społecznościowych; Warsztaty z fotografii i zamieszczania zdjęć w Internecie; Tworzenie tradycyjnych form reklamy papierowej; Tworzenie filmów, ich montaż i zamieszczanie na kanale Youtube; Co to jest podcast. Tworzenie i zamieszczanie podcastów w Internecie; Promocja różnorodnych form książki w bibliotece.

Kolejny projekt szkoleniowy *Biblioteka w sieci* został sfinansowany przez Narodowe Centrum Kultury. W ramach projektu zrealizowano 6 szkoleń online dla 60 bibliotekarzy (między innymi *Mniej znaczy więcej, czyli jak zainteresować odbiorcę w social mediach*; *Kodowanie na ekranie*; *Niesztampowe metody pracy w bibliotece*; *Animacyjne metody badania potrzeb*; *Tanie i efektywne tworzenie strony internetowej dla biblioteki*; *Word-Press jako przyjazne narzędzie*).

Wszystkie szkolenia odbywały się poprzez platformy szkoleniowe i były bezpłatne.

W 2020 roku kontynuowano kurs wprowadzający dla bibliotekarzy *Podstawy bibliotekarstwa* (czwarta edycja), skierowanego do bibliotekarzy bibliotek publicznych województwa zachodniopomorskiego. W kursie uczestniczyło dwa razy 16 słuchaczy. Wykładowcami byli pracownicy Książnicy Pomorskiej. Kurs obejmował tematy: *Zarządzanie materiałami bibliotecznymi*; *Udostępnianie zbiorów bibliecznych*; *Organizacja pracy biblioteki*; *Wprowadzenie do UKD*; *Technologie informacyjne w bibliotece*; *Opracowanie rzeczowe zbiorów – JHP BN, deskryptory BN*; *Opracowanie formalne zbiorów*; *Działalność informacyjna biblioteki*. Niestety, z powodu pandemii odbyły się tylko trzy zajęcia stacjonarne. Kurs został zawieszony w miesiącach marzec–czerwiec, jesienią kontynuowany był online.

Ponadto Książnica Pomorska przeprowadziła szkolenia:

- *Animacyjne badanie potrzeb*;
- *Co słyszać w książkach?* – cztery szkolenia stacjonarne w bibliotekach powiatowych (Choszczno, Police, Goleniów, Stargard), prowadząca Małgorzata Narożna (projekt *Książnica FiKa*), oraz cztery szkolenia online pod tym samym tytułem (projekt *Książnica FiKa*);
- *Warcaby w pracy z dziećmi* – prowadzący Jacek Pawlicki;
- *Rozmawiamy! O ważnych tematach w książkach dla młodych* – zorganizowane wraz z Wydawnictwem Dwie Siostry;
- szkolenie z wykorzystania programu Canva w bibliotekach;
- *Formularz K-03, jak go wypełniać i czytać* – szkolenie dla bibliotekarzy z powiatu koszalińskiego;
- trzy szkolenia online w ramach działalności DKK:
 - *Na Północ. Literatura skandynawska w polskich bibliotekach i księgarniach*,
 - *Literatura wobec przemocy – między świadectwem a nadzieją*,
 - *Męskie Czytanie – jakie książki polecać, gdy mężczyzna wkracza do biblioteki?*.

Ponadto zrealizowano dwa spotkania online:

- dyrektorów bibliotek powiatowych,

- instruktorów bibliotek powiatowych województwa zachodniopomorskiego (tematem była praca bibliotek w czasie pandemii, prowadzenie statystyki bibliotecznej, udostępnianie platform e-booków).

Oprócz czterech spotkań odbywających się w bibliotekach powiatowych w ramach projektu *Książnica FiKa*, pozostałe szkolenia i warsztaty, z powodu pandemii, odbyły się online.

Podsumowując, w 2020 roku biblioteka wojewódzka zorganizowała 35 szkoleń dla 231 bibliotekarzy z województwa.

Z powodu pandemii nie odbyły się konferencje dyrektorów bibliotek powiatowych. W październiku miało miejsce krótkie spotkanie online, na którym dyrektorzy przedstawili sytuację bibliotek.

Pandemia nie pozwoliła również na wyjazdy do bibliotek połączone z prezentacjami i prelekcjami dotyczącymi życia i twórczości pisarzy polskich.

W 2020 roku likwidacji uległo pięć klubów DKK – w Tychowie (emerytura moderatora i brak nowej osoby do prowadzenia), dwa kluby dla dzieci w Nowogardzie i dwa (dziecięcy i młodzieżowy) w Koszalinie. Powstały – nowy klub w Szczecinie (Fundacja Prawobrzeże) i dwa w Manowie. Wobec obostrzeń związanych z sytuacją epidemiczną kluby przez długi czas nie mogły działać w swoim comiesięcznym trybie spotkań. W lipcu i sierpniu niektóre kluby wznowiły spotkania w plenerze, jednak wraz z jesienią i kolejnymi obostrzeniami zaprzestaly spotkań. Pojedyncze kluby organizowały spotkania online, jednak w większości wypadków propozycje takie zostały odrzucone przez członkinie i członków klubów bądź nie zdały egzaminu po wstępnych próbach i taka formuła spotkań została zarzucona. Wiele klubów nadal obsługuje swoich członków, udostępniając im książki z księgozbioru DKK. Na koniec 2020 roku w województwie zachodniopomorskim działały 94 kluby (60 dla dorosłych, 34 dla dzieci i młodzieży), które odbyły łącznie 331 spotkań (190 dla dorosłych, 141 dla dzieci i młodzieży). Liczba stałych członków klubów, biorących udział w spotkaniach, wynosi 877 (549 dorosłych, 328 dzieci i młodzieży). Liczba uczestników regularnych spotkań DKK bez stałych członków wynosi 334 (188 dorośli, 146 dzieci i młodzież).

Odbyło się 26 spotkań autorskich – 23 tradycyjne i 3 online, choć z tych ostatnich należałoby wyodrębnić spotkanie w MBP w Choszcznie z Jackiem Hugo-Baderem, które nie było spotkaniem online, transmitowanym w czasie rzeczywistym, a nagraniem dla lokalnej stacji telewizyjnej E-Cho, które trafiło również do internetu.

W 2020 roku w województwie zachodniopomorskim odbyło się 26 spotkań autorskich w ramach programu dotacyjnego, czyli finansowanych (15) lub współfinansowanych (11) przez Instytut Książki. W bibliotekach z czytelnikami spotkali się: Jarosław Kret (Międzyzdroje, Darłowo), Monika Oleksa (Darłowo), Anna Dziewit-Meller (Białogard, Sławno), Agnieszka Walczak-Chojecka (Czaplinek, Stanomino), Konstanty Usenko (Białogard), Cezary Harasimowicz (Złocieniec, Sławno, Koszalin, Darłowo), Albena Grabowska (Sianów, Koszalin, Kołobrzeg), Eliza Piotrowska (Gryfino), Grzegorz Kas-

depke (Goleniów, Chojna, Sianów), Joanna Jax (Tuczno), Marcin Kydryński (Goleniów, Choszczno). Online miały miejsce spotkania z Anną Dziewit-Meller, Konstantym Usenko i Jackiem Hugo-Baderem.

Odbyły się trzy szkolenia online:

- 18 i 19 czerwca, *Na Północ. Literatura skandynawska w polskich bibliotekach i księgarniach*, prowadzący (tłumacze) – Bogusława Sochańska, Karolina Drozdowska, Jacek Godek, Marta Dybula i Sebastian Musielak, 24 uczestników (moderatorzy klubów z województwa zachodniopomorskiego);
- 29 i 30 października, *Literatura wobec przemocy – między świadectwem a nadzieją*, prowadząca dr Anna Marchewka, 18 uczestników;
- 17 i 18 listopada, *Męskie czytanie – jakie książki polecać, gdy mężczyzna wkracza do biblioteki?*, prowadzący Marcin Skrabka, 16 uczestników.

Dokonano selekcji księgozbioru DKK – łącznie 994 egzemplarzy starszych i zużytych tytułów zostało przekazanych w darze 29 bibliotekom publicznym na terenie województwa, jednej fundacji (Prawobrzeże, Szczecin) i jednemu stowarzyszeniu (SBP).

Zakupiono 1189 wol. / 119 tytułów. Książki zostały rozesłane do klubów.

Pracownicy Książnicy Pomorskiej opracowali roczną statystykę usług bibliotecznych w województwie zachodniopomorskim dla Głównego Urzędu Statystycznego za 2019 rok. Na potrzeby MKiDN zestawiono dane statystyczne, w dużej mierze nieobjęte sprawozdawczością GUS, a dotyczące źródeł finansowania zakupów, całości budżetu bibliotek, zatrudnienia oraz dostępności bibliotek dla osób niepełnosprawnych. Na podstawie zebranych danych statystycznych oraz sprawozdań opisowych nadesłanych przez biblioteki opracowano i wydano *Sprawozdanie z działalności bibliotek publicznych województwa zachodniopomorskiego w 2019 r.*, które przekazano władzom samorządowym, bibliotekom województwa zachodniopomorskiego oraz Bibliotece Narodowej. Zbierając dane statystyczne, instruktorzy z Książnicy Pomorskiej korygowali nieprawidłowo wypełniane elektroniczne formularze sprawozdawczości statystycznej. Niestety, nie wszystkie biblioteki poprawiały błędy. Mogą więc wystąpić różnice pomiędzy danymi, którymi dysponuje biblioteka wojewódzka a danymi Głównego Urzędu Statystycznego.

Współpracowano ze Stowarzyszeniem Bibliotekarzy Polskich w projekcie Analiza Funkcjonowania Bibliotek. Działania obejmowały analizę danych i korygowanie błędów w formularzach wypełnianych przez biblioteki. W 2020 roku w badaniach Analizy Funkcjonowania Bibliotek udział wzięło 116 bibliotek (wszystkie biblioteki publiczne województwa zachodniopomorskiego zarejestrowały się na portalu Analiza Funkcjonowania Bibliotek).

W związku z podziałem środków MKiDN na zakup nowości w 2020 roku, w ramach Programu Biblioteki Narodowej Zakup nowości wydawniczych dla bibliotek, przeanalizowano stan organizacyjno-prawny bibliotek publicznych w województwie oraz dokonano podziału środków.

Na stronie internetowej Książnicy Pomorskiej, na bieżąco, zamieszczane są informacje dla bibliotek, akty prawne, materiały metodyczne oraz aktualizowane są dane teledresowe bibliotek.

Książnica Pomorska rozprowadzała nieodpłatnie wydawane przez siebie czasopismo „Bibliotekarz Zachodniopomorski”, służące bibliotekom w województwie między innymi jako materiał metodyczny.

Biblioteki publiczne i czytelnictwo w województwie zachodniopomorskim w 2020 roku (według powiatów)

Powiat/gmina	Stan ludności	Placówki biblioteczne	Punkty biblioteczne	Księgozbiór w woluminach (łącznie z czasopismami oprawnymi)		Przybyło książek	Zakup książek				Czytelnicy		Wypożyczenia na zewnątrz książek, czasopism, zbiorów specjalnych i dokumentów elektronicznych		Książki, czasopisma i zbiory specjalne i dokumenty elektroniczne udostępnione na miejscu	
				Na 100 mieszka- ńców			Ogółem	Na 100 mieszka- ńców	Wartość książek w zł	Ogółem	Na 100 mieszka- ńców	Ogółem	Na 100 mieszka- ńców	Ogółem	Na 100 mieszka- ńców	
				Ogółem	Na 100 mieszka- ńców											
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
Powiat wojewódzka (w)	400990	1	0	1187011	296	30360	7189	2	176498	9127	2	144575	36	39490	10	
	400990	35	0	621042	155	32857	18997	5	425171	41084	10	581480	145	10511	3	
	400990	36	0	1808053	451	63217	26186	7	601669	50211	13	726055	181	50001	12	
	106880	11	0	375261	351	12694	9658	9	212981	14020	13	263772	247	22681	21	
	40864	6	0	139370	341	3886	3014	7	74756	3058	7	57808	141	2946	7	
	548734	53	0	2322684	423	79797	38858	7	889406	67289	12	1047635	191	75628	14	
	24049	3	0	36690	153	2693	2426	10	62021	1953	8	34815	145	310	1	
	7538	4	0	27506	365	1419	517	7	13748	457	6	9764	130	1479	20	
	9127	1	0	34504	378	867	855	9	22142	813	9	11052	121	770	8	
	6720	1	0	17509	261	823	823	12	21169	362	5	10921	163	26	0	
	47434	9	0	116209	245	5802	4621	10	119080	3585	8	66552	140	2585	5	
	21544	6	0	93651	435	1596	1135	5	40412	2604	12	31459	146	2997	14	
	4658	7	0	19830	426	494	301	6	7690	321	7	2028	44	0	0	
	5010	1	0	9691	193	877	822	16	28721	485	10	8262	165	673	13	
	3649	1	0	17477	479	38	0	0	0	193	5	1932	53	65	2	
	7743	6	0	37968	490	1070	890	11	18633	781	10	19625	253	309	4	
	5431	2	2	20955	386	349	179	3	4454	387	7	5034	93	102	2	
48035	23	2	199572	415	4424	3327	7	99910	4771	10	68340	142	4146	9		
Razem: powiat choszczeński																
Drawsko Pomorskie (mg)	17076	7	3	37625	220	2524	1085	6	26371	1973	12	18239	107	2539	15	
Czaplinek (mg)	11855	1	0	16370	138	708	689	6	16640	478	4	8714	74	7	0	
Kalisz Pomorski (mg)	7359	1	0	27087	368	1361	1225	17	31443	836	11	13312	181	39	1	
Wierzychowo (g)	4225	2	0	21293	504	368	362	9	10652	249	6	3135	74	189	4	
Złocieniec (mg)	16327	1	0	34285	210	1832	1326	8	30413	1041	6	18220	112	65	0	
Razem: powiat drawski	56842	12	3	136660	240	6793	4687	8	115519	4577	8	61620	108	2839	5	

Powiat/gmina	Stan ludności	Placówki biblioteczne	Punkty biblioteczne	Księgozbiór w woluminach (łącznie z czasopismami oprawnymi)			Przybyło książek	Zakup książek			Czytelnicy		Wypożyczenia na zewnątrz książek, czasopism, zbiorów specjalnych i dokumentów elektronicznych		Książki, czasopisma, zbiory specjalne i dokumenty elektroniczne udostępnione na miejscu	
				Ogółem		Na 100 mieszkańców		Ogółem	Na 100 mieszkańców	Wartość książek zł	Ogółem	Na 100 mieszkańców	Ogółem	Na 100 mieszkańców	Ogółem	Na 100 mieszkańców
				5	6	7		8	9	10	11	12	13	14	15	16
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
Goleniów (mg)	36125	7	0	68223	189	5558	5120	14	111393	4201	12	52031	144	8962	25	
Maszewo (mg)	8763	2	0	19432	222	380	379	4	9248	410	5	11050	126	4472	51	
Nowogard (mg)	24600	9	0	107723	438	1322	1322	5	34021	2522	10	53223	216	11711	48	
Osina (g)	3037	1	0	16982	559	624	620	20	16928	250	8	4672	154	82	3	
Przybiernów (g)	4998	1	2	7092	142	351	351	7	9752	220	4	1978	40	130	3	
Stepnica (mg)	4873	2	0	22486	461	818	818	17	21461	460	9	6440	132	683	14	
Razem: powiat goleniowski	82396	22	2	241938	294	9053	8610	10	202803	8063	10	129394	157	26040	32	
Gryfice (mg)	23675	6	0	67812	286	2995	2701	11	64552	2155	9	31326	132	656	3	
Brojce (g)	3706	1	0	13609	367	471	471	13	10369	129	3	6567	177	486	13	
Karnice (g)	3972	2	0	23155	583	697	697	18	13846	330	8	2800	70	682	17	
Ploty (mg)	8758	1	0	18836	215	353	353	4	14452	905	10	9212	105	1542	18	
Rewal (g)	3871	2	0	27584	713	598	598	15	10519	320	8	1583	41	251	6	
Trzebiatów (mg)	16043	2	0	43060	268	1170	1086	7	25429	748	5	14196	88	27	0	
Razem: powiat gryficki	60025	14	0	194056	323	6284	5906	10	139167	4587	8	65684	109	3644	6	
Gryfino (mg)	31752	8	0	125094	394	1986	1025	3	27272	3630	11	57619	181	10066	32	
Banie (g)	6282	3	0	29329	467	1964	1762	28	34437	721	11	12607	201	652	10	
Cedynia (mg)	4192	1	0	9419	225	332	313	7	7721	151	4	457	11	1065	25	
Chojna (mg)	13667	1	0	32389	237	1257	1078	8	28839	816	6	14819	108	482	4	
Mieszkowice (mg)	7006	4	0	19939	285	739	606	9	14817	541	8	5716	82	785	11	
Moryń (mg)	4258	1	0	7898	185	441	411	10	10995	259	6	5439	128	62	1	
Stare Czarnowo (g)	3807	2	0	22981	604	293	293	8	7133	557	15	6674	175	242	6	
Trzcińsko Zdrój (mg)	5234	3	0	18037	345	598	513	10	10698	649	12	12584	240	1296	25	
Widuchowa (g)	5400	2	0	25890	479	759	744	14	17121	702	13	9123	169	815	15	
Razem: powiat gryfiński	81598	25	0	290976	357	8369	6745	8	159033	8026	10	125038	153	15465	19	

Powiat/gmina	Stan ludności	Placówki biblioteczne	Punkty biblioteczne	Księgozbiór w woluminach (łącznie z czasopismami oprawnymi)		Przybyło książek	Zakup książek				Czytelnicy			Wypożyczenia na zewnątrz książek, czasopism, zbiorów specjalnych i dokumentów elektronicznych		Książki, czasopisma, zbiory specjalne i dokumenty elektroniczne udostępnione na miejscu	
				Ogółem	Na 100 mieszka- ńców		Ogółem	Na 100 mieszka- ńców	Wartość książek w zł	Ogółem	Na 100 mieszka- ńców	Ogółem	Na 100 mieszka- ńców	Ogółem	Na 100 mieszka- ńców		
2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16			
1																	
Kamień Pomorski (mg)	14313	3	1	67697	473	805	21	0	569	1563	11	21210	148	2499	17		
Dziwnów (mg)	3945	3	3	34700	880	1658	1024	26	27020	758	19	9898	251	876	22		
Golczewo (mg)	5851	2	0	19579	335	450	450	8	12660	520	9	5626	96	1048	18		
Międzyzdroje (mg)	6424	1	0	46748	728	1697	1511	24	37263	1891	29	48620	757	30975	482		
Świerzno (g)	4223	4	0	48380	1146	1102	1102	26	20000	664	16	10399	246	523	12		
Wolin (mg)	12105	5	0	38744	320	5033	2583	21	58046	1164	10	16787	139	484	4		
Razem: powiat kamiński	46861	18	4	255848	546	10745	6691	14	155558	6560	14	112540	240	36405	78		
Kołobrzeg (m)	46271	3	6	152591	330	5528	5350	12	130973	5561	12	73810	160	7063	15		
Kołobrzeg gmina (Zieleniewo) (g)	10975	3	0	27040	246	681	681	6	19375	690	6	13441	122	121	1		
Dygowo (g)	5582	2	0	15703	281	641	172	3	4874	407	7	8301	149	179	3		
Gościno (mg)	5122	2	0	24406	476	491	467	9	10265	377	7	4444	87	136	3		
Rymań (g)	3922	1	0	13938	355	344	307	8	8174	292	7	3044	78	54	1		
Siemyl (g)	3856	4	0	24673	640	1006	788	20	14016	321	8	3941	102	606	16		
Ustronie Morskie (g)	3671	2	0	27361	745	1279	1057	29	25777	798	22	11099	302	1733	47		
Razem: powiat kołobrzecki	79399	17	6	285712	360	9970	8822	11	213454	8446	11	118080	149	9892	12		
Będzino (g)	8655	4	0	25012	289	844	822	9	20680	843	10	21525	249	4055	47		
Biesiekierz (g)	7176	3	4	33650	469	1929	1775	25	39109	1114	16	21273	296	3800	53		
Bobolice (mg)	8856	2	3	19157	216	1257	890	10	18259	978	11	11444	129	3768	43		
Manowo (z siedzibą w Wyszewie) (g)	6950	4	2	24179	348	1134	675	10	12513	919	13	11486	165	195	3		
Mielno (g)	4928	2	0	30965	628	1663	1636	33	43250	1316	27	17117	347	738	15		
Polanów (mg)	8558	4	0	32004	374	959	885	10	22917	1412	16	33017	386	4394	51		
Sianów (mg)	13856	7	7	42162	304	2223	2210	16	53218	3875	28	48477	350	9702	70		
Świeszyno (g)	7486	2	0	16533	221	1166	1035	14	25335	490	7	7102	95	226	3		
Razem: powiat koszaliński	66465	28	16	223662	337	11175	9928	15	235281	10947	16	171441	258	26878	40		

Powiat/gmina	Stan ludności	Placówki biblioteczne			Punkty biblioteczne			Księgozbiór w woluminach (łącznie z czasopismami oprawnymi)			Przybyło książek		Zakup książek				Czytelnicy				Wypożyczenia na zewnątrz książek, czasopism, zbiorów specjalnych i dokumentów elektronicznych				Książki, czasopisma i zbiory specjalne i dokumenty elektroniczne udostępnione na miejscu			
		2	3	4	5	6	7	Ogółem	Na 100 mieszka- ńców	Ogółem	Na 100 mieszka- ńców	Wartość książek w zł	Ogółem	Na 100 mieszka- ńców	Ogółem	Na 100 mieszka- ńców	Ogółem	Na 100 mieszka- ńców	Ogółem	Na 100 mieszka- ńców	Ogółem	Na 100 mieszka- ńców	Ogółem	Na 100 mieszka- ńców				
1																												
Łobez (mg)		13798	2	0	93441	677	1353	1144	8	30573	1101	8	11959	87	1597	12												
Dobra (mg)		4347	1	0	26210	603	563	554	13	12450	478	11	7402	170	160	4												
Radowo Małe (g)		3566	1	0	10970	308	222	218	6	6153	359	10	6546	184	301	8												
Resko (mg)		7941	1	0	31910	402	458	308	4	7696	583	7	12911	163	6231	78												
Węgorzyno (mg)		6862	2	1	19830	289	820	304	4	7799	912	13	18652	272	774	11												
Razem: powiat łobeski		36514	7	1	182361	499	3416	2528	7	64671	3433	9	57470	157	9063	25												
Myslibórz (mg)		19615	4	0	34025	173	1732	1484	8	36254	1218	6	21404	109	639	3												
Barlinek (mg)		19203	4	0	49662	259	1672	1672	9	29031	1284	7	21828	114	205	1												
Boleszkowice (g)		2831	1	1	19826	700	99	99	3	2036	223	8	3706	131	54	2												
Dębno (mg)		20432	6	10	96184	471	2970	2798	14	60901	3011	15	44200	216	9601	47												
Nowogódek Pomorski (z siedzibą w Karśku) (g)		3345	2	0	15318	458	970	880	26	20002	333	10	3627	108	1	0												
Razem: powiat mysliborski		65426	17	11	215015	329	7443	6933	11	148224	6069	9	94765	145	10500	16												
Police (mg)		41245	3	0	74877	182	4142	3911	9	98903	4372	11	70276	170	9896	24												
Dobra (koło Szczecina) (g)		24749	4	0	26537	107	2214	1900	8	51099	1061	4	14398	58	81	0												
Kołbaskowo (g)		13609	2	0	13562	100	523	505	4	12596	963	7	13587	100	768	6												
Nowe Warpno (mg)		1626	1	0	11761	723	317	67	4	1442	103	6	940	58	32	2												
Razem: powiat policki		81229	10	0	126737	156	7196	6383	8	164040	6499	8	99201	122	10777	13												
Pyrzyce (mg)		19295	7	0	67079	348	1745	1504	8	31618	1153	6	16701	87	326	2												
Bielice (g)		3116	1	0	15951	512	487	440	14	10460	214	7	5059	162	1252	40												
Kozielce (g)		2462	2	0	8883	361	863	701	28	17000	284	12	4082	166	553	22												
Lipiany (mg)		5809	2	0	22482	387	662	587	10	17022	735	13	7438	128	0	0												
Przelewice (g)		5114	4	3	28269	553	898	868	17	20267	643	13	16456	322	725	14												
Warnice (g)		3455	2	0	8866	257	495	495	14	10580	251	7	1158	34	171	5												

Powiat/gmina	Stan ludności	Placówki biblioteczne	Punkty biblioteczne	Księgozbiór w woluminach (łącznie z czasopismami oprawnymi)			Przybyło książek	Zakup książek				Czytelnicy			Wypożyczenia na zewnątrz książek, czasopism, zbiorów specjalnych i dokumentów elektronicznych			Książki, czasopisma i zbiory specjalne i dokumenty elektroniczne udostępnione na miejscu		
				Na 100 mieszka- ńców		Ogółem		Na 100 mieszka- ńców	Wartość książek w zł	Ogółem	Na 100 mieszka- ńców	Ogółem	Na 100 mieszka- ńców	Ogółem	Na 100 mieszka- ńców	Ogółem				
				5	6												7	8	9	10
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
Razem: powiat pyrzycki	39251	18	3	151530	386	5150	4595	12	106947	3280	8	50894	130	3027	8					
Sławno (m)	12432	2	0	56124	451	1224	1218	10	32615	1765	14	36001	290	1275	10					
Sławno gmina (Zukowo) (g)	8838	2	0	24626	279	543	460	5	9115	183	2	1920	22	184	2					
Darłowo (m)	13657	2	0	47993	351	2354	1778	13	29999	1729	13	22741	167	6	0					
Darłowo gmina (g)	7960	5	4	44535	559	2201	2200	28	56384	409	5	5228	66	1625	20					
Małecხოვო (g)	6239	5	0	35720	573	582	558	9	16907	653	10	6120	98	1194	19					
Postomino (g)	6884	1	0	12535	182	1061	901	13	15840	324	5	11950	174	6	0					
Razem: powiat sławieński	56010	17	4	221533	396	7965	7115	13	160860	5063	9	83960	150	4290	8					
Stargard (m)	67753	3	2	101784	150	3138	2061	3	54870	5207	8	78020	115	5263	8					
Stargard (z siedzibą w Kłępinie) (g)	13875	6	0	41301	298	924	911	7	24110	527	4	5804	42	211	2					
Chociwiel (mg)	5797	3	0	36086	622	1222	1112	19	23242	965	17	19178	331	2614	45					
Dobrzany (mg)	4774	2	0	27650	579	505	505	11	13208	538	11	10547	221	197	4					
Dolice (g)	7743	5	0	43567	563	1720	1720	22	34090	1488	19	38628	499	5312	69					
Ińsko (mg)	3339	1	0	3874	116	201	179	5	5076	112	3	565	17	105	3					
Kobyłanka (g)	5768	1	0	14858	258	835	835	14	21682	350	6	8713	151	351	6					
Marianowo (g)	3102	2	0	17730	572	324	324	10	8475	430	14	5355	173	38	1					
Stara Dąbrowa (g)	3716	1	0	12070	325	383	328	9	8109	267	7	3648	98	239	6					
Suchań (mg)	4284	1	0	30803	719	397	397	9	11430	535	12	3795	89	10308	241					
Razem: powiat stargardzki	120151	25	2	329723	274	9649	8372	7	204292	10419	9	174253	145	24638	21					
Szczecinek miasto (m)	39885	2	0	87619	220	2569	2307	6	63032	3681	9	62404	156	4192	11					
Szczecinek (g)	9239	5	0	32523	352	755	755	8	16939	728	8	12969	140	2401	26					
Barwice (mg)	8458	4	0	18258	216	1344	708	8	14098	569	7	6926	82	1200	14					
Biały Bór (mg)	5268	1	8	20805	395	714	514	10	11995	500	9	11969	227	2159	41					
Borne Sulinowo (mg)	9893	4	0	42989	435	8554	320	3	9607	596	6	12295	124	45	0					

Powiat/gmina	Stan ludności	Placówki biblioteczne			Punkty biblioteczne			Księgozbiór w woluminach (łącznie z czasopismami oprawnymi)		Przybyło książek	Zakup książek				Czytelnicy				Wypożyczenia na zewnątrz książek, czasopism, zbiorów specjalnych i dokumentów elektronicznych				Książki, czasopisma, zbiory specjalne i dokumenty elektroniczne udostępnione na miejscu																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																			
		2	3	4	5	6	7	8	9		10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
1																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																										</

Władysław Michnał

Książnica Pomorska (prac. w l. 1962–2003)

**JANINA MARIA KOSMAN – BIBLIOTEKARZ,
STARSZY KUSTOSZ DYPLOMOWANY,
DOKTOR I ARCHIWISTA**

Urodziła się 10 lutego 1962 roku w Szczecinie, w którym ukończyła szkoły podstawową (nr 59) i średnią (matura w 1981). W latach 1981–1986 studiowała na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza na Wydziale Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej, uzyskując tytuł magistra. Pracę dyplomową *Wybrane seryjne edycje Wydawnictw Artystycznych i Filmowych jako przykład funkcjonowania rynku wydawnictw o tematyce filmowej* napisała pod kierunkiem prof. dr hab. Heleny Chłopockiej. Na pytanie dlaczego wybrała ten kierunek studiów? – odpowiedziała, że już w szkole podstawowej działała w aktywie bibliotecznym, kontynuowała tę aktywność w liceum, w związku z czym wybór zawodu bibliotekarskiego wydawał się naturalny.

Janina Kosman w Książnicy Pomorskiej

Bezpośrednio po skończeniu studiów, 1 września 1986 roku, zatrudniła się w Wojewódzkiej i Miejskiej Bibliotece Publicznej w Szczecinie (dziś Książnica Pomorska). Pracowała kolejno w Oddziale Rękopisów, Oddziale Mikrofilmów i Oddziale Dokumentów Życia Społecznego. Poznała w ten sposób specyfikę pracy ze zbiorami specjalnymi. Kolejnym miejscem pracy, od 1998 roku przez ponad 10 lat, był Dział Regionalny (Czytelnia Pomorzoznawcza). Należy sądzić, że dopiero w tym miejscu miała szansę wykazać się swoją wiedzą i umiejętnościami. Gromadziła i opracowywała książki, czasopisma i dokumenty życia społecznego dotyczące regionu. Pracując z materiałami niemieckimi, opanowała biegle język naszych zachodnich sąsiadów. Był to

okres, w którym budził się ruch regionalny, w społeczeństwie wzrastało zainteresowanie przeszłością Pomorza Zachodniego. Aby sprostać oczekiwaniom czytelników trzeba było opracowywać kartoteki zagadnieniowe, które ułatwiały kwerendy bibliograficzne. Gruntowne poznanie zawartości zbiorów regionalnych pozwalało na udzielenie czytelnikom indywidualnym i grupom młodzieży szybkich informacji. Pamiętam, że swego czasu gościliśmy grupę bibliotekarzy z Wrocławia. Poprosiliśmy po koleżeńsku Janinę Kosman, aby pokazała wrocławianom szczecińską starówkę. W następnym dniu usłyszeliśmy od gości słowa zachwytu na temat jej wiedzy historycznej. Pytano nas, czy jest zawodowym przewodnikiem?

Na przełomie lat 1989 i 1990 Janina Kosman była stypendystką łotewskiego Ministerstwa Kultury. Przez trzy miesiące przebywała w Rydze, w której na uniwersytecie uczestniczyła w kursie, podczas którego poznawała język i kulturę łotewską. W okresie tym WiMBP współpracowała z Biblioteką Narodową w Rydze, w związku z czym wzajemnie wymieniano delegacje pracowników. Janina Kosman tak dobrze opanowała język łotewski, że używała go do pisania artykułów do łotewskich czasopism bibliotekarskich, a zawarte w tym kraju znajomości i przyjaźnie utrzymywane są nadal. Ponadto przełożyła z języka łotewskiego sztuki teatralne dla dzieci (dla szczecińskiego teatru Pleciuga): *Dziadka do orzechów* Ernsta Theodora Amadeusa Hoffmanna, *Burattino* Aleksieja Tolstoja, *Kopciuszka* Tatiany Gabe.

Janina Kosman awansowała na kolejne stanowiska służbowe aż do starszego kustosa. W 2000 roku w Warszawie zdała egzamin przed państwową komisją i uzyskała stanowisko starszego kustosa dyplomowanego. W latach 2000–2001 uczestniczyła w realizacji przez Książnicę Pomorską polsko-niemieckiego projektu *Wspólne Dziedzictwo Europejskie. Poprawa warunków udostępniania druków z polsko-niemieckiego pogranicza kulturowego w zbiorach polskich bibliotek*. Na związane z nim szkolenie wyjechała do Biblioteki Narodowej w Monachium. Dzięki fundacji Roberta Boscha, biblioteczna pracownia mikrofilmowa Książnicy Pomorskiej została wyposażona w nowoczesny sprzęt. Mikrofilmowane niemieckie czasopisma były najpierw opracowywane przez Janinę Kosman.

W latach 1997–2007 była wykładowcą przedmiotu *dzieje książki i bibliotek* w szczecińskiej filii Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy, późniejszym Centrum Edukacji Bibliotekarskiej, Informacyjnej i Dokumentacyjnej, oraz na kwalifikacyjnych kursach bibliotekarskich.

W 2007 roku na Uniwersytecie Warszawskim uzyskała tytuł doktora nauk humanistycznych w zakresie bibliotekoznawstwa i informacji naukowo-technicznej, specjalność bibliologia. Podstawą była dysertacja *Bibliotekarstwo w prowincji pomorskiej w XIX i na początku XX wieku (1800–1933)*. Praca obejmuje ponad 100-letni okres rozwoju bibliotekarstwa na Pomorzu. Prezentuje wszystkie typy bibliotek: szkolne, związków i stowarzyszeń, ludowe, wędrownie i miejskie. Praca, w skróconej wersji, została wydana drukiem pod tytułem *Z dziejów bibliotek pruskiej prowincji Pomorze w XIX i na*

Wykładowcy studium bibliotekarskiego (2001)

początku XX wieku (Szczecin 2013). Kiedy w 2004 roku na czele redakcji „Bibliotekarza Zachodniopomorskiego” stanął dyrektor Lucjan Bąbolewski, na jej sekretarza powołał Janinę Kosman. Jednak funkcję tę pełniła krótko (przez rok 2004 – do numeru pierwszego z 2005).

Pracę w Książnicy Pomorskiej zakończyła w 2009 roku. 1 listopada tego roku zatrudniła się w Archiwum Państwowym w Szczecinie jako kierownik biblioteki. Równocześnie, w okresie od 1 października 2009 do 1 października 2015 roku, na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Szczecińskiego (jako adiunkt), prowadziła wykłady z zakresu historii książki i bibliotek oraz historii kultury.

Od lipca 2011 do sierpnia 2012 roku, na zlecenie Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, brała udział w realizacji projektu *Inwentarz Instytutu Literackiego Kultura w Maisons-Laffitte pod Paryżem*, którego celem było opracowanie spuścizny Jerzego Giedroycia. Uczestniczyli w nim także pracownicy Biblioteki Narodowej i archiwiści. Jej praca polegała na wprowadzaniu do bazy danych materiałów administra-

Prekursorska monografia

Biblioteki Pomorza

NAKŁADEM Książnicy Pomorskiej ukazała się właśnie monografia autorstwa Janiny Kosman poświęcona bibliotekom prowincji Pomorze w XIX wieku i na początku wieku XX.

PROMOCJĘ książki zorganizował Dział Pomorzoznawczy Książnicy, którym Janina Kosman przez lata kierowała. Dziś prowadzi bibliotekę w Archiwum Państwowym i wyklada na Uniwersytecie Szczecińskim.

stwie prowincji pomorskiej sięgającej od Stralsundu do Słupska. Píše o wypożyczalniach i czytelnich, omawia zasady ich funkcjonowania w miastach i na wsiach, prezentuje popularne wówczas biblioteki ludowe (także objazdowe)

Janina Kosman prezentowała monografię bibliotek Pomorza. Fot. Ryszard PANIESER

W XIX wieku kształtowało się nowe, różnorodne bibliotecznictwo, w tym także i niecodzienne, cenne biblioteki

Promocja książki *Z dziejów bibliotek pruskiej prowincji Pomorze w XIX i na początku XX wieku* w Książnicy Pomorskiej (2013)

W Instytucie Literackim Kultura, od lewej: Leszek Czarnecki (pracownik instytutu), Janina Kosman, Urszula Kowalczyk (Archiwum Państwowe w Warszawie, 2011)

Salon Instytutu Literackiego Kultura

Promocja katalogu *Stare druki XV–XVII wieku w zbiorach biblioteki Archiwum Państwowego w Szczecinie*, opracowanego przez Janinę Kosman (siedziba archiwum, 2017)

cyjnych oraz korespondencji instytutu, a także sporządzaniu haseł do kartoteki formalnej i przedmiotowej. Warto dodać, że archiwum Instytutu Literackiego Kultura stanowi kompletną dokumentację działalności Jerzego Giedroycia i jego współpracowników w latach 1946–2000. W zasobie znajduje się kilkadziesiąt tysięcy książek, 512 tomów serii „Biblioteka Kultury”, 171 tomów „Zeszytów Historycznych”, 637 tomów miesięcznika „Kultura”, ponad 150 tys. listów oraz dzieła sztuki, filmy, fotografie, pocztówki i inne. W zbiorach znalazła się także korespondencja kilku osób ze Szczecina¹.

Z kolei w lipcu i sierpniu 2018 roku przebywała we Fryburgu (Szwajcaria), w którym pracowała przy porządkowaniu zbiorów Fundacji Archivum Helveto-Polonicum. Jest to instytucja naukowa, stawiająca sobie za cel zabezpieczanie świadectw działalności Polaków w Szwajcarii oraz szerzenie świadomości wśród Szwajcarów na temat polskiego wkładu w życie polityczne i kulturalne ich kraju. Została założona w czerwcu 1997 roku przez Ludwikę i Jacka Sygnarskich.

Praca w Archiwum Państwowym to okres najbardziej twórczy w życiu Janiny Kosman. Wydaje wiele artykułów i prac przyczynkarskich. Lista jej publikacji liczy ponad 70 pozycji. Rozpoznała dokładnie zasoby biblioteki archiwum. Opracowała cztery katalogi starych druków z zasobu biblioteki archiwum, dwa rejestrujące pomeranica i dwa obejmujące pozostałe druki wydane od X do XVIII wieku. Trzy katalogi zostały

¹ J. Kosman, *Szczecińskie akcenty w zbiorach Maisons-Laffitte*, w: *Kronika Szczecina 2011*, Szczecin 2012, s. 159–160.

Praca z dokumentami w Fundacji Archivum Helveto-Polonicum we Fryburgu (2018)

wydane, a czwarty przygotowany jest do druku². Począwszy od 2010 roku, wzięła udział w 16 konferencjach naukowych, wygłaszając referaty. Systematycznie bierze udział w popularyzacji wiedzy historycznej przez wykłady, prelekcje i wystawy. Do 2020 roku wygłosiła kilkadziesiąt prelekcji w Książnicy Pomorskiej, Zamku Książąt Pomorskich, Archiwum Państwowym, Muzeum Narodowym oraz na terenie województwa zachodniopomorskiego. Spotkała się także z sekcją bibliotekarzy seniorów, opowiadając o pracy wykonanej w Instytucie Literackim Kultura.

Tematyka jej kolejnych prac badawczych obejmuje kulturę książki ze szczególnym uwzględnieniem historii książki i bibliotek na Pomorzu oraz w krajach basenu Morza Bałtyckiego. Należy mieć nadzieję, że aktywność ta zostanie uwieńczona habilitacją.

Przynależność organizacyjna: członek Stowarzyszenia Archiwistów Polskich, członek honorowy Okręgu Zachodniopomorskiego Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, członek ZAiKS-u.

Odnaczenia i wyróżnienia: dyplom i doroczna nagroda prof. Henryka Lesińskiego za upowszechnianie kultury historycznej (2002), odznaka Zasłużony Działacz Kultury (2003), srebrny Krzyż Zasługi (2004), wyróżnienie w konkursie Zachodniopomorski Bibliotekarz Roku 2013, srebrny Medal za Długoletnią Służbę (2015).

Pani Janino, życzymy Pani dalszych sukcesów naukowych i oby nadal była Pani niestrudzoną popularyzatorką wiedzy historycznej.

2 Eadem, *Pomeranica XVI i XVII wieku w zbiorach biblioteki Archiwum Państwowego w Szczecinie. Katalog*, Szczecin 2013; eadem, *Pomeranica XVIII wieku w zbiorach biblioteki Archiwum Państwowego w Szczecinie. Katalog*, Szczecin 2016; eadem, *Stare druki XV–XVII wieku w zbiorach Archiwum Państwowego w Szczecinie. Katalog*, Szczecin 2017; eadem, *Stare druki XVIII wieku w zbiorach biblioteki Archiwum Państwowego w Szczecinie. Katalog*, w druku.

Janina Kosman oprowadza grupę osób po magazynie archiwum z okazji Międzynarodowego Dnia Archiwów (9 czerwca 2014)

Objazdowy Bibliotekarz 2012, Janina Kosman druga od lewej

Małgorzata Zychowicz

Koszalińska Biblioteka Publiczna

KRYSTYNA MARYAŃSKA-ZGRZEBNICKA

W cyklu *Niezwyyczajni-zwyczajni bibliotekarze* chciałabym przedstawić postać Krystyny Maryańskiej-Zgrzebnickiej, koszalińskiej bibliotekarki pracującej w Dziale Opracowania Zbiorów i wypożyczalni międzybibliotecznej Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Koszalinie w latach 1959–1984.

Wszyscy wspominają ją jako drobną starszą panią, skorą do uśmiechu, żartów i opowieści, autorkę kroniki bibliotecznej – zwyczajną bibliotekarkę.

Przysłowiowa bomba wybuchła, gdy opublikowała swoje wspomnienia zatytułowane *Ja, Kostek i wojna* (wydawnictwo Czytelnik, grudzień 1979). Dziesięciotyśięczny nakład rozszedł się błyskawicznie. Po kilku tygodniach książka była nie do zdobycia, a czytało się ją jednym tchem, jak powieść przygodową. W autografie wpisanym do jednego z egzemplarzy autorka napisała *...z życzeniami, aby moje młode koleżanki zechciały mnie zrozumieć i w życiu także zawsze kierowały się tylko uczuciem. Warto.*

Jednak aby zachować chronologię, należy zacząć od początku. Krystyna Maryańska-Zgrzebnicka urodziła się 18 kwietnia 1911 roku w Poznaniu jako druga córka lekarza dentystry Bronisława Maryańskiego i Jadwigi z domu Prus-Więckowskiej. Dorastała w bardzo dobrej, kochającej i dobrze ustosunkowanej rodzinie. Jej wuj Erwin Więckowski był przedwojennym prezydentem Poznania. Ukończyła gimnazjum im. Dąbrówki w Poznaniu, później uczuła się też w Zakopanem, w którym mieszkała jej babcia. W mieście tym, w 1931 roku, zdała maturę.

Krystyna Maryańska-Zgrzebnicka

Dzieciństwo i młodość upłynęły jej w atmosferze pełnej miłości rodzinnej, sprzyjającej wszechstronnemu rozwojowi dzieci, w domu otwartym, pełnym rodziny i przyjaciół na organizowanych spotkaniach, tańcach. We wspomnieniach przywołuje balik maskowy dla dwudziestu kilku osób w karnawale 1939 roku, zorganizowany w domu rodzinnym, mimo żałoby po papieżu, po uzyskaniu dyspensy od znajomego księdza.

Młoda Krystyna bardzo często bywała w gościnie u licznej rodziny we Lwowie, Krakowie, Wiśle, Zakopanem.

Nie dziwi fakt, że jej młodość obfitowała w ciekawe spotkania towarzyskie. W wieku 15 lat, w prowadzonym przez ciotkę Helenę Wiśniewską pensjonacie Piast w Wiśle, poznała Witolda „Gąbrowicza” i zakochała się w nim. O tym młodzieńczym uczuciu napisała w liście do przyjaciółki Elżbiety. Tę ciekawostkę przytoczyła Joanna Siedlecka w biografii Witolda Gombrowicza *Jaśnie Panicz*. Jest w niej również zdjęcie z 1926 roku młodej Krystyny Maryańskiej z Gombrowiczem i „achtlikiem”.

W Zakopanem, w którym się uczyła i mieszkała, zetknęła się między innymi z Witkacym. Po maturze przez dwa lata studiowała romanistykę na Uniwersytecie Poznańskim. Niestety, sytuacja rodzinna i finansowa zmusiła ją do przerwania studiów i podjęcia pracy zarobkowej w izbie skarbowej. Przed wojną była aktywną i zaangażowaną harcerką. Jeszcze w sierpniu 1939 roku wyjechała na obóz harcerski.

Po wybuchu wojny, jesienią 1939 roku, namówiona przez rodzinę, wyjechała do Lwowa, do swej ciotki Wandy z Więckowskich Munkowej. Chwytała się różnych prac. Była między innymi pomocą domową profesorowej Burzyńskiej, żony dziekana Politechniki Lwowskiej.

We Lwowie też „dosięgła ją strzała Amora”. 10 czerwca 1940 roku poznała swojego przyszłego męża Stanisława „Kostka” Zgrzebnickiego, który dosłownie odmienił całe jej życie. Gdy okazało się, że 30 czerwca tego roku zostanie wywieziony do obozu pracy w głąb Rosji, spakowała się w kilka godzin i „kierując się uczuciem”, dołączyła do transportu, aby wraz z nim wyruszyć na wschód. Nie pomógł głos rozsądku ciotki Munkowej *Dziecko, co ty robisz, przecież ty go prawie nie znasz!*¹. Nie zmieniła raz podjętej decyzji.

Powiadomiona o tym z kilkumiesięcznym opóźnieniem rodzina przyjęła ten fakt, a także informację o zamążpójściu po tak krótkim narzeczeństwie, ze stoickim spokojem. Co więcej, listownie przyjęła nieznanego zięcia do swego grona z serdecznością i zadowoleniem, nie czyniąc młodej parze żadnych wymówek².

Tymczasem Krystyna i Kostek dotarli do Maryjskiego Kraju nad Wołgą, w którym pracowali przy karczowaniu lasu i budowie linii kolejowej. Wtedy też zawarli ślub cywilny. Po otrzymaniu informacji o tworzeniu Armii Polskiej, rozpoczęli wędrówkę do miejsca formowania jednostek.

1 K. Maryańska-Zgrzebnicka, *Ja, Kostek i wojna*, Warszawa 2009, s. 15.

2 Ibid., s. 55–59.

Po długiej podróży koleją, w grudniu 1941 roku, trafili do Dżalalabadu w Kirgizji. Na początku 1942 roku Kostek został przyjęty do tworzącej się armii gen. Andersa. Następnie wzięli ślub kościelny (którego udzielił im kapelan wojskowy), ponieważ Krystyna, będąc w ciąży, miała wyjechać do obozu dla przyszłych matek w Iranie. W 1942 roku, w Teheranie, urodził się pierwszy syn Zgrzebnickich – Wojciech. Niestety po miesiącu zmarł na zapalenie płuc.

Wtedy Krystyna, by być bliżej męża, wstąpiła do wojska i wyjechała na pustynię, koło Bagdadu, gdzie ukończyła kurs radiotelegrafistek. Latem 1943 roku wraz z wojskami II Korpusu Polskiego znalazła się w Palestynie. 13 marca 1944 roku urodziła córkę Marię Teresę, zwaną w rodzinie Maritką. W okolicach Jafy, Tel Awiwu i Betlejem pozostała do września 1946 roku. Do Polski wróciła z transportem UNRRA³, przez Egipt i Włochy – dokładnie 26 września 1946 roku. Zamieszkała w Poznaniu z ocalałą z wojny rodziną.

Pół roku później, po długiej podróży z Anglii, przez Szwecję, dotarł do Poznania również jej mąż. Zjawił się niemalże w dniu trzecich urodzin córki – 12 marca 1947 roku.

Rodzina Zgrzebnickich powiększyła się jeszcze o dwoje dzieci – córkę Ewę i syna Krzysztofa.

Po kilku latach Krystyna zatrudniła się jako korektorka w „Słowie Wielkopolskim”.

W 1958 roku Zgrzebnicki przeprowadził się do Koszalina. Rok później bohaterka niniejszego artykułu rozpoczęła pracę w Wojewódzkiej i Miejskiej Bibliotece Publicznej funkcjonującej w tym mieście.

Związała się z tą placówką na 25 lat swojego życia. Pracowała w Dziale Gromadzenia i Opracowania Zbiorów. Jej domeną było tworzenie katalogów bibliotecznych. Przez wiele lat prowadziła też kronikę, wyróżnianą i nagradzaną w różnych konkursach i na wystawach. Ze swadą, poczuciem humoru i zacięciem literackim spisywała biblioteczne dzieje. Dzięki jej talentowi otrzymaliśmy nieocenione źródło informacji o historii Koszalińskiej Biblioteki Publicznej i wydarzeniach budujących atmosferę tamtych czasów, a także anegdot.

Pochodzi z niej zabawny opis pierwszej „mechanizacji” przepływu rewersów bibliotecznych. W latach 60. XX wieku część zbiorów (czytelnia i magazyny) znajdowała się w budynku przy ulicy Świerczewskiego. Aby nie chodzić po schodach z rewersem z czytelnika do magazynu na piętrze, sprytni bibliotekarze przeciągnęli między pomieszczeniami drut, na którym wieszano rewers, który następnie był wciągany do góry. Obwieszczał to dźwięk ręcznego dzwonka. Tylko książki trzeba było znieść do czytelnika samemu...

W 1972 roku Krystyna Zgrzebnicka przeszła na emeryturę, ale pozostała w bibliotece i przez następnych 12 lat prowadziła wypożyczalnię międzybiblioteczną. Drobną siwowłosa pani, zawsze uśmiechnięta, życzliwa, gotowa służyć radą, skora do żartów i opowieści. Taką pamięta ją pokolenie młodych wówczas bibliotekarek.

3 United Nations Relief and Rehabilitation Administration – międzynarodowa organizacja utworzona 9 listopada 1943 roku w Waszyngtonie. Jej celem było niesienie pomocy po zakończeniu wojny na obszarach wyzwolonych w Europie i Azji (przyp. red.).

Definitywnie odeszła z pracy w 1984 roku, jednak do końca interesowała się sprawami biblioteki. Uczestniczyła w jubileuszu jej 55-lecia, obchodzonym 12 czerwca 2002 roku. Już nie czuła się na siłach by zabrać głos, ale napisała list, który został odczytany w jej obecności. To było ostatnie z nią spotkanie. Umarła 14 lipca 2002 roku. Pożegnano ją na koszalińskim cmentarzu w przeświadczeniu, że bibliotekarska rodzina utraciła kogoś wyjątkowego.

Zostawiła nam po sobie rzecz najcenniejszą – autobiograficzną książkę *Ja, Kostek i wojna*, w której uchyliła drzwi do swego ciekawego życia kobiety niezwykłej. Publikacja powstała 30 lat po zawartych w niej wydarzeniach, dzięki prowadzeniu swoistego dziennika, składającego się w dużej mierze z luźnych kartek, opisów zdarzeń, osób, pejzaży oraz zapisów rozmów zawartych w kalendarzach. Powstałe dzieło jest ukoronowaniem jej talentu pisarskiego, a jednocześnie świadectwem burzliwych przeżyć wojennych oraz tułaczki jej i męża, od Lwowa, przez Związek Radziecki, Kirgizję, Iran, Irak, Palestynę, Włochy, do Polski. W tych wspomnieniach jawi się nam jako odważna kobieta radząca sobie w trudnych sytuacjach, chętna do pomocy innym, łatwo nawiązująca przyjaźnie, ciekawa świata, ludzi i ich etnicznych różnic, traktująca z szacunkiem wszystkich spotkanych przedstawicieli różnych nacji. Nie wahała się rzucić znanego sobie Lwowa oraz rodziny i wyruszyć, w imię miłości, z przyszłym mężem w wojenną podróż w nieznane. Dokonała świetnego wyboru, ponieważ byli z Kostkiem dobranym małżeństwem do jego śmierci w 1985 roku.

Myślę, że zwyczajna-niezwykła bibliotekarka Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Koszalinie Krystyna Maryańska-Zgrzebnicka zasługuje na przypomnienie albo odkrycie.

BIBLIOGRAFIA

- Regina Bogacka, *Z żałobnej karty. Krystyna Zgrzebnicka 1911–2002*, „Bibliotekarz Zachodniopomorski” 2002, nr 2-3.
- Wojciech Budziński, *Na fotografii z Gombrowiczem*, „Głos Pomorza” 1976, nr 151.
- Feliks Fornalczyk, Teresa Matejko, *Pisarze Pomorza Środkowego*, Koszalin 1988.
- Krystyna Maryańska-Zgrzebnicka, *Ja, Kostek i wojna*, Warszawa 2009, wyd. 2 popr. i uzup.
- Walentyna Mikołajczyk-Trzcńska, *Życie jak powieść i powieść jak życie*, „Głos Pomorza” 1980, nr 9.
- Joanna Siedlecka, *Jaśnie Panicz*, Warszawa, 1997.
- Sylwetki pracowników bibliotek publicznych województwa koszalińskiego*, „Bibliotekarz Zachodniopomorski” 1975, nr 4.
- Krystyna Zgrzebnicka*, <https://www.geni.com/people/Krystyna-Zgrzebnicka/6000000082382816832> (przeglądany 1 grudnia 2020).

Krzysztof Zgrzebnicki, *Opowieści mojej mamy dla wnuków*, <http://saczopedia.dts24.pl/wp-content/uploads/2017/03/Dla-S%C4%85czopedii.pdf> (przełączony 1 grudnia 2020).

Cecylia Judek
Książnica Pomorska

JÓZEFA TERESA ZAKRZEWSKA (1937–2021)

Józefa Teresa Zakrzewska urodziła się 1 stycznia 1937 roku we wsi Pawłów Stary, położonej w gminie Janów Podlaski (powiat bialski, województwo lubelskie), w rodzinie stosunkowo zamożnych rolników. Jej rodzicami byli Marcin (1889–1967) i Bronisława (1899–1972), z domu Kolenda, Misiejukowie. Józefa miała czworo starszego rodzeństwa: Kazimierę (urodzoną w 1921), Jadwigę, Mieczysława, Franciszkę. Była jeszcze Marianna, która jednak zmarła w dzieciństwie. Wszyscy byli bardzo ze sobą zżyci, a starsze dzieci szczególną miłością obdarzały najmłodszą siostrę. W przyszłości całe rodzeństwo będzie się wspierać, podtrzymywać więzi, organizować coroczne spotkania. Jak wspomina córka¹ pani Ziuty (w Książnicy tak się bowiem do pani Józefy zwracano):

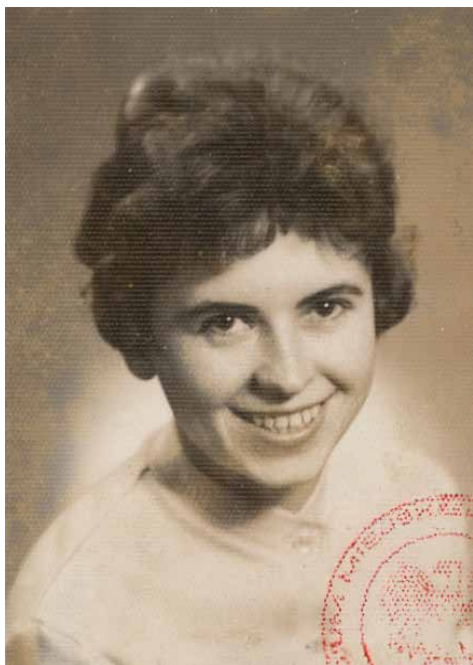
Tato Mamy gospodarzył w Pawłowie, ale jego pasją było stolarstwo. Miał uzdolnienia artystyczne i manualne. Wykonywał wiele prac, również dla kolegiaty w Janowie Podlaskim. Generalnie był „złotą rączką”. Chętnie pomagał ludziom, naprawiając różne rzeczy (na przykład zegary). Miał doskonale wyposażoną murowaną stolarnię, którą sam zbudował. Przy tym był człowiekiem ciekawym świata, tęskniącym za czymś więcej niż życie na wsi. Pewnie zaraził tym dzieci i dlatego rozjechały się po Polsce. Starsze siostry lubiły chodzić do kina, teatru, restauracji – korzystały z życia. Mama często im towarzyszyła.

W Pawłowie nie było szkoły, więc Józefa uczęszczała (1944–1951) do szkoły podstawowej w Janowie Podlaskim (tego z najsłynniejszą w Polsce stadniną koni), a następnie rozpoczęła naukę w Gimnazjum Ogólnokształcącym znajdującym się również w tej miejscowości. Po ukończeniu trzeciej klasy zamieszkała u siostry Jadwigi w Otrębusach koło Warszawy, kontynuując naukę w Milanówku, u Urszulanek. Po zaliczeniu 10 klasy licealnej przeniosła się do Szczecina i zamieszkała u siostry Franciszki, która właśnie urodziła synka, więc pomoc najmłodszej siostry okazała się bardzo przydatna.

¹ Serdecznie dziękuję pani Dorocie Libront za informacje i udostępnienie rodzinnych fotografii, za pomoc w powstaniu niniejszego wspomnienia.

Józefa (na kolanach taty) z rodzicami, siostrą Nunką (Franciszką) i bratem Mietkiem Fot. archiwum rodzinne

Zdjęcie Józefy Zakrzewskiej około 1962 roku (z akt osobowych w Książnicy Pomorskiej)

W Szczecinie pani Ziuta ukończyła klasę maturalną w Liceum Ogólnokształcącym dla Pracujących. Po egzaminie dojrzałości (świadectwo otrzymała 15 czerwca 1955 roku) rozpoczęła studia w Wyższej Szkole Rolniczej w Szczecinie. W kwietniu 1957 roku przerwała naukę i rozpoczęła pracę w Katedrze Hodowli Roślin i Nasiennictwa WSR jako technik. Równocześnie prowadziła przez kilka miesięcy (1 kwietnia 1957 – 30 czerwca 1957) klub studencki na uczelni, przy którym funkcjonowała czytelnia i biblioteka. Były to jej pierwsze doświadczenia z pracą bibliotecarską. W tym okresie poznała przyszłego męża. Jej wybrankiem został inż. mech. Włodzimierz Zakrzewski (1930–1994), absolwent Wyższej Szkoły Inżynierskiej w Szczecinie, syn Franciszka i Heleny (z Elantkowskich) Zakrzewskich. Ślub odbył się, po krótkiej znajomości, w 1957 roku (cywilny

13 sierpnia, kościelny 26 października). Po urodzeniu syna Jacka, w sierpniu 1958 roku, przerwała pracę zarobkową. Ponownie zatrudniła się 1 lutego 1962 roku. Została kierownikiem filii dla dzieci w Szczecinie-Kluczu Dzielnicowej Biblioteki Publicznej w Szczecinie Dąbiu. Po kilku miesiącach, ze względu na uciążliwość dalekich dojazdów trudnych do pogodzenia z obowiązkami macierzyńskimi, złożyła wniosek o przeniesienie do siedziby głównej Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Szczecinie. Prośbie towarzyszyła pozytywna opinia Wandy Kozioł z biblioteki dzielnicowej w Dąbiu, w której napisała, że pani Józefa Zakrzewska jest bardzo sumienna, pracowita, prawidłowo prowadzi dokumentację.

Została więc przyjęta i od 5 października 1962 roku rozpoczęła pracę jako techniczny pracownik biblioteczny. Aby zdobyć kwalifikacje bibliotekarskie, już od 1 lutego 1962 roku rozpoczęła kurs bibliotekarski w Państwowym Ośrodku Korespondencyjnego Kształcenia Bibliotekarzy, który zakończyła 17 czerwca 1963 roku egzaminem przed komisją, której przewodniczącym był Jan Karakulski, a członkami Jan Zarański i Stanisław Badoń (wieloletni dyrektor WiMBP).

W 1964 roku została młodszym bibliotekarzem. Jeszcze przed ukończeniem kursu uzyskała zgodę dyrekcji na rozpoczęcie zaocznych studiów – historii na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Po urodzeniu córki Doroty (w czerwcu 1964) i wykorzystanym urlopie macierzyńskim złożyła wniosek o udzielenie jej urlopu bezpłatnego, podczas którego kontynuowała naukę. Studia zakończyła egzaminem magisterskim w dniu 27 września 1968 roku. Pracę dyplomową *Działalność Związku Nauczycielstwa Polskiego w Szczecinie w latach 1956–1965* napisała pod kierunkiem prof. Lecha Trzeciakowskiego (1931–2017). Od 1 stycznia 1968 roku była zatrudniona w Oddziale Opracowania Druków Zwartych jako klasyfikator. Wkrótce otrzymała awans (1 października 1968) na bibliotekarza. Po kilku latach dyrekcja zaproponowała jej, jako osobie zdyscyplinowanej i wykazującej się dużymi postępami w realizacji powierzonych prac, objęcie kierownictwa Oddziału Wymiany i Rezerwy Druków (1 października 1972). W dniu 1 stycznia 1974 roku otrzymała stopień kustosa, a następnie (1 kwietnia 1974) – nominację na funkcję kierownika Oddziału Egzemplarza Obowiązkowego i Zakupu. Zakres jej obowiązków obejmował:

- prowadzenie dokumentacji zakupu druków ciągłych;
- prowadzenie prenumeraty czasopism dla Biblioteki Głównej oraz filii;
- akcesja wydawnictw z zakupu bieżącego, darów i wymiany;
- kompletowanie zbiorów ciągłych z lat 1800–1981, w tym analiza katalogów antykwarycznych, wydawniczych oraz wykazów wymiany międzybibliotecznej;
- sprawdzanie „Przewodnika Bibliograficznego”;
- wycofywanie z magazynów akcesjonowanych zbiorów i przygotowywanie ich do pełnego opracowania;
- organizacja pracy kierowanego przez siebie oddziału, liczącego pięciu pracowników.

Przy swoim biurku w WiMBP około 1970 roku

Potwierdzeniem dobrego wywiązywania się ze swych obowiązków był kolejny awans. 1 stycznia 1975 roku powierzono jej funkcję zastępcy kierownika Działu Gromadzenia i Opracowania Zbiorów.

W 1985 roku została nagrodzona srebrnym Krzyżem Zasługi. We wniosku (z 10 czerwca 1985) o jego przyznanie wskazano, że

dzięki posiadanym zdolnościom organizacyjnym oraz wysokim kwalifikacjom przyczynia się do sprawnego przebiegu dopływu wydawnictw, skutecznie likwiduje braki w tym zakresie i wywiera wpływ na ich sprawne opracowanie i włączenie do obiegu bibliotecznego. Wyróżnia się wśród grona pracowników zaangażowaniem w pracy i dyscypliną, stanowiąc wzór osobowy wpływający na kształtowanie się właściwych postaw u młodych pracowników. Jest aktywnym członkiem Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich.

W arkuszu przeglądu kadrowego z 30 maja 1988 roku odnajdujemy kolejne świadectwo wysokiej oceny jej pracy. We wniosku (z 5 sierpnia 1988) o awansowanie pani Józefy na starszego kustosa, jej bezpośrednia przełożona Helena Żak, kierownik Działu Gromadzenia i Opracowania Zbiorów, napisała:

Józefa Zakrzewska pracuje w bibliotekarstwie od 22 lat, jest specjalistą w zakresie gromadzenia zbiorów bibliecznych. Swoje wiadomości i duże doświadczenie w gromadzeniu druków ciągłych

i egzemplarza obowiązkowego systematycznie przekazuje młodym adeptom bibliotekarstwa. Bardzo dobrze zorganizowała warsztat pracy kierowanego przez siebie oddziału, rozbudowując go i modernizując w marę otrzymywania nowych zadań.

Z okazji obchodzonego przez nią jubileuszu 30-lecia pracy zawodowej dyrektor WiMBP Stanisław Krzywicki dziękował (pismo z 13 XI 1991 r.) jej za wkład w pracę zespołu, dzięki której Książnica, wówczas Szczecińska, *posiada bogaty i wartościowy księgozbiór*, za przekazywanie kolejnym pokoleniom bibliotekarzy *wiedzy i rzetelnego podejścia do podjętych obowiązków, miłości do książek i pasji poszukiwawczej*. Pięć lat później, z okazji kolejnego jubileuszu (5 lutego 1996) ten sam dyrektor pisał:

Józefa Zakrzewska w pracy, lata 80. Fot. J. Surudo

Pani życzliwy stosunek do ludzi, wiedza, pracowitość i odpowiedzialność stworzyły zespół pracujący aktywnie i efektywnie. Dzięki swoim cechom potrafiła Pani również nawiązać szerokie kontakty zawodowe z innymi instytucjami i osobami, przyczyniając się do rozwoju bibliotekarstwa i czytelnictwa.

W 1994 roku boleśnie przeżyła śmierć męża, kochanego Włodka. Podczas rozmowy jej córka wspominała, że:

rodzice tworzyli zgodne małżeństwo, nawzajem sobie pomagając. Mama szczególnie wspierała pasję sportowe męża (biegi, pływanie), wspólnie organizowali też wycieczki rowerowe (szczególnie utkwiła mi w pamięci wyprawa po bałtyckim wybrzeżu ówczesnego NRD). Tato natomiast chętnie włączał się w prace domowe. Dobrego męża, jak podkreślała mama, zawdzięczała wstawiennictwu swojego patrona św. Józefa. Mama bardzo lubiła pracę w niewielkim ogródku przylegającym do naszego domu i możliwość zażywania słonecznych kąpiei – szczególnie podczas corocznych rodzinnych wczasów nad polskim morzem.

Po przejściu na emeryturę (1 maja 1995) pracowała nadal w wymiarze jena druga etatu (do 30 czerwca 2002), prowadząc sprawy prenumeraty i zakupu czasopism krajowych. Właściwie całe swoje życie zawodowe była więc związana z WiMBP, a potem Książnicą.

Z Heleną Żak (kierownik Działu Gromadzenia i Opracowania Zbiorów)

Jubileusz 30-lecia pracy zawodowej. Gratulacje składa Stanisław Krzywicki, dyrektor WiMBP (1991)

Jubileusz 30 lat pracy, gratulacje składa Hanna Kustroń, szefowa NSZZ Solidarność przy WiMBP

Późne lata przyniosły jej wiele radości (stopniowo powiększała się rodzina, rodziły się wnuki i prawnuki), ale i kłopoty zdrowotne. Jesienią 2014 roku przeszła zawał serca. Na spotkaniu seniorów w Książnicy Pomorskiej w styczniu 2017 roku zapewniała, że pobyt w sanatorium w Kańsku bardzo pomógł jej wrócić do zdrowia. Ważną częścią jej życia było chrześcijaństwo typu otwartego. Uczestniczyła w rekolekcjach organizowanych rokrocznie w parafii dominikanów w Szczecinie, z mężem działała w Oazie rodzin, a po jego śmierci we wspólnocie neokatechumenalnej. Zbudowała silne rodzinne relacje. Chętnie uczestniczyła w spotkaniach koleżeńskich, także tych „bibliotekarskich” w okresie pracy, a potem na emeryturze. Podtrzymywała kontakty, celebrowała święta, imieniny, urodziny członków rodziny, przyjaciół i znajomych, cieszyła się z każdych odwiedzin. W listopadzie 2020 roku radość sprawiły jej narodziny piątej prawnuczki (niestety nie zdążyła jej poznać).

Zmarła 27 stycznia 2021 roku wskutek zakażenia covid-19 po złamaniu szyjki kości udowej. Pogrzeb odbył się 3 lutego 2021 roku na Cmentarzu Centralnym w Szczecinie. Pochowana została w grobie męża, kwatery 110B. W ostatniej drodze, oprócz rodziny, przyjaciół i znajomych, towarzyszyli jej koleżanki i koledzy z Książnicy Pomorskiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Szczecinie. W imieniu bibliotekarskiej braci Zmarłą pożegnał dr Władysław Michnał. W pamięci współpracowników pozostała jako dobra, skromna, pogodna, rzetelna i pracowita osoba.

Gratulacje, podziękowania (ze współpracownikami z Działu Gromadzenia i Opracowania Zbiorów)

Anna Kowal

Koszalińska Biblioteka Publiczna

TERESA MATEJKO
(1946–2020)

Koszalińska bibliografka Teresa Matejko (z domu Witkowska, córka Stanisława i Anny), urodziła się 3 lutego 1946 roku w Suwałkach, z którymi związana była do 1964 roku. Po maturze rozpoczęła studia z bibliotekoznawstwa na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Wrocławskiego. W trakcie ich trwania poznała swojego męża Stanisława, z którym, po zakończeniu nauki, przeprowadziła się do Gryfic. 1 października 1969 roku rozpoczęła pracę na stanowisku instruktorki poradnictwa i szkolenia w Powiatowym Domu Kultury. Zapamiętano ją jako osobę sumienną, pracowitą, koleżeńską i uczynną. Rok później państwo Matejkowie zostali rodzicami, a Stanisława, po zakończeniu służby wojskowej, przeniesiono do pracy w Koszalinie, do którego zabrał będącą na urlopie wychowawczym żonę wraz z dzieckiem.

Teresa Matejko

Teresa Matejko oficjalnie rozstała się z dotychczasowym miejscem pracy z końcem sierpnia 1971 roku, przyjmując stanowisko bibliografki w Dziale Informacyjno-Bibliograficznym w Wojewódzkiej i Miejskiej Bibliotece Publicznej w Koszalinie. Jej kierownikiem był wówczas Jan Jurczak, pod którego czujnym okiem doskonaliła swoje umiejętności. Niewątpliwymi atutami Teresy Matejko były zdyscyplinowanie, zaangażowanie i samodzielność, które pomogły jej w prowadzeniu kartotek regionalnych i tworzeniu zestawień bibliograficznych oraz w pracy na rzecz szerzenia wiedzy o dziedzictwie historycznym Pomorza.

Całym sercem angażowała się w proces wydawniczy publikacji regionalnych wydawanych przez WiMBP, poczynszy od załatwiania spraw związanych z cenzurą, po

druk, korektę i oprawę. Była autorką i współautorką wielu bibliografii i informatorów związanych z regionem pomorskim oraz opracowań dotyczących koszalińsko-słupskiego środowiska literackiego. Wnikliwie śledziła rynek wydawniczy, uzupełniając księgozbiór regionalny oraz opracowując fiszki do kartoteki regionalnej. Po przejęciu przez jej dział zbioru dokumentów życia społecznego pod koniec lat 80., Teresa Matejko brała czynny udział w bieżącym kompletowaniu i uzupełnianiu tych zasobów, a po wprowadzeniu dekadę później systemu komputerowego MAK, współtworzyła normy opracowania tych dokumentów.

Współuczestniczyła w gromadzeniu materiałów do „Bibliografii Pomorza Zachodniego” wydawanej przez Książnicę Pomorską, szczególnie kładąc nacisk na opracowanie lat 1977–1979 powierzone Koszalińskiej Bibliotece Publicznej pod koniec lat 90. Wielu pracowników biblioteki pamięta, jak koleżanki z Działu Bibliografii Regionalnej miesiącami wertowały prasę lokalną zgromadzoną w magazynach, poszukując ciekawych artykułów wartych umieszczenia w „Bibliografii Pomorza Zachodniego”.

Dzięki zapałowi i zaangażowaniu w pracę Teresa Matejko szybko pięła się po szczeblach kariery zawodowej, zdobywając szacunek w środowisku bibliografów – była członkinią Zespołu ds. Bibliografii Regionalnej przy Zarządzie Głównym Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, w którego spotkaniach brała regularnie udział.

Przez wiele lat udzielała się społecznie, będąc członkinią Towarzystwa Przyjaciół Dzieci, Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego oraz najważniejszej organizacji zawodowej – Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich – do której należała przez ponad 30 lat, pełniąc przez 7 lat funkcję sekretarza.

W Koszalińskiej Bibliotece Publicznej pracowała do 29 grudnia 2003 roku, do momentu przejścia na zasłużoną emeryturę. Okres ten poświęciła rodzinie i rzadko zaglądała do biblioteki. Na zawsze pozostanie w naszej pamięci.

Edyta Sztylc

Gminne Centrum Kultury i Bibliotek w Dobrej

DZIEŃ JAK CO DZIEŃ Z PAMIĘTNIKA BIBLIOTEKARKI

Nie wróciła do domu po pracy. Nikt nie wiedział co się z nią dzieje. A czar magii prysł na ten dźwięk...

Dzień jak co dzień – pomyślała sobie, wstając o poranku. Nie przypuszczała bowiem, że tego dnia przyjdzie jej doświadczyć prawdziwej magii. Magii, w którą zresztą nie wierzyła, która daleka była jej codzienności. Nie sympatyzowała nawet z działem fantasy. To nie był jej świat. Ona wolala trzymać się faktów. Szaleństwa i zapomnienia szukała natomiast w kryminale albo w powieści obyczajowej.

Tego dnia obudziła się jak zwykle przed szóstą. Nie czuła się wyspana, co już wprowadziło ją w nieco napięty stan. Chwile potem, podczas spaceru z psem, zmuszona została do wysłuchania uwag chyba jeszcze bardziej zmaltretowanej nocą pani. Humor chciała więc sobie poprawić zakupami. Szkoda tylko, że kurier zatarasował jej wyjazd. W Biedronce też nie wszystko kupiła. Musiała więc zrobić rundkę po sklepach – a tego przecież nie planowała. A kiedy wzięła się za domowe porządki – odkurzacz okazał się rozładowany. Jakby tego było mało, w ogrodzie mrówki zjadły jej różę, a mszyce obsiadły porzeczkę. – DOŚĆ! – krzyknęła i poszła do pracy, miejsca, które zazwyczaj było jej oazą spokoju.

Najpierw zrobiła więc listę zadań „na dziś”. Potem kawę. Już miała siadać do pierwszego z nich, gdy zadzwonił telefon. Odebrała. Rozmowa była długa i wyczerpująca. Ludzka kreatywność po raz kolejny dała o sobie znać. Potem były raporty, plany, sprawozdania, przegląd nowości i zamówienia... Tylko patrzeć jak i jej kręgosłup też powie DOŚĆ!

Porzuciła więc fotel i mysz. Poszła między regały. – Tam też jest co robić – pomyślała. Trzeba przecież poukładać zwroty, zrobić selekcję, wyrównać książki na półce i... dać

się porwać. W tym jednak przypadku nie chodziło o zwykłe porwanie, a o książkę, którą przypadkiem wyciągnęła z półki. Wystarczyło potem już tylko ją otworzyć, przeczytać zdanie. Jedno, drugie, trzecie... Bibliotekarka zapomniała o całym świecie. Czytała, siedząc na podłodze między pełnymi książek regałami. Przewracała kartki jedna po drugiej pełna fascynacji. To była właśnie magia. Magia czytania, która przeniosła ją do świata powieści.

Północ nie zdołała jednak wybić, zanim skończyła. Pierwszy był jej mąż z pytaniem – Gdzie jesteś kochanie, już dawno po 20.00.

Anna Kotowska, Małgorzata Maciejewska, Przemysław Nowaczek
Książnica Pomorska

Małgorzata Zychowicz
Koszalińska Biblioteka Publiczna

KRONIKA (styczeń – marzec)

Styczeń

Filia dla Dzieci i Młodzieży Miejskiej Biblioteki Publicznej w Szczecinku podczas ferii zimowych przygotowała niespodziankę dla członków Dyskusyjnego Klubu Książki. Zamiast tradycyjnych rozmów w bibliotece odbyło się pięć spotkań online, podczas których bibliotekarze czytali dzieciom najpiękniejsze baśnie Hansa Christiana Andersena. Nie zabrakło również ciekawych opowieści o życiu tego pisarza. Każde wydarzenie kończyło się interesującym quizem lub innym zadaniem związanym z tematem spotkania.

4 stycznia

W ramach wydarzenia *Online z przyrodą. Ferie w bibliotece* Koszalińska Biblioteka Publiczna zorganizowała spotkanie z Tomaszem Samojlikiem, doktorem nauk biologicznych, autorem książek, rysownikiem i twórcą komiksów. Gość, korzystając z owoców swojej twórczości, opowiedział o fascynującym świecie przyrody.

4–15 stycznia

Miejska Biblioteka Publiczna w Szczecinie, z okazji ferii zimowych, przygotowała zajęcia online (wykorzystując Facebooka) dla uczniów pod hasłem *Zdalnie, ale nie banalnie!*. Wśród nich znalazły się między innymi quizy, prelekcje poświęcone spędzaniu czasu wolnego w różnych kulturach oraz wspólne eksperymentowanie.

W ramach wydarzenia *Online z przyrodą. Ferie w bibliotece* Koszalińska Biblioteka Publiczna zorganizowała warsztaty plastyczne z instruktorkami Dorotą Stasiak i Weroniką Olesiak, warsztaty przyrodnicze

z biologiem, przyrodnikiem, ornitologiem Krzysztofem Beznarem, spotkanie z leśnikiem, filmowcem, obserwatorem dzikiego życia i obrońcą praw zwierząt Marcinem Kostrzyńskim, spotkanie z doktorem nauk biologicznych, autorem książek, rysownikiem i twórcą komiksów Tomaszem Samojlikiem, spotkanie dla dzieci z autorką książek *W Zielonej Dolinie* oraz *Owocowe bajki* Barbarą Gawryluk.

8–15 stycznia

W okresie ferii zimowych, z uwagi na występujące zagrożenie epidemiologiczne covid-19, Miejska Biblioteka Publiczna w Kołobrzegu organizowała dzieciom i młodzieży zajęcia online, które odbywały się pod hasłem *Domowe ferie z Biblioteką*.

8 stycznia – 5 lutego

W witrynach Filii nr 54 ProMedia Miejskiej Biblioteki Publicznej w Szczecinie można było oglądać wystawę *Przekaż światu ciekawość*, na której zaprezentowano prace Karola Pabicha.

9 stycznia

Miejska Biblioteka Publiczna w Kołobrzegu wyemitowała na swoim profilu dwa filmy z cykłów miniatur wideo *Aedificium – budynek* oraz *Liber – książka!*, przygotowanych w ramach warsztatów poświęconych dramaturgii obiektu, prowadzonych przez Adama Frankiewicza, absolwenta Białostockiej Akademii Teatralnej.

11–15 stycznia

Miejska Biblioteka Publiczna w Kołobrzegu zorganizowała dla swoich czytelników warsztaty fotogra-

Wystawa pokonkursowa *Rozejrzyj się* wyeksponowana w oknach Galerii Region Koszalińskiej Biblioteki Publicznej (19.01)

Fot. B. Wysmyk

ficzne online *Wizerunek w social mediach*. Zajęcia poprowadziła dr Agata Szuba, pracownik naukowo-artystyczny w Pracowni Fotografii Intermedialnej Katedry Sztuki Mediów wrocławskiej Akademii Sztuk Pięknych.

14 stycznia

Miejska Biblioteka Publiczna w Szczecinie, korzystając z Facebooka, przygotowała spotkanie online z Jakubem Małeckim i Julitą Mańczak, autorami książki *Początek końca? Rozmowy o lodzie i zmianie klimatu*.

15 stycznia

Miejska Biblioteka Publiczna w Kołobrzegu ogłosiła konkurs na projekt nowego systemu identyfikacji wizualnej. Wiodące hasło brzmiało *Dajemy słowo! BIBLIOTEKA dla wszystkich*. Zwycięski projekt stworzyła Natalia Olejniczak.

15–16 stycznia

Aktywni czytelnicy Miejskiej Biblioteki Publicznej w Kołobrzegu mogli wziąć udział w warsztatach online *Rysujmy komiksy!* prowadzonych przez Miłkołaja Tkacza.

18 stycznia

Miejska Biblioteka Publiczna w Kołobrzegu, we współpracy z Młodzieżową Radą Miasta oraz dzien-

nikarką Małgorzatą Maj, z okazji Dnia Kubusia Puchatka, przygotowała dla najmłodszych czytanie fragmentów dzieła Alana Alexandra Milne'a. Na Facebooku zaprezentowano czytających znanych kołobrzeskich polityków, dziennikarzy i poetów.

Z okazji Międzynarodowego Dnia Kubusia Puchatka, przypadającego w urodziny Alana Aleksandra Milne'a, pisarza, Filia dla Dzieci i Młodzieży Miejskiej Biblioteki Publicznej w Szczecinku przygotowała konkurs *Ulubionym przysmakiem Kubusia Puchatka jest miód. Miś lub lakocie, a jaki jest Wasz ulubiony przysmak?*

19 stycznia

W Koszalińskiej Bibliotece Publicznej rozstrzygnięto konkurs fotograficzny *Rozejrzyj się*, na który wpłynęło 88 prac. Nagrodzone zdjęcia wyeksponowano w oknach Galerii Region.

21 stycznia

Filia dla Dzieci i Młodzieży Miejskiej Biblioteki Publicznej w Szczecinku zorganizowała konkurs online z okazji Dnia Babci i Dnia Dziadka. Aby wziąć w nim udział, należało wykonać portrety swoich dziadków.

22 stycznia

W Miejsko-Gminnej Bibliotece Publicznej w Bobolicach obchodzono 100 rocznicę urodzin Krzysztofa Kamila Baczyńskiego.

23 stycznia

Miejska Biblioteka Publiczna w Kołobrzegu udostępniła na Facebooku i YouTube występ Mkiego Tkacza Dj Everythinga wraz z Panem Pon Pi Du nagrane między regałami książek w Czytelni Główniej.

28 stycznia

Miejska Biblioteka Publiczna w Szczecinie, korzystając z Facebooka, zorganizowała spotkanie online ze szczecińskimi autorami kryminałów – Dianą Brzezińską, Leszkiem Hermanem i Markiem Stelarem.

31 stycznia

Z okazji finału Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy pracownicy Filii dla Dzieci i Młodzieży Miejskiej Biblioteki Publicznej w Szczecinku zorganizowali minikiermasz. Za przysłowiowy grosik można było nabyć coś ciekawego do poczytania. Zebrano ponad 800 zł.

1 lutego

W Miejsko-Gminnej Bibliotece Publicznej w Bobolicach obchodzone 286 rocznicę urodzin Ignacego Krasickiego.

8–15 lutego

W Miejsko-Gminnej Bibliotece Publicznej w Bobolicach trwała akcja *Randka w ciemno z książką*. Czytelnicy losowo wybierali pięknie zapakowaną książkę-niespodziankę.

9 lutego

Z okazji Dnia Bezpiecznego Internetu Miejska Biblioteka Publiczna w Szczecinie zorganizowała online spotkanie, na którym Wojciech Orliński oraz Michał R. Wiśniewski mówili o (nie)bezpieczeństwie internetu, a także przygotowała webinarium Marty Kosteckiej *OK, Google! Fake newsy i postprawda, czyli na co uważać w kontaktach z AI i nie tylko* oraz cykl filmów edukacyjnych stworzonych przez pracowników Filii nr 54 ProMedia Miejskiej Biblioteki Publicznej dotyczących bezpieczeństwa w internecie.

Randka w ciemno z książką w Miejsko-Gminnej Bibliotece Publicznej w Bobolicach (8–15.02)

Miejska Biblioteka Publiczna w Kołobrzegu, z okazji Dnia Bezpiecznego Internetu, nagrała starszego aspiranta Tomasza Kwaśnika, opowiadającego o tym, na co zwrócić uwagę podczas korzystania z internetu, aby nie stać się ofiarą działalności przestępczej. Nagranie udostępniono na Facebooku i YouTube.

9 lutego – 5 marca

W witrynach Filii nr 54 ProMedia Miejskiej Biblioteki Publicznej w Szczecinie można było oglądać wystawę rysunku Jolanty Artiuch zatytułowaną *Persony*.

10 lutego

Koszalińska Biblioteka Publiczna wirtualnie przedstawiła wyniki czytelnicze bibliotek gminnych powiatu koszalińskiego podczas konferencji online *Analiza wyników bibliotek publicznych powiatu koszalińskiego w 2020 roku*.

11 lutego

Książnica Pomorska zaprosiła czytelników na spotkanie na Facebooku z Arturem Danielem Liskowackim. Okazją były obchodzone 4 stycznia 65 urodziny tego pisarza, dziennikarza, autora kilkunastu książek prozatorskich i tomów poetyckich, w tym także książ-

biblioteka_szczecin

Spotkanie online w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Szczecinie z Wojciechem Orlińskim oraz Michałem R. Wiśniewskim (9.02)

żek i sztuk dla dzieci oraz słuchowisk radiowych. Rozmawiano między innymi o obecnym w twórczości pisarza wątku związanym z historią Pomorza i niemiecką przeszłością Szczecina oraz wynikających z niej relacjach polsko-niemieckich. Nagranie zamieszczono na Youtube.

12 lutego

Filia w Dargini Miejsko-Gminnej Biblioteki Publicznej w Bobolicach zorganizowała *Poetyckie Walentynki*. W wiejskiej świetlicy, przy blasku świec i słodkim poczęstunku, czytano wiersze Norwida, Asnyka i Lechonia.

Z okazji Walentynek Książnica Pomorska przygotowała dla swoich czytelników *Randkę z książką*. Osoby odwiedzające Wypożyczalnię mieli okazję wylosować zapakowaną w papier książkę-niespodziankę i dopiero w domu odkryć jej tytuł.

12–19 lutego

W Filii nr 12 Miejskiej Biblioteki Publicznej w Szczecinie prowadzono akcję *Randka w ciemno z książką*.

Filia nr 28 Miejskiej Biblioteki Publicznej w Szczecinie, z okazji Walentynek, przez cały tydzień polecała online romantyczne lektury.

Spotkanie z Arturem Danielem Liskowackim (po prawej) w Książnicy Pomorskiej (11.02)

15 lutego

Z okazji Walentynek Miejska Biblioteka Publiczna w Szczecinie zaprosiła czytelników na spotkanie online z doktorką psychologii Olgą Kamińską, autorką książki *#Love. Jak kochać w XXI wieku*.

Filia nr 48 Miejskiej Biblioteki Publicznej w Szczecinie przeprowadziła akcję *Zakochaj się w książce!*.

Filia nr 54 ProMedia Miejskiej Biblioteki Publicznej w Szczecinie, korzystając z Facebooka, przygotowała prelekcję Walentynkach w Azji.

16 lutego – 7 lipca

W holu przy Wypożyczalni w Książnicy Pomorskiej oraz na Facebooku biblioteki, w ramach nowego cyklu *Pomorzanki i Pomorzenie*, prezentowano jednoplanową ekspozycję zawierającą opis życia i dokonania twórczych Sybilli Schwarz, poetki urodzonej w Walentyńki 1621 roku w Greifswaldzie.

23 lutego

Miejska Biblioteka Publiczna w Szczecinie zorganizowała spotkanie online z Agnieszką Szablicką, autorką książki *Podróż. Notatki z psychoterapii*. Rozmowę prowadziła psychoterapeutka Michalina Tobiaszewska. Wydarzenie zorganizowano z okazji Dnia Walki z Depresją.

Miejska Biblioteka Publiczna w Kołobrzegu, z okazji Ogólnopolskiego Dnia Walki z Depresją, zorganizowała spotkanie autorskie online z hanią.es *Porozmawiajmy o depresji*. Transmisja wydarzenia była dostępna na Facebooku do 9 marca.

24 lutego

Książnica Pomorska zaprosiła na transmitowane przez Facebooka spotkanie na temat tomiku poetyckiego *Rozmowy nocą* Anny Jakubczak. W rozmowie z Katarzyną Czyczyro poetka opowiedziała o obecnych w prezentowanych wierszach odniesieniach do literatury rosyjskiej, psychologii behawioralnej i psychoanalizy Freuda, astronomii, astrologii, a nawet języka cybernetyki oraz inspiracjach muzycznych i artystycznych.

24 lutego – 31 marca

W Sali pod Piramidą w Książnicy Pomorskiej można było podziwiać dziewiątą wystawę z cyklu *Leżące fotografują przyrodę*, zatytułowaną *Życie jest piękne*.

Marzec

Miejska Biblioteka Publiczna w Kołobrzegu emitowała na Facebooku i YouTube wcześniej nagrane spotkania dla najmłodszych z cyklu *Bajkowe Poranki*.

Bajkowe Poranki w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Kołobrzegu (1–31.03)

1 marca

Miejska Biblioteka Publiczna w Kołobrzegu umożliwiła czytelnikom bezpłatny dostęp do cyfrowej wypożyczalni Legimi.

8 marca

Miejska Biblioteka Publiczna w Kołobrzegu, z okazji Dnia Kobiet, wyemitowała pierwszy z powstałych w jej murach 12 odcinków cyklu *Kołobrzeskie Historie*.

Każda z pań, która odwiedziła Filię w Mierzynie Gminnego Centrum Kultury i Bibliotek w Dobrej, mogła „poczęstować się” książką niespodzianką ukrytą pod płaszczykiem szarego papieru z kokardką i krótkim opisem sugerującym jej treść.

8 – 31 marca

W Książnicy Pomorskiej, z okazji 8 marca, prezentowano czwartą edycję wystawy *Szczecinianki*.

9 marca

W Filii w Dargini Miejsko-Gminnej Biblioteki Publicznej w Bobolicach stworzono teatrzyk cieni do wierszyków Jana Brzechwy.

Miejska Biblioteka Publiczna w Szczecinie, z okazji Dnia Kobiet, zorganizowała spotkanie na Facebooku z autorkami antologii opowiadań *Silna* – Anną Cieplak i Agnieszką Płoszaj.

11 marca

Na Facebooku Miejskiej Biblioteki Publicznej w Szczecinie promowano książkę *Skalpel '68. Kampania antysemita w środowisku szczecińskich lekarzy*. Goszczono autorów publikacji, Magdaleny i Radosława Ptaszyńskich, oraz Różę Król, Renatę Greenspan (Gelber) i Włodzimierza Mietka Szpirta. Rozmowę poprowadził Eryk Krasucki.

14 lutego

Z okazji Walentynek Miejska Biblioteka Publiczna w Choszczynie przeprowadziła jednodniową akcję Z miłości do Czytelników, polegającą na podarowa-

Dzień Kobiet w Filii w Mierzynie Gminnego Centrum Kultury i Bibliotek w Dobrej (8.03)

niu sympatykom literatury i biblioteki książki o nieznanym tytule.

Marzec

Filia dla Dzieci i Młodzieży Miejskiej Biblioteki Publicznej w Szczecinku przygotowała słuchowisko *120 przygód Koziołka Matołka*. Nagranie powstało w ramach *Korneliady* – cyklicznej imprezy organizowanej przez bibliotekę.

15 marca

Wykład dla studentów Uniwersytetu Szczecińskiego, kształcących się w zakresie muzealnictwa pod kierunkiem prof. Radosława Skryckiego, na temat historii, zadań i zasobów Muzeum Literackiego Książnicy Pomorskiej zrealizowano online.

17 marca

Na Facebooku Miejskiej Biblioteki Publicznej w Szczecinie odbyło się spotkanie z Radkiem Ra-

Promocja książki Magdaleny i Radosława Ptaszyńskich *Skalpel '68. Kampania antysemita w środowisku szczecińskich lekarzy* na Facebooku Miejskiej Biblioteki Publicznej w Szczecinie (11.03)

kiem, autorem książki *Baśń o wężowym sercu albo wtóre słowo o Jakóbie Szeli*.

18 marca

Biblioteka Niemiecka w Książnicy Pomorskiej zaprosiła nauczycieli języka niemieckiego z regionu zachodniopomorskiego na szkolenie online *Goethe denkt grün! – Umweltschutz und Nachhaltigkeit: Materialien für den Deutschunterricht*. Zajęcia na temat ochrony środowiska, przygotowane przez Instytut Goethego w Warszawie, poprowadziła Justyna Ciecharowska.

21 marca

Miejska Biblioteka Publiczna w Kołobrzegu, z okazji Międzynarodowego Dnia Lasu oraz Międzynarodowego Dnia Poezji, udostępniała na Facebooku posty z wynikami ogłoszonego 9 marca konkursu poetyckiego *Lesie, ojciec mój*, a także nagrania czytania nagrodzonych i wyróżnionych wierszy oraz filmik z bibliotekarzami polecającymi książki o tematyce leśnej.

Z okazji Światowego Dnia Poezji Miejska Biblioteka Publiczna w Choszczynie zorganizowała konkurs-

niespodziankę *Poetycko w bibliotece* – czytelnik, który w następnym dniu wypożyczył przynajmniej jeden tomik poezji, otrzymywał kupon upoważniający do udziału w losowaniu nagrody niespodzianki.

22 lutego

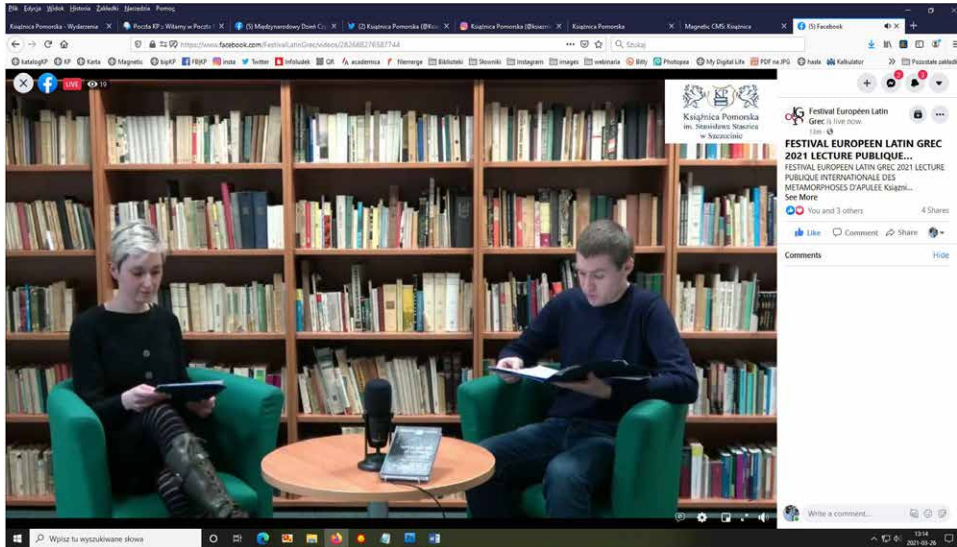
W holu Miejskiej Biblioteki Publicznej w Choszczynie udostępniono wystawę *Arnsvalde – luty 1945 r.* przygotowaną przez Ewę Zajkowską. Można ją było oglądać do końca miesiąca.

25 marca – 25 maja

W Galerii Jednego Wiersza Książnicy Pomorskiej prezentowano utwór Krystyny Rodzewicz *O nie-trwalej miłości rzeczy świata tego* wg Mikołaja Sępa Sarzyńskiego (wiersz polifoniczny).

26 marca

Po raz kolejny Książnica Pomorska w Szczecinie, wspólnie z Oddziałem Szczecińskim Polskiego Towarzystwa Filologicznego, uczestniczyła w Międzynarodowym Festiwalu Łaciny i Greki, podczas którego odbywa się publiczna lektura – w tym samym

Małgorzata Cieśluk i Kamil Biały czytają romans Apulejusza *Metamorfozy, albo Złoty Osioł* w Książnicy Pomorskiej (26.03)

czasie na całym świecie – wybranego dzieła antycznego. W tym roku, ze względu na pandemię, wydanie miało wymiar wyłącznie wirtualny. Czytano romans rzymskiego pisarza Apulejusza z Madaury z II wieku, zatytułowany *Metamorfozy, albo Złoty Osioł*. Wejście na żywo szczecińskich uczestników festiwalu – Kamila Białego, Elżbiety Bieleckiej, Magdaleny Brączkowskiej, Michała Gierke, Małgorzaty Cieśluk i Stanisława Heropolitańskiego – można było oglądać na facebookowych profilach festiwalu oraz biblioteki.

Miejska Biblioteka Publiczna w Choszczynie zaprosiła do oglądania i współtworzenia wirtualnej wystawy *Historie jednego miejsca*. Ekspozycję opracowała Halina Kluczevska.

31 marca

W Filii w Dargini Miejsko-Gminnej Biblioteki Publicznej w Bobolicach zainicjowano online zajęcia dla dzieci w ramach projektu *Sieć na kulturę w podregionie koszalińskim*.

Na Facebooku Filii nr 54 ProMedia Miejskiej Biblioteki Publicznej w Szczecinie miało miejsce pierwsze spotkanie w ramach nowego cyklu #Promedia-Filmowo. Katarzyna Krawczyk i Artur Niewczas rozmawiali o różnych twarzach kobiety w filmie, dyskutowali też o obrazach takich jak: *Rashmoon, Rudobrody, Matka Teresa od Aniołów, Dobry zły i brzydki, Ja, Tonya, Kobieta idzie na wojnę, Monster, Pokot, Celebrity, Blue Velvet, Czy leci z nami pilot?* i innych.

Dział Regionalny Książnicy Pomorskiej zaprosił na spotkanie online z cyklu *Dziedzictwo przyrodnicze Pomorza Zachodniego*, podczas którego Karolina Bloom z Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Zachodniopomorskiego opowiadała o budzącej się po zimowej przerwie przyrodzie.

BIBLIOTEKARZ ZACHODNIOPOMORSKI

KWARTALNIK PL ISSN 0406-1578 INDEKS 35236

WYDAWCA: Książnica Pomorska im. Stanisława Staszica
ul. Podgórna 15/16, 70-205 Szczecin
tel. 91 481 91 00, fax: 91 481 91 15
e-mail: bzp@ksiaznica.szczecin.pl
www.ksiaznica.szczecin.pl

KOLEGIUM REDAKCYJNE: Lucjan Bąbolewski (przewodniczący), Radosław Delida (sekretarz redakcji), Urszula Ganakowska, Cecylia Judek, Lilia Marcinkiewicz, Przemysław Nowaczek

KOREKTA: Radosław Delida

REDAKCJA TECHNICZNA: Jolanta Doroszkiewicz

SKŁAD I ŁAMANIE: Andrzej Zajda

ZDJĘCIA: Jan Surudo, Barbara Wysmyk, archiwum rodziny Józefy Zakrzewskiej, archiwum Książnicy Pomorskiej

OKŁADKA: Grafika z tablicy poświęconej Gracjanowi Bojarowi-Fijałkowskiemu, umieszczonej na siedzibie Filii nr 3 Koszalińskiej Biblioteki Publicznej, fot. Piotr Świerczyński, projekt tablicy Barbara Wysmyk

PROJEKT OKŁADKI: Radosław Delida

Redakcja przyjmuje materiały na płytach CD, innych nośnikach lub przesłane pocztą elektroniczną i zastrzega sobie prawo do wyboru, zmiany i skracania tekstów.

Czasopismo udostępniane na licencji CC BY-NC-ND 4.0 (uznanie autorstwa – użycie niekomercyjne – bez utworów zależnych)

Artykuły i materiały publikowane na łamach „Bibliotekarza Zachodniopomorskiego” ukazują się w formie papierowej oraz elektronicznej w internecie – w Zachodniopomorskiej Bibliotece Cyfrowej.

